Kemenesaljai Digitális Könyvtár
2014.02.05. 16:34

Mersevát község története

Dr. Kovács Jenő helytörténeti kutatásai
alapján összeállította: Kovács Imréné könyvtáros

Mersevát, 2006

ISTEN HOZTA
MERSEVÁTON

Előszó

Kérem Önöket, akik olvassák ezt a könyvet, ne tekintsék lezártnak. Ha szemléleti vagy ténybeli észrevételük, külön véleményük támadna, vagy javaslatuk van, akkor szóljanak nekem, hogy minden gondolat közös javunkra szolgáljon és hasznosulhasson a jövőben.

Én nem Merseváton születtem, de életem nagyobb részét már itt éltem le és szeretek is ebben a kis faluban lakni. 1998. óta vagyok a Művelődési Ház vezetője, 2002-től képviselő is. Így a közéletből is kivettem és veszem a részem. Talán ezért gondoltam úgy, hogy összeszedem és nyomtatott formában Önök elé tárom a község történetét. A könyv első részében a történelmi előzményekről van szó, melyhez felhasználtam Dr. Kovács Jenő, Mersevát díszpolgára által 1977-ben írt szakdolgozatát, feltárt kutatásait, majd a saját személyes emlékeimet. Beszélgettem az itt élő lakossággal és felkerestem Külsővaton az egykori tanácselnököt, Horváth Lászlót, aki nagyon sokat mesélt a két település régi eseményeiről. A rendszerváltás utáni időszak megírásához Mersevát Község Önkormányzatának jegyzőkönyveit használtam. A községben működő intézmények, civil szervezetek vezetői is hozzájárultak intézményük ill. szervezetük rövid bemutatásával, amit ezúton is köszönök mindenkinek.

Nyomon követhetjük községünk fejlődését, vagy aki másként gondolja, lemaradását a többi településtől.

Bizonyára mindenki más-más emléket őriz a múltból. Célom, célunk az volt ezzel az összeállítással, hogy a fiatalabb nemzedék is lássa Mersevát történetét, fejlődését, a régmúltat és a jelent. A jövőt Mi, Én, Önök, Ők és az utánunk jövő nemzedék alakítja, formálja.

Írásunkkal reméljük senkit nem bántottunk meg. Ha ez mégis így lenne, akkor azoktól elnézést kérünk.

Ezekkel a gondolatokkal kívánok Önöknek a könyv olvasásához kellemes perceket, sok örömet.

Kovács Imréné

A Művelődési ház vezetője

„A magyar hazának birtokosai vagyunk...
S minden részét alaposan meg kell ismernünk."
/Cholnoky Jenő/

Országok, városok történelmét sokan, sokszor megírták és írják. Kisebb településekről csak akkor esik szó, ha valami nevezetes esemény történt ott, vagy híres épülete van. Pedig minden kis településnek meg van a maga történelme. A település létrejöttének, fejlődésének, lakossága életének, küzdelmeinek ezerarcú vetülete tanulságként mindenütt papírra kívánkozna.

A teljesség igénye nélkül ezekből a „lapokból" szeretnék közölni: Mersevátról, Belsővatról, a Marcal-vizekről, utakról, hidakról, vasutakról, eseményekről, stb.

- a múltra emlékezve,
- a jelent idézve,
- a jövőre gondolva.

A múltat az okmányok, könyvek, térképek rejtik és a régi öregek emlékezései.
A jelent és a közel múltat a ma élő emberek és fényképek, a jövőt, pedig a most folyó nagy út- és hídépítések, mederszabályozások, és a tervgazdálkodás sejteti.

„A Marczal-vizén vagyon egynéhány általjárás
és töltés, melyek közül a legnevezetesebbek
Marczaltőnél, Vátnál és Karakónál esik."/1/
E sorokat 180 évvel /1977-ben írta dr. Kovács Jenő/ korábbi állapotokról írták, amikor az „általjárás" csak földút, fahidak és töltések voltak. Ma műutak, vasutak, betonhidak vezetnek a fenti helyeken. Tegyük hozzá, hogy a Marcal-medencében csakis ezeken a helyeken lehet K/Ny-i irányban közlekedni országos járművekkel. /gépkocsi, vonat/
Mielőtt a középső „általjárásról" /Merse-Belsővatról/ szólnánk, ismerkedjünk meg először a Marcal-medence kialakulásával, földrajzával.

Azután pedig a települések kialakulásával, kül- és belterületeinek elnevezéseihez fűződő mondákkal, eseményekkel, a Marcal-völgy vizeinek itteni szakaszaival, utjaival és hídjaival.

Végül, pedig a községi igazgatással. Iskola viszonyokkal, a legújabb kor eseményeivel és a II. Világháború utáni új élet legfontosabb eredményivel.

A földrajztudósok a Kisalföld magyarországi részét tájbeosztás szerint három középtájra osztják:

a) a győri-medence
b) a Győr-tatai-teraszvidék
c) a Marcal-medence

A Marcal-medence jól körülhatárolt, csak kis részén nyitott, a Rábaköz felé. Ezen a területen a Rába és a Marcal egymáshoz közel, mintegy fél km távolságban szinte párhuzamosan halad észak felé.

Nyugaton a Kemeneshát, illetve ennek kelet felé lealacsonyodó kis tája – a Kemenesalja –határolja. A nyugati határ déli részén, Zalaerdőd és Szalapa között a Marcal-Zala vízválasztóján húzódik a határvonal.

Délen a Türje-i földhát és Kovács-hegy között a Marcal forrás vidékén a medence területe összeszűkül.

Vindornyaszőlős és Nagygörbő között a völgy, völgyi-vízválasztójának északi, enyhén lejtős részén ered a Marcal.

A Marcal-medence keleti határa a Bakony hegyláb felszínének peremén húzódik és egyes helyeken mélyen, benyúlik a mellékvizek völgyeibe. A medencét Észak-keleten-Koroncónál a Marcalba torkoló a Bakony patak zárja be. /2/

A medence kiterjedése körülbelül 1700 km^2.

A legmélyebb részén lévő törésvonalban D/É-i irányban folyik a Marcal patak, amelynek medre, illetve árterülete hosszú évezredek /százezer évek/ folyamán alakult ki, illetve szemünk láttára alakul ma is a természet munkája és az emberi beavatkozások következtében.

A medence felszíni vízhálózatát Dr. Góczán László : „A Marcal-medence talajföldrajza „ című könyvéből vett ábrázolás mutatja. /3/

A Marcal – medence talajföldrajza

Valamikor régen a Vas megyei Szalafő község határában eredő Zala folyó a jelenlegi Marcal völgyben folyt, illetve a két víz egy folyó volt, amíg az ősidők folyamán bekövetkezett földmozgások, okozta süllyedés el nem térítette a Zalát déli irányba és megalkotta annak új medrét. Ezzel a régi meder elvesztette a vízbőségét.

Mivel a csekély vizű Marcal nem tudta betölteni a széles medret, az idők folyamán elposványosodott. Sekély vízállás esetében szinte állóvíz benyomását keltette, míg olvadás és árvizek esetén folyammá változik.

Idézzük itt fel a költő sorait, melyek hűen adják vissza a Marcal világát:

„Gátat sodor és kiront a szép határra,
Az elkésett tavasz bősz tombolása.
A Marcal szinte forr vad áradatban,
Mit türkiz ég ölelget lankadatlan.
A végtelenség csillog szőke fénnyel,
Utak, hidak szakadnak szerteszéjjel.
Finom selyem felhői kék azúrnak,
Bolyongó tájak tengerében úsznak.” /4/

A Marcal folyó

A későbbiekben szó lesz majd a „Lacus Marcalról,” /Marcal tóról/ is.
A Marcal hídjától még 100-150m-re sem „vízszintes „a víz szintje, mert a híd betoníve alatt oly nagy nyomással zúdult át a víz, hogy az ott kapott sebességét még nem vesztette el. Az elmocsarasodást nagyban elősegítette a víz lassú folyása, illetve a meder kicsi esése. A Marcal-meder hossza eredettől a torkolatig 100, 4km, míg a völgyé valamivel rövidebb. A torkolati 3, 2km hosszú szakasz kívül esik a medence területén. A folyómeder átlagos esése 1, 2 0/00, de ez erősen félrevezető ebben a formában. Ugyanis az eredettől a melegvíz ér betorkolásáig eső 8, 8 km-nyi szakasz abszolút esése 104m, tehát 11, 8 0/00, míg a melegvíz torkolatától a Rábáig tartó 91, 6km hosszú mederszakasz esése 22 m, azaz 0, 24 0/00.
Az eredet kezdőmagassága 240m, a melegvíz beömlésénél 136m, a torkolatnál 114m.

Ha a Rába folyó tengerszint feletti magasságait nézzük,(-körülbelül olyan hosszan, mint a Marcal hossza-) Körmendtől, akkor látjuk, hogy szakaszosan 193-176-174-161-155 /Sárvárnál/ -142-132-127, azaz 66m az esése. /5/

Ezzel szemben a Marcal vize csak 22 métert esik. Így megérthetjük, miért nincsenek a Rába árterületein mocsarak és miért voltak a Marcal mellékén. A fentiek bizonyítják, hogy a Marcal lassú folyású, tipikus alföldi folyó, és hogy a Marcal-medence földrajzilag a Kisalföldhöz tartozik. /6/

A völgy vízjárását a kb.3000km2-nyi kiterjedésű vízgyűjtőjének éghajlata, határozza meg. A legmagasabb vízállások általában a hóolvadás idejére –március vége, április eleje- esnek. A vízállás második legnagyobb értéke a tavasz végi, kora nyári csapadék maximummal esik egybe. Ez az úgynevezett tavaszi zöldár ideje. Merseváton ez az áradás szokott károkat okozni szénakaszálás idején. Több ízben előfordult, hogy a lekaszált és száradó félben lévő füvet vízből kellett kimenteni. Ilyenkor szokta futóhomokkal meghordani a vízáradat egyes helyeken a réteket, néhol 50-60cm magasan is. Ezt a homokot építkezésre használták. A legkisebb vízállás általában augusztus, szeptember hónapra esik. A vízmagasságot négy állandó vízmércén mérik. Ezek: Karakónál 1951, Mersevátnál 1952, Marcaltőnél 1881, és Mórichidánál 1930 óta vannak. Jegyezzük itt meg, hogy szélsőséges vízhozamokat Mersevátnál az alábbi időpontokban mérték.

Mersevátnál a mérce „0" pontja 122, 13cm. Legalacsonyabb vízszint 1952. augusztus 16-án 60cm, legmagasabb vízszint 1956. május 13-án 212cm. /7/

Az emberek emlékezete szerint Mersevátnál a legmagasabb vízállás 1940. április első napjaiban volt, amikor a Marcal közúti hídjának íve alatt nem fért el a víz, hanem a betontömb hídláb mellett és alatt az úttestet elmosva keresett magának utat. Ezt az árvizet a hirtelen beállott hóolvadás okozta. A téli időben is szokott árvíz lenni. Pl. 1937. decemberében, amikor az egész árterületet elöntötte és ez a víz a téli hidegben be is fagyott. Nem csak az árterületi sekélyebb víz, hanem a kezdetben még jégtáblákat hordó folyó vize is befagyott, melyen Merseváttól Külsővatig lehetett a jég hátán közlekedni. De akár 10-20km hosszan is el lehetett volna korcsolyázni a jég hátán észak felé. Ezt az árvizet a december hónapban leesett rendkívüli sok csapadék okozta.

A Marcal-medencében négy helyen /négy törzsállomáson/ mérik a hőmérsékletet és a csapadék adatait. Ha összehasonlítjuk az 1901-1950. közötti átlagos csapadék adatokat:

Gyömöre: 624 mm

Kemenesszentmárton: 636 mm

Pápa: 641 mm

Kerta 681mm csapadékkal szerepel.

A Merseváttal szomszédos Kemenesszentmárton adatai községünkre is mérvadóak. /8/

Így az ötvenévi átlagos csapadék mennyiséghez /636mm/ állíthatjuk össze 68 év /1902-1970/ szélsőséges adatait. Melyből következtethetünk a nagy árvizekre is.

Legcsapadékosabb évek:

1937	934mm
1954	914mm
1963	890mm
1965	868mm /9/

A sok árvíz közül megemlítem az 1937. decemberit, az 1940. március-áprilisit és az 1964. márciusit, mint olyanokat, amikor az okok különbözőek voltak.

1937-ben, a decemberben leesett 113mm csapadék,

1940-ben a hirtelen beállott hóolvadás okozta,

1964. márciusában, pedig a rövid idő alatt leesett 101mm csapadékot a mezőkön lévő fagyos hóréteg miatt a talaj nem tudta elnyelni, ezért zúdult a víz a falu nyugati két utcájára. Tehát a falunak a Marcaltól legtávolabbi része került víz alá. A vízügyi, rendészeti és közigazgatási hatóságok és a lakosság szinte éjjel-nappal talpon volt, amíg az árhullám le nem vonult a Marcalon.

Ha már a legmagasabb értékekről beszéltem, megemlítem a legszárazabb esztendőket, mint a rossz termés évei.

1932-ben	421, 0mm
1908-ban	432, 06mm
1911-ben	459, 9mm
1920-ban	480, 7mm
1917-ben	489, 2mm
1935-ben	497, 0mm /9/

Tehát ezekben az években az átlagos 636mmnél 215-139mm-rel kevesebb csapadék hullott a környékre. Mint szélsőséges évet, illetve hónapokat megemlítem az 1922. szeptember és október hónapok nagy esőzéseit. Az ez évi 758, 3mm csapadékból közel 40% / 298, 2mm/ hullott le ebben a két hónapban. Ezen az esős őszön nem lehetett idejében elvetni az őszi kenyérgabonát, és a burgonyát sárból szedték ki, szinte a mindig szakadó esőben. Több helyen a burgonya ”megfiadzott”, azaz apró másodtermést hozott.

A hőmérsékleti adatok szerint, Kemenesszentmárton és vidéke a mérsékelten meleg, száraz, enyhe telű B3-as körzethez tartozik. Az évi átlag hőmérséklet 9, 8C volt. /10/
Széljárás tekintetében a Marcal-medence hazánk egyik erősen széljárta tája. /11/
A Marcal völgy vizeit 52 patak, ér, csatorna szállítja a főmederbe. Ezek közül 42 a jobb parton, 10, pedig a bal parton van. A Bakonyban eredő négy nagyobb patak 45kmnél hosszabb, míg a két bal parti nagyobb patak a Kodó patak 29, 2km, a Cinca pedig 24, 4km hosszú. A jobb parti mellékvizek vízhozama erősen az időjárás függvénye. A vízhozamok különbözősége miatt a Marcal-völgy hol árterület, hol majdnem kiszáradt folyómeder.
Az adottságok és a XVII-XIX. Század fordulóján megindított lecsapolások, valamint a Marcal lassú folyása következtében a földtörténeti jelenkorban a völgymeder áradmányos és hordalékos talaj.

Dr. Góczán László könyvéből vett részlet némiképp mutatja talajviszonyokat.
A mintegy 71km2-nyi /12, 337kh/ területből 21, 2km2-nyi a tőzeg és 49, 1km2-nyi a lápföld
A tőzeges terület három részre különíthető el:

I. Egyházaskesző határában a bal parton 1, 4km2 kiterjedésben 20cm mélyen sárgás, Iszapos agyag alatt 0, 5-09m vastagon fekszik a fekete-földes gyeptőzeg.

II. Mezőlak, Békás, Mihályháza határában 6, 4km2 kiterjedésben a tőzeg átlagosan 1, 5-2, 5m mélységben található.

III. a legnagyobb és minket közelebbről érintő tőzegtelep Adorjánháza, Csögle, Kis-és Nagypirit, illetve Boba, Izsákfa, Celldömölk, Mersevát határában van. Kiterjedése 13, 4km2 /2329kh/. A tőzeg jó minőségű nádtőzeg. Vastagsága 1-2m között váltakozik. A lecsapolás, telkesítés miatt a tőzeg kotusodott, azaz erősen megindult termőfölddé válása. /12/

„a tőzeg kutosodási folyamata… a Marcal-völgy középső szakaszán Adorjánháza szélességében, valamint a táj D-i szomszédságában, vindornyai tőzeglápon figyelhető meg.” /13/

A fentebb említett nagy lápmaradványt ezen a vidéken Marcal-bozótnak, vagy Nagy-bozótnak hívták, illetve még ma is halljuk ezt a kifejezést.

A bozót sással, náddal, éger, nyár és fűzfákkal, bokrokkal benőtt vizenyős terület. /14/

A lecsapolások folyamán termőfölddé és rétté átalakult terület megszűnt, mint összefüggő bozót, csak ligetes, bokros területek utalnak rá.

Alsósági emberek azt mondják, hogy Bokod-puszta és a Ság hegy közötti rekettyés, tavas rész Kisbozót, Nagybozót.

Merseváton még a mai napig is azt mondják, hogy a „bozóti busszal” megyek Celldömölkre. Ez a busz Csögléről indul és Egeralja-Adorjánháza-Külsővat-Mersevát útvonalon közlekedik Celldömölkre és vissza. Ezért nevezik „bozóti-busznak”.

A Marcal-völgy fentebb tárgyalt kiszélesedése után Mersevát és Külsővat között összeszűkül. A Cinca-patak és a Marcal-völgy között Celldömölktől É/K-i irányban húzódó földháton a műút Mersevátig, illetve Merse falu részig vezet. Majd innen a belsővati falurész, illetve a Homórud-Sánc dűlők /földhát/ között a Marcal-völgyben magasabb töltésen és öt hídon át folytatódik az ún. Pápai dombig, amely már Veszprém megyében van a külsővati határban. A régi okmányokban gyakran olvashatunk két szigetről. Bizony árvíz idején ma is szigetként emelkedik ki Belsővat és Homórud, mert az általuk kettéosztott völgyet ilyenkor betölti a víz és csak az országút szakítja meg a „tavat, a tengert.”

A Marcal-vizek lecsapolására és szabályozására három társulat alakult, még a múlt században.

A „Felső-Marcali Társulat” Sümeg székhellyel, az eredettől Rigács-Megyerig.

A „Marcalvölgyi Vizitársulat” Kis. Czell, Celldömölk székhellyel, Rigács-Megyertől Marcaltőig.

A „Rábaszabályozó Társulat” Győr székhellyel, Marcaltőtől a torkolatig volt illetékes.

A Cinca-patak szabályozására, pedig 1872-ben Celldömölk székhellyel alakult meg a „Cinca Lecsapoló Társulat”.

A Marcalvölgyi Vizitársulat alakuló ülése a Veszprém megyebeli Pápa mezővárosában” volt, ahol is Vas, Veszprém és Zala megyék küldöttei alakították meg a társulatot. A társulat alapszabályait Budán a Magyar Királyi Helytartótanács 1863. július 16-án hagyta jóvá.

Néhány sor a jóváhagyási iratból:

„Szabályozási terv szerint nem csak a Marczal-völgy kiszárítása, hanem annak öntözése is egyúttal céloztatik eléretni”. /15/

1873. VI. 25-én Győrben a Rába szabályozás érdekeltségének közgyűlésén elhangzott alábbi sorok is utalnak a problémák súlyosságára:

„Az elnöklő királyi biztos úr ő méltósága azután utalva arra miszerint törvénykönyveink 1618. évtől fogva igazolják, hogy a Rába és mellékfolyóinak árterei, mint a természet mostohasága, már koronkint az összes haza törvényhozási gondját sem kerülték ki, de különböző alkalmakkor ügyekezett maga az érdekeltség is

egész erővel odahatni, miként a helyzet bajai célszerű szabályozások keresztülvitele által eltávolíttassanak, vagy némileg is enyhíttessenek". /16/

A munkálatok időpontját az egyes folyószakaszoknál pontosítani nem lehet, mert a mederásások szakaszosan, évtizedeken át folytak, és folynak ma is 2006-ban, amikor a Marcal nagyhídtól a Cincáig kiszélesítették és tisztították a Marcal merseváti szakaszát.

Munkagép a Marcalon, 2006-ban

A munkálatokat a Nyugat Dunántúli Vízügyi Igazgatóság szakemberei végezték. A medreket kezdetben keskenyebbnek ásták, azután évek múlva majd szélesítették.

Pl. Merseváton a köznyelv a mai főmedret hívja „Négy ölesnek, az 1850. évi kataszteri „Határleírás" viszont a régi medret /Erzsébet árok/ nevezi Négyöles Canalisnak, míg a főmedret „3öles Canalis"-ként említi.

Mersevát kisközség Vas megye keleti határközsége, a Szombathely – Celldömölk – Pápa – Győr műút mentén. A két megye elválasztó vonala, a Marcal-völgy.

Itt települt három község, a Veszprém megyei Külsővat, melyet korábban Egyházasvatnak is neveztek, a Marcal-völgy jobb oldalán, Belsővat a Marcal-vizek között, Merse pedig a völgy bal oldalán. A valamikor szabályozatlan, széles Marcal-medret szabályozták és a vizeket egyenes csatornákba, terelték.

A történelmi Nagy-Magyarországon három Merse település volt: Alsómerse és Felsőmerse Sáros megyében, Merse község pedig vas megyében. /17/

Mersevát Merse és Belsővat községek 1906-ban egyesítésekor keletkezett. Addig Merse-Belső- Vath, Merse-Belsővath, Merse-Belsőváth, Merse-B.-Vath alakban említik az írások. A jelenlegi Külsővat vasútállomást a század elején Vat-Mersének nevezték. /18/

Az 1906-ban egyesített két falurész hivatalos bélyegzője 1907-ben készült és ebben a pecsétben szerepel először a Mersevát szó. A közhasználat azonban ma is fenntartja a Merse és Belsővat név használatát, különösen akkor, ha megnevezik azt, hogy ki hol lakik, vagy azonos nevű személyeket kell megnevezni.

A legrégebbi 2, 5 cm átmérőjű körpecsét, felül M. H. P. betűk, az alsórészen alul ölelkező két cirádás levél díszítmény a kör vonala mellett, köztük három szál búzakalász, tőlük jobbra ekevas (kormány), balra, pedig csoroszlya. Ezt az 1860-70-es években még használták.

Az M. H. P. betűk Merse-Helység-Pecsétje rövidítése.

Az 1981-ből való iraton ovális alakú pecsétnyomat van. Nagysága 4, 3cm illetve 2, 3cm tengelyű ellipszis.

Felirata: VASMEGYE-MERSE-KISS-CZELLIJÁRÁS

1989. VI. 21-i papíron szintén ovális alakú pecsét látható. Nagysága olyan, mint a fentié, de a felirata különbözik.

Felül: VASMEGYE, középen: MERSE-B-VÁTH, alul: KIS-CZELLIJÁRÁS.

Az 1907. évi szabvány körpecsét, felirata:

VAS VÁRMEGYE-MERSEVÁT község-1907. /19/

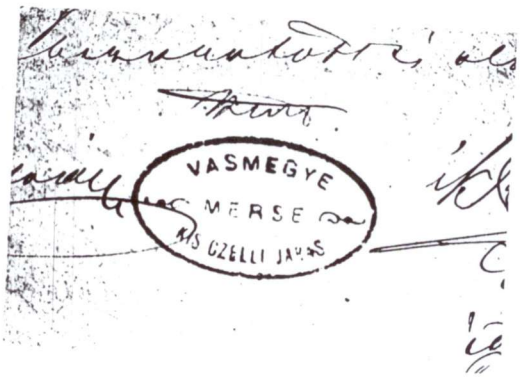

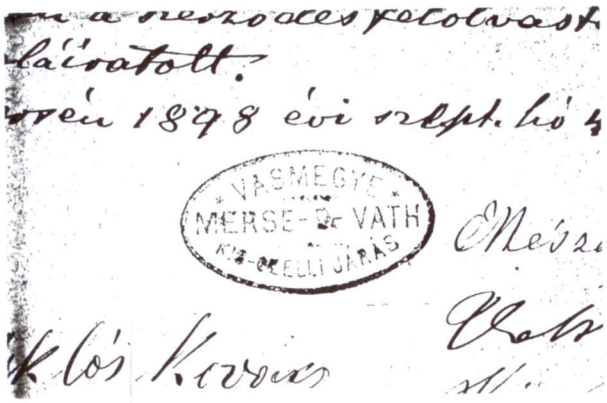

A falurészek közül Belsővat volt mindig /ma is/ a kisebb település. Hogy a külön elnevezések fenntartása mennyire él és élt, azt bizonyítja a községi képviselőtestületnek 1906. július 18-án tartott rendkívüli közgyűlése, amelynek tárgya: A község és lakott helyei nevének megállapítása volt. A községi képviselőtestület határozatot hozott, mely szerint:

„… az országos törzskönyvi bizottság megállapítását olyként kívánná módosítani, hogy az eddig használatos volt MERSE – BELSŐ – VATH, valamint a törzskönyvi bizottság által, megállapított MERSEVÁT elnevezés helyett a törzskönyvbe a község neve egyszerűen MERSE elnevezés alatt vétessék fel, mely elnevezés a közönséges használatban nemcsak a merseiek, hanem a belsővatiak által is használtatik.” /20/

A képviselőtestület felterjesztése eredménytelen volt. A község közigazgatásilag a celldömölki járásban a vönöcki, majd rövidebb ideig a Celldömölk vidéki körjegyzőséghez tartozott. Abban az időben még Celldömölk felé elkerülve 10-12km-es út megtétele után lehetett eljutni Vönöckre. Celldömölk 5-6km-re van Merseváttól. A vásárok és egyéb járási hivatalos dolgok elintézésére többször mentek Celldömölkre, mint Vönöckre. Ezért a Mersevátiak a század elején /1907/ kérelmezik, hogy Vönöck község helyett csatolják Celldömölk – Vidéki körjegyzőséghez. Sérelmezik, hogy miért Kemenessömjént választották le Vönöcktől, a község nem is kérte. A Merseiek kitartóak, egyik beadványt a másik után küldik, nem szűnnek meg harcolni, hogy Celldömölkhöz kerüljenek. Annyit elérnek, hogy az 1904. XXXVI. tc. alapján kiadott 80 000/1906.B.M.akvi utasítás szerint Mersevát községet saját jegyzőségéből kikapcsolva anyakönyvileg Celldömölk községhez csatolta, 1907-ben. A küzdelem tovább folytatódik, hogy a vönöcki körjegyzőséget tegyék át Celldömölkre. 1914. október1-vel be is következik. 1919. februárjában ismét visszakerült Vönöckre. További kérvényezés következett, eredmény az lett, hogy 1926. szeptember 29-ével Rákosi Jenő, a Celldömölk- vidéki körjegyzőség vezetője átvette a községet. 1930-as években minden kezdődött elölről. Időközben a Celldömölk-vidéki körjegyzőséget még távolabb lévő Kemenesmihályfára akarták helyezni. 1932. szeptember 14-én felháborodva tárgyalta a képviselőtestület Kemenesmihályfa kérelmét, és tiltakozott, fellebbezett a megyéhez, melyet 1933. október 6-án a megye elutasított. A Merseiek a Belügyminiszterhez fordultak, de eredménytelen volt, a körjegyzőség kikerült Kemenesmihályfára. A sok kérelmezés és észszerűség győzött, most már a Merseiek kérik, hogy csatolják vissza Vönöckhöz a községet. A kör bezárult, 1934-ben. /21/

1945 után először önálló tanácsú község lett, majd a tanácsok összevonása után, 1966-ban összevonták Vönöckkel, ahol is Vönöck- Kemenesszentmárton – Mersevát községek közös tanácsa székelt.

A háború előtt az 1835kh-nyi területből 639 hold volt a nagybirtok, 1154 hold a közép, kis és törpebirtokosoké. 42 holdat tett ki az utak és vasutak, valamint a községi közterület. /22/

Az 1930-as évek közepén kiépített műutak közelebb hozták a községeket egymáshoz.

Hat osztályos községi elemi iskolája 1872-73-ban létesült, akkor telepedett le az első iskolamester, Horváth Mihály. Az iskola jellege államilag segélyezett községi iskola. Jelenleg négy osztályos alsó tagozatú általános iskola működik, míg a felső tagozatosokat autóbusz viszi Celldömölkre. Celldömölk közelsége és a jó autóbusz közlekedés miatt sokan telepednek le Merseváton.

1940. előtt 15-20 család kivételével mindenki a földművelésből élt. Jelenleg a keresőképes lakosságnak kb. 30-35 %-a dolgozik a mezőgazdaságban. A többiek: helybeli fűztelep, a celldömölki és pápai gyárak valamint a MÁV-nál. A fűztelep 1995-96-ban megszűnt.
A község 1945. március 26-án elsőként szabadult fel Vas megyében, Nemesmedves az utolsó, és innen ered a Merseváttól- Nemesmedvesig többször megrendezett hálastaféta. /23/
Területének a Radó uradalomhoz tartozó részén 1950. januárjában alakult a Kemenesszentmártoni Termelőszövetkezet, de Mersevát gazdái 1959-ben léptek a közös gazdálkodás útjára a fenti termelőszövetkezethez. /24/

Most nézzük, hogy miről tanúskodnak a község nevek és területek elnevezései.

A régi Merseiek azt mondták, hogy a falu nem itt volt, hanem Himeskűn. /Himeskő dűlő névként ismeretes jelenleg is./ Ez így nem fogadható el, mert XIV-XV. Századi okmányok mindkét települést külön-külön említik. Himeskő nagyobb lehetett és ott templom is volt, amelyet a törökök a faluval együtt elpusztítottak.
Mersevát községre, illetve a névadó Merse családra vonatkozó megtalált első írásbeli adat 1252-ből való. Pacher Donát, a dömölki Apátság Története c. könyvben ezt találjuk:
„Az apátság kegyuraságát a XIII. század közepén a szomszédságban eredt, vagy lakó családnak, a Merse családnak a kezén találjuk.” /25/
Sziklay – Borovszky: Magyarország vármegyéi sorozatában megjelent Vas vármegye című könyvben ezt olvashatjuk:
„Kemenesalján birtokos Merse nemes családban tiszteli alapítóját… az apátság kegyúri jogát hosszú időn át az alapító család gyakorolta.” /26/
Ilyen gyakorlásról tanúskodik az 1252. február 18-án Pozsonyban kelt oklevél, mely szerint:
„Mersének fiai: Gergely és Fábián, Roland nádor bírói széke elé kísérik Jakab apátot, hogy birtokában, igazában megvédelmezzék Pápának fia Márton ellen.” /27/
Következő adatunk a XIV. századból való. Az Anjou-kori okmánytár 1358. V. 8-án kelt egyik oklevelében Merse Miklós neve fordul elő. /28/
1458-ban a család birtokainak eladásáról, zálogba vételéről, sőt 1459-ben valószínűleg még elkobzásról is szó van.

A fiatal Mátyás király ellen 1459-ben fellázadt 25 főúr között találjuk II. Ostffy Ferencet is. /29/

„Ezekhez csatlakozott Kemenesaljai urak között szerepelnek a Mersék… Magasiak."

„1459-ben azonban Mátyás király a hűtlenségbe esett Miklósnak /Magasi/ Merse helységben és a kegyúri pusztán bírt részeit a Sámsonfalvaiaknak adta." /30/

1468-ban Merse Miklósnak Mihály nevű fiát és Ilona nevű lányát /Magasi Miklósné/ említik, mint akik egy vadosfalvi területet 11 aranyforintért eladtak Vadosfalvi Miklósnak.

Mint birtokosok ebben az időben tűnnek el a Mersék, de néhány további adatból még követhetjük Vas megyei szereplésüket.

A jáki templom északi tornyának karzati helyiségében átvezető boltív jobb oldalán egy pillérkőbe vésve ezt találjuk:

„Hic fiut Nobilis Gasparus Merse de Szinie anno 1582 18 april." Itt volt Nemes Szinyei Merse Gáspár…"

Dr. Bogyai Tamás a jáki templomról írt könyvében azt írja, hogy ezek a kőbe vésett nevek a „templomnak valószínűleg katonai látogatóitól" valók. /31/

Ezt valószínűsíti az az adat is, amely a Merse család leszármazottai közül egyeseket, mint várkapitányokat említik a törökök elleni harcban. /Somló, Balaton – felvidéki várak./

A Vas vármegyei közgyűlési jegyzőkönyvekben, 1786-87-es években említik Merse Györgyöt és Merse Mihályt. Mihályt úgy említik, mint aki „Kyrurgus" Körmenden. /32/ Ez az utolsó adat, amely a Merse család Vas megyei szerepléséről található. Érdekes megjegyezni, hogy 500 éven át a Vas megyében élő Merse nemes család neve nem szerepel Vas megye nemes családjai között. Az országos nemesi nyilvántartások is csak a Sáros megyei Szinyei Merse családot tartják nyilván. A jáki templom kövébe vésett név már Szinyei Mersét említi. Úgy látszik, azonos családról van szó.

Merse községet a XV. századbeli oklevelek így említik:

„Vámjával együtt köznemesi bírtok". /33/

1786-ban készült német nyelvű Lexikonban azt találjuk, hogy… falu a Marcalnál, a folyón és a töltésen való átkeléskor a nemesek vámot szedtek. /34/

A XVII. Században a község földes ura felsőkáldi Káldy Péter volt, aki több ízben vármegyei alispáni tisztséget töltött be. A vámszedési jogot nem csak ő, de az örökösei is gyakorolták.

Káldy Péternek fiú gyermeke nem volt, csak négy leánya. Ezeknek leszármazottai 1899. május 19-én kelt feljegyzés szerint már 27 családra szaporodott. A feljegyzés szerint az örökösöket „FAMILIÁNAK" hívták. Az 1857-ben készült kataszteri térképen a merseváti temető feletti földeket Famila- birtoknak írják.

Az osztozkodási irat szerint: a belsővati vám és a pórszalóki malom jövedelméből osztoznak… és itt következik az öt főág 27 családjának felsorolása, Káldy Péter 5 vőjének neve szerint: Barcza- Horváth- Balogh /Béri/ -Ármpuszter-Perneszi csoportosítva.
Káldy Péternek 5 vője volt, de csak négy leánya, mert Rebeka leányát először Béri Balogh István vette feleségül. Házasságukból született Béri Balogh Ádám, a kuruc brigadéros. Balogh István korán elhunyt és felesége másodszor Perneszi Gáspárhoz ment feleségül.

Az osztozkodás szerint:
„néhai Káldy Péter örökösei a következő kulcs szerint osztoznak a Belsővati vám és a Pór- szalóki malom jövedelméből. Az örökösök 5 ágra oszlanak és minden elosztásra került. 100forintból kap a Barcza ág, Horváth ág, Balogh ág 20-20 forintot, az Ármpuszter ág 30, a Perneszi ág 10 forintot.” /35/

Belsővat

Vath, Váth, Wath, Vát alakban fordul elő a XV. századbeli okmányokban.
Csánki Dezső könyvében található:

> „Vát, Wath, Külső- Vát, Veszprém és Belső- Vát, Vas megyében Kis Czelltől Észak-keletre. Vát 1488-ban a Váti családot uralta és 18 –forintot fizetett adóba.” /36/

Látható, hogy az okmányokban sok féle formában fordul elő és a Vathy család nevét, rejti magában. A Család egyik tagja Vathy László a Czell melletti Vatról származik és 1404-től 1426-ig Kőszegi várnagy volt. Három fia közül a legidősebbik, Mihály kimagasló egyéniség volt. Hunyadi János kormányzó familiárisa lett, és a törökök elleni harcban többször kitüntette magát, Hunyaditól birtok adományt kapott. 1448-49 között a kormányzó főkancellárja lett.

> „Vathy Mihály nagy karriert futott meg, világi ember létére főkancellár lett, mert ezt a tisztséget egyházi személyek töltötték be, az egész középkorban nem ismerünk világi kancellárt.”

Vathy Mihály halálának idejét nem tudjuk, de 1476-ban az okmányok már az özvegye nevét említik. /37/
A Pety-féle gyűjtésben Belsővatot „Vég-hel”-ként említik, mely a török időkből származhat.
A Marcal-völgy nem tartozott állandóan a megszállt területek közé, de a törökök minden

Kelet-nyugati mozgása érintette. Nemcsak az átvonulások, hanem a sarcolások, rabló hadjáratok alkalmával is szenvedett az itteni nép. A Marcal-völgy a Rába vonaláig az u. n. „senkiföldje" volt, ahol hol a török sarcolt, hol a királyi csapatok büntették az itt lakókat, mert a töröknek is fizettek adót. Két malom közt őrlődött a megmaradt népesség. Védelmet a Marcal nádasa nyújtott. A feljegyzések szerint 1532-és 1638 között többször betörtek a törökök Kemenesaljára.

Celldömölk környékén ma már csak okmányokban szereplő sok falu /Himeskő, Vérkő, Tornyosháza, Szentgyörgy, Bokod, Borsod stb./ ebben az időben néptelenedett el, mert a török rabszíjra fűzte a népet és elhajtotta, a házakat, főleg templomokat felgyújtotta.

Amint látjuk, ez 1664-ben történt. Az 1606. Zsitvatoroki béke megtiltotta a töröknek a hódoltsági terület növelését, de a török ezt gyakorlatilag nem tartotta be. Tovább folyt a hódoltatás, az adószedés és a lakosság elhurcolása, hiszen a török katona-földesúri réteg számára a magyar alattvalók adója fontos jövedelmi forrás volt. Az elhurcolt személyekért vagy váltságdíjat szedtek, vagy eladták rabszolgának.

1649-ben egy Vas vármegyei bizottság összeírta a Marcaltól a Rábáig fekvő területen a törökök garázdálkodását. Ebből a falunkra az alábbi kivonat vonatkozik:

> „Pagus Merse /azaz Merse falu/ kénytelen volt behódolni a töröknek, amikor ez úr volt Pápán, de amikor Pápa városa újból keresztény kézbe került, nem adóztak", de:
>
> „ a Bethlehem háborújában in anno 1620 Fejérvári Hasszán Iszpaia személye szerint ment reájuk, kételképen alkuttanak megh vele, ft 15, s hat pint vajban, egy esztendőbenmegh adták neki, de az ulta semmit sem adtak, hanem Tavaly Fejérvári Musztafa agának, vagy Iszpiának sok izenésére a hit levelére mentenek be hozzá, akarván megh alkudny vele, de nem mehetet végben az alku, mert ft 40 kért és vajat pint: 12, ők megh sem igérvén neki, csak abban hatták a dolgot, mivelhogy elpusztult állapottal vannak s nem ismerik magokat eléghségesnek arra az adózásra." /38/
>
> Az eddigiekből láthatjuk, hogy milyen küzdelmes volt az élet a Marcal mentén és az itt élő emberek mennyire ki voltak téve a vizek szeszélyeinek és a történelmi eseményeknek. A múltból tudjuk, hogy a rómaiak egyik tartománya volt a
>
> Dunántúl - Pannónia néven, Savaria székhellyel. Az innen kiinduló utakon közlekedtek a katonák / a légiók/ és a kereskedők. Egy ilyen nyugat-keleti irányú út itt mehetett át a Marcalon. A mersei, külsővati és környékbeli római-kori leletek bizonyítják, hogy a Marcal mentén is voltak római települések, melyről tárgyi bizonyítékok is vannak. A honfoglaló őseink hamar birtokba vették ezt a vidéket, de a megtartása mindig harcot követelt. Nemcsak az Árpádkori királyaink- Szent Istvántól

IV. Béláig- harcoltak a nyugatról keletre betörő német-osztrák fejedelmekkel, hanem még Hunyadi János is hadat viselt III. Frigyes császár ellen. Seregeivel 1446. októberében Pápa felől jövet 27-én érkezett Dömölkre. Erre jártak Mátyás király seregei is. Majd a törökök jelennek meg 1532-ben, amikor az első pusztítást végezték Kemenesalján. Ettől kezdve még 151 évig igen sokszor pusztítottak a Marcal mentén.

Közben itt jártak Bocskay és Zrínyi Miklós, a költő seregei. Emlékoszlop hirdeti Külsővaton, hogy 1663. október 1-én Zrínyi Miklós Vathnál járt táborban és a seregben evangélikus lelkész is volt. Káldy Péterről olvashattuk, aki Thökölynek volt híve, hogy a vathi szabadosokkal fegyvert akart fogni a császár ellen.
Majd a Rákóczi szabadságharc eseményei következnek.
Káldy Péter unokája Béri Balogh Ádám többször is tartózkodott ezen a vidéken. Külsővaton a tanácsháza épületén emléktábla tanúskodik róla. A Tanácsháza 1982-ben magántulajdonba került, és az új tulajdonos kérésére a jelenlegi Polgármesteri Hivatal falára helyezték át az emléktáblát.

Az áthelyezett emléktábla

1708-ban Kisfaludy György brigadéros 4 ezreddel táborozott Vath körül. Azután jöttek Napóleon katonái, majd 1848-ban Jellasics serege menekült erre. Végül a szovjet hadsereg 1945. március 26-án itt lépte át elsőnek Vas megye határát.

Ennek emlékére szokták megrendezni a Merseváttól –Nemesmedvesig tartó útvonalon a felszabadulási hálastafétát.

Simonfi Szolán pápai ferencesrendi szerzetes a XVIII. század végén Külsővaton plébánoskodott. Több helyen ír a „Marcal tóról."

„….mikor Belső-Vátról szól, megemlíti, hogy a község közelében a Marczal mocsaras tóvá szélesedik, és ennek közepén van Bánd puszta, melynek helyén azonos nevű község feküdt, amelynek katholikus templomából a romokat még lehetett látni. /39-40/

„A Marczalnak vize folyása….egy feneketlen mocsár és olyan tulajdonságú, hogy még a gyalog ember is a legszárazabb időben is nyakig belesüllyed.

Sokkal könnyebb hidat verni a Dunán, mintsem a Marczal posványságán." /41/

Ezek az idézetek 1809. évi állapotokat leíró könyvből valók.

A folyómedrekről és a hidakról

A Marczal-völgy vizeit az alábbi medrek, csatornák és áteresz /tó/ vezeti le.

„Malomárok", vagy „Vasvármegyei mellékcsatorna"

Közvetlenül Merse falurész keleti szélén a csatornát az 1880-as években ásták.

„Ezen csatorna Pál Dénes úr tervei szerint épült 22, 754f öl hosszban /kb.44-45 km/ 45, 945 forint előirányzott földmunka költséggel." /42/

„Nagyárok, vagy Négyöles, vagy Marczal főcsatorna"

a Belsővat falurész nyugati szélén. Kb. 150-160 év előtt megásott csatorna lett a Marcal főmedre. A régi meder Belsővatot keletről határolta. Ha Marcalról beszélünk, jelenleg ezt a medret értjük Marcal folyó alatt.

Fekete tó

Belsővat északi szélénél, tulajdonképpen áteresz, mert árvíz esetén a régi főmederből átzúduló víz itt folyik át az országút alatt az árterületre, illetve a jelenlegi főmederbe. A fekete nevet a víz sötét színétől kapta. A talaj itt tőzeges, a víz sodra állandóan vájja, mossa, felkavarja a tőzeget. Ezért szélesedett ki ez az áteresz az út két oldalán kisebb tóvá, s ezért fekete a víz.

„Adorgyáni” /Adorjánházi/ Malomárok, vagy Kisárok, vagy Veszprém megyei mellékcsatorna”

Az első név a Merseváttól délre lévő Adorjánháza községről ragadt rá a köznyelvben.

Az öt meder nevéről nevezik a hidakat is: Malomhíd, Nagyárok hídja, Feketető hídja, Határhíd, és az Adorgyáni- Malomárok hídja. Ezek a hidak, árkok, kanyarok teszik változatossá a völgyön átvezető műutat. 1973-ban kezdték a hidak építését, és körülbelül 1979-ben fejezték be.

Természetesen hosszú fejlődés, nagy munka eredménye ez az állapot. De nagyobb megfeszítés kell ahhoz, ami most folyik. Az új út kikerüli Belsővatot és a hidak áteresztő képessége is nagyobb lesz. Nem kell attól tartani, hogy a lezúduló árvíz tömege nem fér el a híd nyílásai alatt.

1857-ben készült kataszteri térképen a mellékcsatornák, és a Fekete-tói áteresz még nem szerepel, a mai mersei malomépület környékén még tó volt. Pesty Frigyes /1864/ gyűjtésében ezt olvassuk: „E két szigetet Veszprém megyével nagyszerű híd kötötte össze, hossza 200öl lehetett, maradványokat /földbe vert hídlábak/ ma is találnak”.

1672-ben készült feljegyzés alapján: „A Marcalon vert két híd szinte mindig fenyeget embert és alkalmatosságot rozzantságával”. /43/

A régi öregek repülő hidaknak nevezték ezeket a hidakat. Az 1920-as években az említett öt hídból négy fahíd volt, míg a határhíd / az Erzsébet árkon / kőhíd volt.

Az 1930-35-ös években a fahidak helyett betonhidakat építettek.

A II. Világháború alatt a menekülő német katonaság, /1945. március/ az öt híd közül hármat felrobbantott. A Malomárok és a Nagyárok hídja épen maradt. Egyesek szerint az óta meghalt Joó Imre vágta el a gyújtózsinórt. Mások elbeszélése alapján magyar zászlós vagy hadapród őrmester érdeme, hogy a két híd megmaradt. /44/

Az 1960-as években a Marcal főcsatornát kétszer is szélesítették, de az sem volt elég a szennyezett víztömeg elvezetéséhez, és az iszap, amit a Bakonyi bauxit bányák vize hozott magával. Emiatt többször feltöltődött a meder és elöntötte az árterületet, nagy károkat okozott a nagyüzemi gazdálkodásban. Ez az állapot 1968. óta javult, mert a bányavíz iszapját a helyszínen ülepítik, tisztítják, így a tiszta vizet engedik a folyóba. Megjelentek a réteken a nád, sás és a vízimadarak. A Vízügyi Igazgatóság dolgozói rendszeresen tisztították a medret, a réteket vízelvezető árkokkal szelték át és ez által a talaj vízszintjét annyira alá, süllyesztették, hogy 1974-ben kiapadtak a kutak Belsővaton, és az utcán egy mélyebb kutat kellett fúrni a lakosság vízellátására. A gondozott paraszti rétek megszűntek. A

termelőszövetkezet megengedi ugyan, hogy a dolgozói lekaszálják a réteket, és saját állataikkal feletesse.

A tőzeges rétek egy részét a termelőszövetkezet kibányásztatta és ennek következtében a tőzeg helyén nagy tó keletkezett. A rossz nyelvek az akkori Tsz elnökéről, Tőke Jánosról „Tőke tavának" hívják. Jelenleg beszüntették a bányászatot és halakat telepítettek a tóba./45/

1976 nyarán és őszén valószínűleg a horgászok által rakott tűztől a tőzeg több helyen tűzet fogott és hónapokon keresztül égett.

A meggyorsult közlekedés a Marcal völgyön átvezető út kiegyenesítését tette szükségessé. Ez magával vonzza az új hidak építését is. Az új út csak Belsővatot kerüli el, Mersét nem.

1974-75-ben elkészítették az út ágyat, és 1977-ben megkezdték a hidak építését.

A XVIII-XIX. Században állandó probléma volt az itteni hidak állapota a vármegye számára is. A közgyűlési jegyzőkönyvekben sokat írnak a váti „reperációjáról."

1714-ben figyelmeztetik a földesurakat, kiknek feladata volt a hidak karbantartása vámszedés ellenében. A főszolgabíró adózást rendel el, és a vámszedés elvételével fenyeget, ha nem fizetik meg a költségeket. A vámos kap megbízást, hogy a javításra összejött molnárokat és mesterembereket a munka elvégzése után fizesse ki.

1741, 1717, 1752, 1753, 1771-ben hídjavításokról, /reparációk/, 1807-09-ben a Marczal Kanálisok megásatásáról tárgyal a közgyűlés.

„A Marczal vizének megásatása, több Megyebeli Birtokosnak kérésére a Vármegye már előtt elrendelve lévén, hogy e munka a most uralkodó szárazság idejében leginkább teljesíttethetnék Kenedits József táblabíró és Földmérő úr tervei szerint megásatni, elrendeli."/46/

„1808. IV. 20-án a megyei közgyűlés „Fiscalis actiot" rendel el Tulmann Julianna, Kronekker János hitvestársa ellen, aki a mersei határban lévő Marczal-kanálisok ásatására és tisztogatására felvett költségekből a reá háromolt 83 forint 23 krajcárt jóllehet ez iránt megitettetett, befizetni halogatja." /47/

Az 1857. évi kataszteri térképen a „Marczal Canal és Marczal Fluss" szerepel csak.

120 évvel ezelőtt sem a Malomárok /Vas megyei mellékcsatorna/ sem a Fekete tó hídja nem szerepel. Az előzőekben említett két híd egyike Merse és Belsővat között volt és valamikor hosszabb lehetett. Az 1920-as években a közöttes két hídnak, illetve helyének még meg voltak a nyomai. Az itt ásott korábbi csatornák meder maradványai még láthatóak voltak. Az un. Tüske dűlőben egyes mélyebb részeket kenderáztatónak használtak, de az 1930-as évek második felében ezek a gödrök már feltöltődtek. A második híd, pedig Belsővattól keletre a sánc, illetve a Veszprém megyei mellékcsatorna mostani hídja felé vezetett. Az árterületen itt-

ott látható cölöpmaradványok azt mutatják, hogy a híd vonala többször változott. Említést érdemel a rétek „rengése” is. Ha ősszel az itt legeltetett marhákat megkergették, érezni lehetett, hogy mozog, reng, hullámzik a rét, mintha hullámzó gumiszőnyegen járna az ember. Tulajdonképpen egy híd – áteresz és az országút mindkét oldalán kiszélesedett víz. A keleti felében még ma is láthatók híd cölöp maradványok, amelyek 200-300 évvel a régi Marcal medren átvezetett híd maradványai. Megkövesedett tölgyfa cölöpöket találtak a tó melletti részen. Az 1920-as években Nagy Antal Mersei gazda a lovait mosta a Fekete tó szélén. Az egyik lova beljebb ment a tóba, és fenn akadt egy ilyen oszlopon, mely felszúrta a hasát. Ekkor valaki a lovaira különösen büszke embernek azt mondta: „no Antal, oda a Remény”! Ugyanis Remény volt a ló neve. Évekig szólás-mondás volt ez a faluban. /48/

Határ leírása

Merse- belsővati község határos: Külsővat Veszprém megyei Sömjén, Nemese Magasi, Vönöck, Szentmárton, Nemes Dömölk falvakkal és Kis Czell mezővárossal. 1850. október 25-én készített „Határ leírása Merse-Belsővat adóközségnek” iratban adatokat lépésben adták meg és az égtájak szerinti iránynak megfelelően sorolják fel, de az óramutató járásával ellentétes irányban, az Erzsébet árkon lévő úgynevezett Határhídtól kiindulva. Vegyük sorra a hídtól kiindulva a földrajzi és táji elnevezéseket.

Határhíd az Erzsébet árkon

1850. évi határleírás „Négyöles Canalisnak „is mondja, és a köznyelvben Négy ölesnek nevezett főcsatornát Három ölesnek nevezi. Ennek oka az lehet, hogy a Főcsatornát először keskenyebbnek ásták, majd az idők folyamán négy ölesre szélesítették. A híd 1850-ben még kőhíd volt, jelenleg betonhíd. Az új út elkészülte után lebontják.

Erzsébet /Örzsébet / árok

Nevét a közhagyomány szerint Káldy Erzsébetről kapta. Káldy Péter lányáról van szó. „Monda szerint Káldy Péter nővéréről, ki férjhez menni nem akarván, itt az Istent kérvén, egy nagy só alakú kővé elborította. E kő századokon át, mint emlékkő volt, de később a nagy darabokat elhordták belőle és annyira megfogyott, hogy jelenlegi birtokosa 1846-ban hat ökörrel felfordítatta, és épületbe rakatta. A kőnek lábtörések és sebek gyógyításánál nagy hatása volt." /49/

Pesty által említett „jelenlegi birtokosa" az Ináguszt uraság volt, aki az épület köveit Bánhalmára hordatta el, és ott építette fel az új kastélyát a XIX. század közepén. Erről az Ináguszt uraságról mesélték, hogy 1848-után bepanaszolták Bécsben, mert „igen kemin ember volt és nagy magyar. Ezért Bécsből a császártól kapott levelet, hogy vagy személyesen menjen fel Bécsbe, vagy egy funt húst küldjön saját testéből. Ő egyiket sem tette, Pápán nagyot mulatott, a császári tisztekkel összeveszett, majd mérget vett be és azt mondta kocsisának; „Hajts, ha mind meghalunk is." Mire Bándra értek, már halott volt." /50/

Az 1930-as feljegyzések szerint Káldy Erzsébet azt kérte, hogy inkább váljék kővé, mintsem ahhoz menje feleségül, akit nem szeret. Az Isten meghallgatta, és teste kővé vált. Testének tartott kb. 170cm hosszú, 60cm széles, 35cm vastag volt. Anyaga palakőre emlékeztető, réteges puha kő. Úgy kerülhetett Külsővatra, hogy a Káldy birtok négy leányának leszármazottjai között részben megoszlott, és azaz uradalmi kastély, ahol a kő 1935-ben volt, szintén az örökösök leszármazottjáé volt. A kőből letört darabokat apróra zúzták, vizes ruhába tekerték, és úgy tették törésekre, sebekre. A kő maradványai 1973. óta Külsővaton az Idősek Otthona udvarán van. /51/

A legendás kő maradványa

Sánc

Az Erzsébet árok bal partján, a műúttól északra a Homórud déli részén mesterségesen létrehozott „L” alakú töltés és árok. A terepből 1-2 méterre emelkedett ki, az árok egy-másfél méter mély volt. 6-7 évvel ezelőtt a termelőszövetkezet vezetősége elegyengettette a terepet és megszűnt a Sánc. A Sáncnak nevezett rész nyárfákkal volt beültetve, valóságos nyárfaerdő volt a mellette lévő rét. A Sáncnak csak azt a részét hordták el, ami az út építését zavarta. Ebből arra lehet következtetni, hogy az országútnak azt a szakaszát és a rajta lévő átereszt /Fekete tó/ az 1880-as években készítették. Arról nincs adat, hogy az 1809. évi nemesi felkelők használták volna a Sáncokat, csak annyit jegyeznek fel a történetírók, hogy „Mersénél /Vat és Ságnál / csatározások vannak.” /52/

Június 9-én „… zászlótartó Novák, aki is a parancsolat szerint, mihelyst az ellenséget jönni látta Ostffyasszonyfától magát, Vátnak és Mersének visszahúzta a Marcal megé anélkül, hogy legkisebbet vesztett volna”. /53/

Június 10-én „Szabó Mihály közember a sümegi lovasezredben… Vátnál főhadnagyának Mihalovics Lajosnak életét mentette azáltal, hogy a hátulról épen csapásra készülő franciát levágta.” /54/

„A győri csata után nem találtattak, s így vagy elvesztek, vagy fogságba kerültek… Kelemen János mersei… /55/

1848-banVidos József Vas megyei nemzetőr parancsnok a pákozdi csatavesztés után menekülő Jellasics csapataira azonban innen lövetett.

„Falu határában rögtönzött sáncokról visszaverte az ellenséget.” /56/

Visszatérve a francia időkre, meg kell említeni, hogy a nemesi felkelés történetét, közte a Merse belsővati és karakói francia átkelést, és a győri csata utáni visszavonulást, Jókai Mór is feldolgozta a Névtelen vár című regényében.

A Sáncot állítólag Vatnál átkelő, Napóleoni csatározások idején, Jenő francia alkirály által vezetett katonák fogadására építették. Az is tény, hogy a nemesi felkelők hiányos, sőt használhatatlan fegyverekkel voltak felszerelkezve, és János főherceg seregét hibásan kijelölt védőállásba helyezték el. A győri csata emlékét Petőfi Sándor egyik verse is említi:

„Mikor emeltek… emlékszobrot a sok hős lábnak, mely ott úgy futott”.

Homórud

Az elnevezés magyarázatát nem tudni pontosan. Ha a homorú szóra gondolunk, tévedünk, mert ez a földnyelvben inkább domború, a két Marcal csatorna között kiemelkedő, hosszan elnyúló földhát.

Pesty Ferenc gyűjtésében ez áll róla:

„Belső Vattól Északnak Homórud sziget, Kaszáló. Itt van egy hajdani sáncmaradvány. Két láb magas 1848-ban megújították, de nem használták. Homórud szigeten volt egy akasztófa is, ahol elítéltettetek, kivégeztettek. 1863-ban, az itteni kanálisban talált harci eszközök igazolják, hogy itt hadiszállás lehetett. /Fúrók, hordók, bográcsok, ladik. /57/

Itzés rét

A Sánctól délnyugatra elterülő rétség, illetve részben tó, mert tőzeget termeltek ki a helyén.

Ehhez a réthez is fűződik monda. A törökök kivonulásukkor itt rejtették el a kincseket, bivalybőrbe varrva. Ezt egy török üzente egy belsővati ismerősének. Mikor a rét mellett mentek el, így szólt: „no itt van az arany elásva”. /58/

A monda szerint az arany minden hónapban tisztítja magát és Újhold után, második vasárnap kerül a földfelszínéhez közelebb. Külsővaton viszont úgy tudják, hogy csak hét évenként dobja fel magát az arany, és ilyenkor lehet megtalálni, de keresés, ásás közben nem szabad megszólalni, mert ha valaki megszólal, az arany ismét a mélybe süllyed. A hagyomány szerint két külsővati ember vállalkozott a kincs megkeresésére. Egy holdvilágos éjjelen ásni kezdték. Már mélyen járt az ásó, amikor valami kemény tárgyban megakadt. „Itt lesz a kincs”! Kiáltott fel az egyik…”mehetünk haza” szólt a másik. Azóta nem keresik az aranyat. /59/

Mise út, Mise híd

Mersevát egyházmegyeileg a Veszprém megyei püspökséghez, illetve a Külsővati plébániához tartozik. A katolikus hívők Külsővatra jártak templomba.

A rendes úton messze volt a templom, és az 1930-as években a réteken keresztül gyalogolva, és a Marcal főcsatornán kis hidat létesítettek, így az út felére csökkent. Ezt az utat nevezték Mise útnak, illetve a hidat Mise hídnak. A Marcal kiszélesítésekor ezt a hidat felszedték.

Nagy árok, Négyöles, Főcsatorna, Nagymarcal

A köznyelvben inkább a Nagyárok szót használják. Tulajdonképpen ez a Marcal folyó. Az 1920-30-as években tiszta vizű folyó volt, csak árvíz idején „lett haragos” és néhol egy km széles, hömpölygő piszkos vizű folyammá vált. Téli árvíz idején, a jég hátán korcsolyázva lehetett Merséről Külsővatra csúszkálni. A tavaszi, nyári árvíz egyes réteket vastagon meghordott homokkal, és ilyenkor ezeken a területeken egy-két évig nem volt szénatermés.

Sorok /Sarok/

A Főcsatorna és a Cinca patakocska összefolyásánál lévő háromszög alakú rétet nevezik így. Egyesek szerint valamikor épület is lehetett rajta, mert kőmaradványokat találtak a fű között.

Tüske

A Malomárok és a Nagyárok közötti rétség magasabban fekvő része, amelyen szántóföld is van. Nevét a réteken sűrűn előforduló „gilicetüskétől” kapta.

Zuggó

Tulajdonképpen egy zsilip a Cinca patakon. Az volt a rendeltetése, hogy az egymást keresztező Malomárok és Cinca víz állását szabályozza. De az 1930-as években elvesztette jelentőségét, mert a keresztezés helyett a Malomárok vizét a Cinca alatt készített beton mederben vezették át.

Malomrét, vagy Gálosrét

A merseváti malomnál a két Marcal ág és az országút között elterülő mintegy hatholdnyi terület. A Gálos nevet azért kapta, mert egy időben a külsővati Gálos Lajos bérelte. A rét valamikor a Káldy- féle Família birtokhoz tartozott és a külsővati Keményéé volt.

A rét magasabban fekvő részén ritkán lehetett szénát kaszálni. Ezen a területen fejlődött ki a Mersei játszótér. Itt indult meg a Mersei labdarúgás is az 1920-as évek második felében. A

Mersei diákok összegyűjtve a környező települések diákjait, futball csapatot alakítottak, és a Celldömölki Sportegyesület labdarugó csapatát, a „CESE-ét, vagy Pápáról a „PFC" –ét / „PÖFÖCÖT"/ többször meghívták. A falu határában 1945 után létesített fűztelep termését ezen a réten tárolták, és tavasszal itt hántolták le a vesszőt. 1974 óta azonban már nem itt volt a fűzvessző tárolása és hantolása, hanem az út másik oldalán. A hetvenes években már kicsinek és korszerűtlennek bizonyult a Fűztelep. Kéréssel fordultak Gosztonyi elvtárshoz a Budapesti Erdőgazdasági-fűz és Kosáripari Vállalat Merseváti Telepének létszámfejlesztési és szociális helyiségek építésének ügyében. A Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága 20-25 fős létszámmal jóváhagyta az alábbi kikötéssel:

„Munkaviszonyt csak azokkal a női dolgozókkal létesíthet a Vállalat, akik ez ideig munkaviszonyban nem álltak, ill. tagsági viszonnyal nem rendelkeznek és a községből, munkavégzés céljából eljárni nem tudnak. Külön felhívom szíves figyelmeteket, hogy ebben a szellemben kell eljárni, mert ez összefüggésbe van a tervszerű munkaerő ellátás összes vonzatával. Külön megemlítem, hogy nem jöhetnek számításba azon Gyesen lévő asszonyok sem, akik már korábban Celldömölk üzemeiben, vagy másutt dolgoztak. Megkérlek, hogy a többi tanácsi vezetőt és a merseváti telepvezetőt tájékoztatni szíveskedjél.

Celldömölk, 1977. május 17. Elvtársi üdvözlet: Dala József Hivatal elnöke"

A fent idézett levelet Dala József írta Mayer István elvtárs tanácselnök helyettesnek.

A bővítési és korszerűsítési engedély alapján építették meg a fűztelepet, mely jó néhány merseváti embernek, sőt környékbelieknek is adott munkát. Az adott szociális épületnek köszönhetően 1986-ban öt évre megállapodást kötött az akkori fűztelep vezetője a Celldömölki Ruházati Ipari Szövetkezet vezetőjével, hogy Merseváton varrodát üzemeltessenek. Így helyben megoldódott jó néhány asszonynak a munkalehetőség. A szerződés lejárt 1991-ben, és a Fűztelep is megszűnt 1995-ben. Helyén ma már nyílászárókat szerelnek és gyártanak.

Malomárok, vagy Vasvármegye mellékcsatorna

Melyet az 1880-85-ös években ástak először Pál Dénes úr tervei szerint. Eredeti fenék szélessége egy öl, oldallejtői, pedig 1és ½-ed lejtésűek, vagyis a lent kb.2m széles meder fent a /fenéktől egy méter magasságban/ három méter széles. A mellékcsatorna elsődleges célja nem a malom árok hajtása, hanem az öntözés volt. Érdemes megemlíteni Török János szavait, hogy a mellékcsatornán 17 duzzasztó építése szükséges, mert ezekkel lehet a vízállást úgy

szabályozni, hogy a víz az ártéri réteket is öntözze. A Marcal völgy szabályozását végző Marcalvölgyi Vízi Társulat alakítását 1861-ben kezdték meg. Az alakuló gyűlés Pápán volt. Vas, Veszprém és Zala vármegyék küldöttei vettek részt. Az alapszabályokat Budán a Magyar Királyi Helytartótanács 1863. július 16-án hagyta jóvá. Szabályozási terv szerint nemcsak a Marcal völgy kiszárítása, hanem annak öntözése is egyúttal céloztatik. /60/
1945. után a főmeder szabályozása és a levezető árkok sokasága következtében a Malomárok szinte teljesen kiszáradt, és helyenként feltöltődött. A Mersei malomnak is csak a repedezett falai állnak.

Rengeti

Régen puszta, major a kemenesszentmártoni határban van és ma mező részt jelent. Itt a török időkben még nádas, bozótos, erdős terület volt, és a nőket, gyerekeket is ide menekítették az ellenség elől. De a franciák itt jártakor /1809/ is ide menekültek a „fehérnépek". Az utolsó nemesi felkelés idején a francia seregek egy része Mersénél kelt át a Marcalon, míg egy délebbi sereg Karakónál, Pápánál egyesültek, úgy vonultak Győr alá, ahol megütköztek a nemesi felkelőkkel. A felkelőket a francia sereg szétszórta, de egyes részei a császári csapatokkal együtt nyugtalanították a franciák utánpótlását és a sebesülteket, szállító oszlopait.
Ebből az időből erednek az ilyen elnevezések; Franciavágás, / település név/ francia futás kifejezést, pedig Merse és Kis-Cell közötti rajta ütéskor megfutamított franciákra értelmezik.

Nyel

A Cinca jobb partján a Malomárokkal való kereszteződésnél elterülő mélytalajú rétség, amelyen a régebbi időben, amíg a medreket nem szabályozták, csak zsombéktól-zsombékra lépve lehetett átkelni. Aki nem ismerte a járást és beletévedt, hamar elmerült. „Elnyelte a föld". /61/

Káposztás kertek

A Malomárok és a községből Kemenesmagasiba vezető mezei út között, közvetlenül a falu szélső háza /Ostorics ház/ mellett. A név elárulja, hogy elsősorban káposztát, zöldséget termelő kis parcellákról van szó.

Magasi út, Magasi híd

Az út földút, amely keresztül vezet a Cinca patakon, és az itt épült hídról van szó. 1945 előtt még ezen közlekedtek a Magasiba gyalogosok és szekerek. 1945. márciusában a hidat a németek lerombolták, azóta másik nem épült. Jelenleg Kemenesmagasiba csak Kemenesszentmárton –Vönöck útvonalon lehet eljutni.

Cinca /Czinca, Cincza/ patakocska

Sitke és Gérce között ered, nyugatról megkerülve éri el a Mersei határt és képezi a választó-vonalat Mersevát és Szentmárton között. Tulajdonképpen sekély medrű, mocsaras árok és árterület volt. 1872-ben alakult a Cinca Lecsapoló Társulat, de tényleges működését csak 1907-től számítják. Ma a Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság hatáskörébe tartozik a Cinca és a Marcal főcsatorna és árterületeinek rendben tartása. A Cinca a Marcal főcsatornába folyik bele, illetve csak folydogál, mert nyaranként gyakran kiszárad.

Egyes fa

A Vidos birtok egy táblájának a közepén állt, egy hatalmas akácfa /1934/. Nevezetessége, hogy Vidos Józsefet, a Vas megyei nemzetőr parancsnokot 1849-ben ideiglenesen ide temették el, és sírja mellé ültettek egy akácfát. Vidos József 1805. április 18-án Kemenessömjénben született, a XIX. századi reform mozgalmak kimagasló Vas megyei alakja, a megye alispánja, és később nemzetőr parancsnoka volt. Az 1847- 48-as Vas megye követe, személyes barátság fűzte gróf Széchenyi Istvánhoz, akivel különösen a selyemtenyésztésnek Vas Megyében való elterjesztésében fejtettek ki levelezést. Ebből az

időből származik az eperfa ültetési mozgalom is. A XX. Század elején még az ország utak mentén megvoltak a szederfák. Vidos József nemzetőreivel Jellasics serege ellen harcolt a Dunántúlon, több helyen is. A szabadságharc hanyatlása idején bujdosnia kellett, így hosszabb időt töltött gróf Zichy Lajos Somlóhegyi pincéjében. 1849. augusztusában megbetegedett. Éva nevű testvére Mersére hozatta, és ápolása közben ő is megbetegedett, és 1849. augusztus 31-én mindketten meghaltak. 1852-ben az ideiglenesen a mezőben elhelyezett koporsóikat az 1851-ben elkészült családi kriptába helyezték el Merseváton. /62/
A II. Világháború utáni években, és az óta többször is feltörték koporsóikat. A Vidos család korunkban élt tagjai nem szereztek olyan érdemeket, vagy tekintélyt maguknak, mint elődeik, hogy a ma embere szívesen emlékezzék róluk. Annál inkább méltó erre Vidos József, akiről Széchenyi István így nyilatkozik egy hozzá írt levélben:
„Önnek a kevés szó is elég, Isten tartsa meg, és maradjon barátom, Széchenyi István". A levelet 1840. november 24-én írta Széchenyi a Vas-Sopron megyei szeder egylet megalakulása alkalmából. /63/
Szombathely X. kerületében, és ma már Merseváton is utcát neveztek el róla.

Kripta út, a kriptával

Szinte a Vidos birtok közepén 1851-ben létesített családi kripta és a hozzá vezető út. Az út a Merseváti haranglábtól vezet a temetkezési helyhez. Itt helyezték el a család kemenesmihályfai és merseváti halottainak koporsóit.

Temető

A községtől régebben 600 m-re volt a himeskői út mentén. Ma azonban a falu a temetőhöz ért, mert 1965 után új utcasor keletkezett itt, a Hargita utca. A temetőben a legrégebbi síremlék Barcza Borbála síremléke, kb. 180 éves. Ez a síremlék homokkőből készült. Az un. Temetőkereszt fából készült még a múlt században, rajta lemez Krisztussal. Csak a földben volt lábrész korhadt el, s ma két vendégláb közé szorítva a felső részt visszaállították. Népi műemlékként kell őrizni. A keresztet védő bádoglemez két végén a napot és a holdat jelképező, kb. 20cm átmérőjű bádogkorong, van. A régi kultikus ábrázolás szerint a nap a fénynek és az életnek, míg a hold a sötétségnek a jelképét jelentette. A bádog védő lemez hajlatának legmagasabb pontján Krisztus, az allelujás zászlóval, mint az „Isten bárányа" van

ábrázolva. A temetőt 1945 után nagyobbították, új kerítéssel látták el, de a téglából készült bejárati kaput lebontották. Az új temető részben ravatalozót építettek, mert a régi csak deszkából készült. 1992-ben megtörtént a temető közvilágításának létrehozása, ravatalozó villanybekötése és hűtő üzembe helyezése.

A ravatalozó

A ravatalozót az Önkormányzat felújította, új tető került az épületre, belső tatarozás folyamán a ravatalozóban teljes függönycsere történt, gyertyatartókat, új székeket helyezetek el 2004-2005-ben.

A temető fenntartását és üzemeltetését az önkormányzat képviselőtestülete saját maga látja el. A temető rendeltetésszerű használatához szükséges építmények, közművek, egyéb tárgyi és infrastrukturális létesítmények, valamint zöldterületek karbantartása, felújítása és gondozása is önkormányzati feladat.

A ravatalozó belülről

Kalingya dűlő

A temetőtől északra fekvő földterületet jelzi. Egy része szántóföld, a másik részén fűztelep van. A monda szerint itt állott Kalingya Kata kastélya, amely a múlt században pusztult volna el. Kalingya Kata a török megszállás idejében élt. A törökök elől a Cinca nádasaiban keresett menedéket. Üldözés közben egy török a csónakba emelte Katát, aki a csónak fenekén talált kenyérrel úgy fejbe ütötte a törököt, hogy az a vízbe esett. A leányt Radó István, Szentmártoni legény mentette ki. Kata egy kendőt is elvett a töröktől, és azt a Szentmártoni templomnak ajándékozta. /64/

A kendő hollétéről ma már senki nem tud semmit.

Pesty gyűjtésében /1864/ „Kalingya nevű dűlő birtokos nőjéről, Kalingya Katáról kapta nevét. A jeles kastély elpusztult, 1852-ben akadt rá alapjára birtokosa. /65/

Hogy ez a kastély hol lehetett, ma senki sem tudja. 1964-ben, amikor a fűzvessző alá forgatták a földet, a traktor ekevasa római épület alapjait, téglát, cserepeket forgatott ki a földből. Később egy kb. 3x3m alapterületű helyiség fundamentuma is elő került. Ezeket a leleteket P. Bucz Teréz, a Savaria Múzeum régésze is megtekintette, és megállapította, hogy eredetiek a cserepek és téglák. Előfordulhat, hogy valami katonai őrállás vagy cserép és

téglakészítő műhely lehetett itt. 1554-ben a kemenesi járásban végzett nemesi összeírás szerint 198 egytelkes nemest írtak össze, és ezek között volt Mersén Kalanda Ferenc és Kalanda Mihály. De a Pallas Nagy Lexikon 1895. évi kiadásában talált adatok szerint Kalanda nevű veszprémi püspök is létezett 1204-ben. /66/

Tagút

Merseváttól nyugati irányban kiinduló út, az 1930-as évekig igen rossz földút volt.
A Radó majorokhoz, illetve Kemenessömjén felé vezetett. Az 1935-36-os években szilárd alapú úttá alakították át, és a Cinca völgyön átvezetve, leágazást építettek Szentmárton felé. A falutól kb. egy km-re volt egy kút ezen az úton. A kút két oldala kővel volt kirakva, ez volt a „bodon". Víz rendszerint csak ebben volt. Ma már nincs meg ez a kút, és a Tagút elnevezés is megszűnt, Szentmártoni út lett a neve a közhasználatban.

Himeskő, vagy Hímeskü

A Tagút északi oldalán a falutól kb. 900m-re elterülő, kissé emelkedettebb mező rész. A közhit szerint itt volt a régi Merse. Arról már volt szó, hogy Himeskő és Merse egy időben Külön faluk voltak. A templom azonban Himeskőn volt. Állítólag „vörös barátok „lakták.
Az 1920-as években még sok kő és tégla törmeléket találtak szántás után a földeken.
Közhit szerint a templomot a törökök pusztították el, ezt írások is igazolják.
Akkori birtokosa az Aczél /Achel/ család. 1470-ben Aczél tamás Himeskőn és Szentgyörgyön ad el részeket. 1480-ban, a magban szakadt János birtokát ugyan itt Rohodi /más adat szerint Bokodi/ Péternek adta a király. /67/

„1596-ban a törökök úgy garázdálkodtak Kemenesalján, hogy az egész vidéket felmentették az adófizetéstől.
1683-as nagy szárazság idején VII. 7-én keltek át a törökök a Marcal gázlóin, és Kemenesalján 40 falut hamvasztottak el.". /68/
Valószínűleg akkor pusztult el Himeskő is. Mivel Himeskő teljesen elpusztult, a megmaradt és elmenekült lakosság Mersén, Szentmártonban és az az óta elpusztult Ughon telepedett le. Himeskő templomának romjait 1793-ban a külsővati plébánia templomának építéséhez hordták el.

„Merse, ahol szintén nem volt templom, határában volt Himeskő település, virágzó katolikus templommal, melynek fundamentumát 1793-ban az új anyaegyház felépítéséhez hordták el.”/69/

Himeskő dűlő. Itt falu volt a népmonda szerint, a török, midőn hazánkat pusztította, ez is elpusztult. Nagy gyümölcsfa bokrait 1844-ben pusztította el a tagosztály. Volt itt egy jeles templom is, romjai mutatják. /70/

Helytörténetileg indokolt lenne, hogy az ide vezető fentebb már említett Tagút mentén épült utcát Himeskő útnak, vagy utcának hívnák, még akkor is, ha korábban Hargita utcának nevezték el.

Nelli major, vagy Succki

A Tagút mentén létezett két házból álló major. A népnyelv Succkinak, a térkép Nelli majornak nevezte. 1945 után lebontották. A Succki név eredetét úgy magyarázzák, hogy az egyik ott lakó cseléd asszony a macskáját a Sicc ki helyett Succkinak ejtette. Erről maradt rajt a név. /71/

Felső-Radómajor, vagy röviden Főőső Major

Az 1857-es kataszteri térképen Radóhalom, az 1883-84-es katonai térképen Radómajor, az 1992-es felvételi térképen Felső-Radómajor. A Celldömölki út mentén, attól délre lévő másik Radó majort, Alsó- Radómajornak, vagy egyszerűen Alsó-Majornak hívták.

Pesty Frigyes szerint /1864/ a Felső-Majort Radó Dénes építette 1844-ben, és ő adta neki a Radóhalom nevet. Korábban Juhászdombnak hívták. /72/

Az 1920-30-as években az uradalmi gazda, a magtárós, valamint négy család lakott itt. Az 1951-ben megalakult Kemenesszentmártoni Úttörő Termelőszövetkezetnek ez a major volt a magja. Innen terebélyesedett naggyá a Tsz, amelyhez jelenleg Kemenesszentmárton, Mersevát és Vönöck teljes határa, valamint Celldömölk és Kemenessömjén határának egy része tartozik.

Hottó

Ezen a néven, mint uradalmi tábla volt ismeretes. Valószínűleg ez a név Árpádkori települést takar.

Csánkinál találjuk:

„Pred. Holthó, Kiscell és Tokorcs táján kereshetjük a megye észak-keleti zugában, 1435-ben." /73/

Máshol a Hosszútóti család birtokai között szerepel /1516-ban/ többek között Merse és Holtó. Ebből a két település közelségére is lehet következtetni.

Ismét máshol ez áll:

„Hernáldmesteri cs. 1435-ben kapják a körös megyei Palicsnaszentpéteriek Zsigmond királytól: Hernádmesteri és Holtói másként Berhént pusztákat, mint néhai Hernádmesteri Benedek, illetve Holthói /másként Berénthi/ Anasztázia birtokát." /73/

A Vidos család 1810-ben írt birtok megosztási levelében azt olvassuk, hogy: Lajosnak osztódott, Holtó puszta, Szentmártonyi úton alul. /74/

A Vidos- féle osztozkodás /1810/ Holtót említi, Pesty Frigyes /1864/ pedig Berhenádi dűlőről beszél.

A fentiek szerint Berhénd /Berhenád/ és Holtó puszták azonosak lehettek, de dűlő névben Hottó alakban maradt meg. Nem lehetetlen, hogy éppen a Juhászdombon volt a Radóhalom, vagyis a mai Felső-Radómajor helyén. A major az itteni vidék legmagasabb helyén van.

Eszterházi vasút

Celldömölkről Eszterházára /ma Fertőd/ vezető vasút vonal, amely nem a MÁV, hanem a GYESEV- hez tartozik. A vonal 1898-ban készült el, hosszas tárgyalások után. 1896. VII. 15-én Kis-Cellben a Városházán a Kis-Cell –Marcaltői helyi érdekű vasútvonal Kis-Cell Magasi vonalváltoztatásról tárgyaltak.

1897. II. 23-án a Fertő vidéki helyiérdekű vasútvonal közigazgatási pótbejáratását tárgyalták. /75/

A Kis-Cell Marcaltői vasútvonal nem valósult meg, de Celldömölk-Répcelak-Eszterháza-i /fertődi/ vonal igen. Ma is Győr-Sopron-Ébenfurti Vasútigazgatóság kezelésében van.

Vönöcki út

Átszeli Merseváti határ nyugati részét. Az út Celldömölk keleti részén, a nemrég megszűnt Rózsamajornál /Gyarmati/ ágazik ki Celldömölk- Pápai útból és Vönöckön –Kenyerin-Beleden át Kapuvárra vezet.

GYESEV őrház, Bakterház

A Vönöcki út és a Celldömölk-Fertőd-i vasútvonal kereszteződésénél van. Naponta csak három-négy vonat halad el az épület előtt.

Petend /Felső, Alsó, Középső/

Uradalmi táblák elnevezése. A vasúton felül Felső, a vasút és a sömjéni út között Közép, a műút és a sömjéni elágazás közötti földek, pedig Alsó megkülönböztető jelzést kaptak.
Pesty Frigyes gyűjtéséből:
„Nemesdömölk és hozzája egy órányira fekvő Merse közt vannak Himeskő és Petend puszták. Ezek Sz. István alatt inkább villák lehettek. /76/
Egy másik forrás szerint:
„A Nemesdömölkön lakó Dömölki Gergely 1747-ben Nagy Ferenccel perlekedik a salamoni és petendi földek miatt." /77/

Gyarmati tábla

Korábbi tulajdonosáról kapta a nevét.
A korábban már említett Rózsamajor az 1883-84. évi katonai térképen „Gyarmathy" majorként szerepel. Ez a major a Gyarmati tábla közelében volt. Amint olvashatjuk:
„Petendnél és Holtónál feltüntetett szomszéd Mayer úr és Gyarmatiné asszonyság."/78/

Akasztó dűlő

Uradalmi tábla, amelyet két oldalról akácfasor szegélyez. Szántóföld. Nevét onnan kapta, hogy a múlt században valakit felakasztottak az egyik fára.
Pestynél:" Akasztó Domb-szántó. A múlt században fennálló akasztófáról." /79/

Második kűhíd /Kőhíd/

Kőhídnak mondják, pedig téglaboltozata áteresz. A második jelző azt jelenti, hogy van egy első „kűhíd" is. De ez is téglából készült áteresz, közel Merse község nyugati széléhez. Arra a célra szolgál, hogy az országúttól északra lévő alacsonyabb fekvésű földeken összegyűlt vizet átvezesse az út alatt.

Laci tag

Laky Laciról, Laky Antalról kapta az elnevezést. A Laky család leszármazottai 1914-ben már nem éltek a községben, de egy bolyongó, hóbortos, elméjében zavarodott tagjának állítólag Répcelakon volt lakása, de állandóan kóborolt. Mint afféle felelőtlen iskolás gyerek, de a többi gyerek állandóan csúfolta, kiabálta utána, hogy „Laci kész a köszörűvállú." Ilyenkor futni kellett előle. Rongyos ruhában, tarisznyával a nyakában, bottal a kezében és rendszerint mezítláb járt, kéregetett.
„Laci kész a köszörűvállú" mondás tulajdonképpen tőle ered.
Laky László Mersei lakos volt, de elitta a vagyonát és mindig lejjebb csúszott a lejtőn, majd elméjében megzavarodott, kóborló bolond lett belőle.

Póstaút-Országút

A Celldömölk-Pápa közti utat nevezték így régen. Az elnevezések magyarázat tulajdonképpen benne van a szavakban. Az utakat községi, megyei vagy törvényhatósági és állami utaknak osztályozták. Ez azt jelentette, hogy annak a közületnek kellett gondoskodni a fenntartásáról. A postaút, pedig az az út volt, amelyiken a „Kocsiposta" és a „Levélposta" járatok közlekedtek. De ettől függetlenül voltak még hivatalos állami lovas kocsi járatok, amelyeken

csak hivatalos közegeket szállítottak. Természetesen az utak fenntartása, tisztítása közös feladat volt. Később az 1840-50-es években megindult a postajárat Szombathely, Sárvár, Pápa útvonalon is. Celldömölkön 1840-től volt postahivatal, Kisczel néven, 1848-1903-ig.
1871-ben indult meg a Győr, Szombathely vasútvonal. Az első időkben még nem volt meg a Vat, Merse megállóhely, csak Vináron és Kiscellben állt meg a vonat. A XIX. században már itt is megállt a vonat. A külsővati és mersei postát Kiscellben tették le. A külsővati postás gyalogolt a két falu postájáért.
1908. augusztus 2-án alkotott községi szabályrendeletben szabályozták a postai küldemények teendőit:

> „az elöljáróság fogadja fel. Kötelessége a postán érkező magánlevelek és küldeményeknek postán való átvétele és az illető feleknek a házhoz való kézbesítése." /80/

Hogy a posta hordás hosszadalmas és késedelmes útját megszüntessék, a merseváti képviselő testület 1911. I. 7-én kérelemmel fordult a soproni postaigazgatósághoz.

> „a külsővati postahivatal körletébe tartozó küldemények, levelek a merseváti vasútállomáson adassanak le, illetve fel. Köztudomás szerint Mersevát vasútállomáson az összes közlekedő vonatok, gyors vonat kivételével megállnak. Így nem lesz akadálya a postai küldemények fel és leadásának." /81/

Így szólt az indoklás: a postaigazgatóság a kérelmet teljesítette, Merseváti vasútállomásról nem beszélhetünk, mert az Külsővat nevet viseli. Hamar rájöttek, hogy Külsővatról és Mersevátról van szó.

Pityervár, Nyögtelep, Proletárházak

Így nevezték a község két utcáját, amelyeket az 1920-as ill. az 30-as évek lakásépítő akciójának keretében az ún. Falusi Kislakás Építő Szövetség kölcsönéből építettek, a falu nyugati szélével határos szántóföldeken a két út között. /Tagút, Postaút/
Az első utcát először Vidos Mária utcának nevezték, ma Petőfi utca. A másik utca neve eredetileg Kossuth Lajos utca volt. Ezt az új telepet, mivel a mezőn építették fel, „Pityervárnak", s mivel abban az időben nehéz volt kifizetni a kölcsönszerződés részleteit, „Nyögtelepnek nevezték". Érdekes, hogy Pityer névvel illettek egy uradalmi táblát is. Úgy látszott, hogy ebből a madárból sok volt a mezőn, vagy azt akarták jelezni, hogy ezek az már

mezőben épültek. Leginkább zsellér és cseléd emberek építkeztek itt, ezért „Proletárházaknak” is nevezték.

Hótai és Hótai út

A Malomárok és a Nagyárok, vagy Főcsatorna között elterülő mezőrész /rét, legelő, szántó/. Árvizek idején nagy része víz alá került. A Hótai út a Malomárokkal párhuzamosan vezetett, de annak bal partján, míg a földek a másik parton voltak, szinte minden gazdának hidat kellett építeni, hogy a földjére rá tudjon menni. A Hótai név értelmezését nem ismerik. Bár sokan úgy magyarázták az 1930-as években, hogy hó tag, mert itt olvadt el legkésőbb a hó.

Dísznópáskom, disznólegelő

Ide akkor hajtotta a kanász a „disznócsordát”, Mersén így hívták a kondát, amikor a tarlókon, vetéseken, vagy a Hótai úton nem tudott legeltetni. 1921. szeptember 13-án közös legelők ügyében határoz a képviselő testület:

> „Sertés legelő területre a községnek feltétlenül szüksége van. Marhalegelő nem érdeke az egész községnek” /82/

Úgy látszik, ezután létesítették a disznópáskomokat.

1884. augusztus 3-án disznólegeltetés ügyében így határozott a képviselő testület:

„minden birtokos köteles nyáron a tarlóját, télen a vetését disznókkal való legeltetésre átadni, de birkáknak nem szabad.”/83/

Csornika

A Hótai mezőrész egy részét hívták így, leginkább rét. Nem ismeretes a név eredete, bár szláv nyelvben feketét jelent.

Vasút- Bakterház

A Celldömölk-Pápa közti vasútvonalnak, a Marcal-völgyön áthaladó része, ill. amellett lévő őrházról van szó. Hosszú ideig Kustyán nevezetű volt a „bakter”. Az akkori vasútvonal

építése a ma emberének is dicséretére válna. Különösen akkor, ha figyelembe vesszük azt, hogy a Marcal Völgyben öt km hosszú töltést kellett építeni, hat híddal, aluljáróval. A földet, talpfát, követ, síneket ökrös szekéren hordták, és nem voltak emelőgépeik, munkaerő annál inkább. A hidak, átereszek és más műtárgyak építését olasz iparosok, mérnökök irányították.
Mint ismeretes, Mersén, hogy a Marcal-híd építésénél olasz munkások arany pénzt találtak.
Az olasz munkások, hídépítők Mersén családoknál voltak elszállásolva. Az akkor épített első híd facölöpre épült, a zsombékos talajt, az árterületet csak így tudták áthidalni. A munkálatok során állítólag egy bivalybőrbe varrt aranypénz halom került felszínre. Eredményképpen az arannyal együtt az olasz munkások megszöktek, visszamentek hazájukba. /84/
A vasútvonalon a falu állomása először Mersevát volt, majd Vat-Merse lett belőle, és később kapta Külsővat nevet. A hagyomány szerint azért vették le a Merse nevet, mert a község nem volt hajlandó hozzájárulni az állomási rakodó építéséhez. Celldömölki rakodó állomás közelsége miatt nem volt érdeke a községnek, hogy hozzájáruljon az építéshez.

Cigányrét

A vasútvonaltól délre lévő rétség és árterület, tele volt nyárfával. Teknővájó cigányok az 1910-20-as években is visszajártak nyárfát vásárolni, ill. feldolgozni. Ilyenkor ideiglenes kunyhókat készítettek itt a helyszínen, abban laktak
Az itt készített /teknő, falapát, lisztmerő stb./ elvitték, de a maradék forgácsot, szemetet itt hagyták. Valószínű ez a magyarázat a cigányrét elnevezésének. A nagy üzemi gazdálkodás és az általános vízszabályozás átalakította ezt a vidéket. Az 1960-as években nyárfasorokat, nyárfaerdőt telepítettek a vasúttól délre elterülő árterületen.

Fenék és Grófi lap

Belsővattól délre a Marcal Főcsatorna, az Adorjáni Malomárok és a vasútvonal közti mezőrészt nevezik Fenéknek. De vannak ennek a területnek kisebb rész elnevezései is. A terület egy része szántó, más része rét és zsombékos, csak ritkán járható terület. Az 1930-as években egy ilyen területen kigyulladt a tőzeg és hónapokon átégett. Érdekes látvány lehetett, ahogyan a zsombékok a tűz következtében összeomlottak, szétestek.

A Fenék egy részét Grófi lapnak hívták. A tulajdonosnő, Keményné, másodszor egy elszegényedett grófhoz ment feleségül. A gróf hamarosan el is verte, vagyis eladta a földeket. Ezért hívták Grófi lapnak. /85/

A Fenék elnevezés arra emlékeztet, hogy a Marcal posványsága, amely valamikor feneketlen mocsár volt, az idők folyamán mind jobban kiszáradt. Különösen a 150-160 évvel ezelőtt megindított lecsapolási munkák változtatták meg a terepet. Ennek a területnek a megszilárdult része lett a „FENÉK". Ellentétben a Fenék déli részén meglévő Feneketlen tóval.

Feneketlen tó

Körülbelül egy holdnyi zsombékos, nádas, fűzfás mély terület, amelynek a közepén van tulajdonképpen a tó.
Ennek mélységét senki sem tudja, mert az alja még a víz alatt is süpped. Petrencehordó nyárssal /kb.3-3, 5m hosszú/ már próbálták megmérni, de az sem ért el szilárd feneket.
A régi öregek szerint a múlt században jóval mélyebb volt a tó, monda szerint, jó pár bivalyt szekerestől el is nyelt. /86/
Egy 150-160 évvel korábban keltett feljegyzés élénken világít rá a Marcalok világára.

> „A Marcalnak vize folyása… egy feneketlen mocsár és olyan tulajdonságú, hogy még gyalog ember is a legszárazabb időben is nyakig bele süllyed." /87/

Bándi mező

A Feneketlen tó vidékének folytatásaként a vasúttól délre elterülő rétség. Legnagyobb része már külsővati határ. Bánd elnevezésről már volt szó a Marcal tónál. Az idősebb emberek ma is úgy emlegetik Bánhalma-pusztát, mint Bánd. A Marcal vizek között létezett Belsőbánd és a Marcal-völgy jobb oldalán Külsőbánd. Ezek a török időkben pusztultak el. A mai Bánhalma, amely a Pápa Állami gazdaság gyümölcsös központja közelében voltak.

Adorjáni malomárok

A Marcal vizek keleti mellékcsatornája. Nevét Adorjánháza közelségéről kapta. A Vas és Veszprém megyei mellékcsatornák /Malomárok/ Nagykamond határánál indulnak ki a Marcal főmedréből, egy-egy zsilipen keresztül engedik ki a Marcal vizét mindkettőbe. Ezek az árkok kb. 30km után, újra visszatérnek a főmederbe. /88/

A külsővati vasútállomás rendes úton messze volt, ezért a völgyön át Belsővatról kiindulva gyalogutat tiportak ki. A távolság felére csökkent. E gyalogút céljára az Adorjáni malomárkon keresztül bürüt létesítettek, két gerendát tettek át a csatornán, karfát szögeztek rá. Árvizek idején a gyalog út nem volt használható.

Erzsébet, Örzsébet domb

Az Erzsébet árokról már volt szó. Nevét Káldy Erzsébettől kapta. Azt a magasabb részt hívják Örzsébet dombnak, ahol a kastély kertje volt.

Kastil kert, Kastély kert

Belsővat dél-keleti folytatása, magasabban fekvő mezőrész. A XVI-XVII. Században a Káldy családnak volt itt kastélya. Káldy Péter Vas vármegye többszörös alispánja, Vat örökös földes ura élt a kastélyban. 1641. április 16-án tartotta esküvőjét Pápán. /89/

1687-ben halt meg. /90/

Fiú gyermeke nem volt, csak négy leánya. Birtoka öt ágra szakadt, mert Rebeka nevű lányát először Béri Balogh István vette feleségül. Ebből a házasságból született Béri Balogh Ádám kuruc generális is. Béri Balogh István özvegye Perneszi Gáspárhoz ment másodszor feleségül. Ezért említik az osztozkodási iratok Káldy Péter leszármazottjainak öt ágát. /91/

Káldy Péterről olvasható:

„Káldy Péter Zrínyi Péter hívei közé tartozott és 1672-ben a vati szabadosokkal fegyvert akart fogni a császár ellen.” /92/

1680-ban vati kastélyában Káldy Péter tett tanúvallomást Szenczi Fekete István és Kemenesaljai zendülés ügyében.” /93/

A Káldy birtok öt ágra szakadván még sokáig együtt maradt. Később a földek tovább aprózódtak, és csak vámszedési jog és a Pórszalóki malom jövedelméből osztoztak közösen. Ezt a birtok közösséget nevezték „Famíliának”.

A família végleg 1902-ben szűnt meg, vagyis ekkor lett vége a vámszedésnek. Az 1856-os kataszteri térképen a Merseváti határban nagy területeket jelölnek ezzel a szóval: Família birtok. Ez nagyjából egyezet a Koltai Vidos család birtokával. A Káldy kastély kapuja felett volt az a kőtábla, amelyik jelenleg Külsővaton, a plébánia épületének udvar felőli részén van. Szintén a Káldy birtokról származik az a pad, amely a Külsővati Zrínyi Miklós Általános Iskola udvarán található.

Béri Balogh Ádám emlékét Belsővattal kapcsolatban ma már nem ismerik Merseváton, de a Külsővatiak jobban kihasználták a régi írásokban előforduló „Vath” szót, mert 1959-ben a tanácsházán emléktáblát helyeztek el, melynek áthelyezéséről már volt szó. Lehetséges, hogy az a „Vath”, ahol sokszor tartózkodott Béri Balogh Ádám, Belsővat volt, hiszen itt lakott a nagyapja, Káldy Péter.

A Káldyak emlékét a mondákon kívül a mersei temetőben még ma is álló síremlék őrzi, mely a „Tekintetes Káldy Pálné Barcza Borbála” feliratot tartalmazza.

A monda emlékét őrző sír

Nagyhíd, Marcal híd

A híd bal parti pillérénél olyan nagy volt a víz sodra, hogy mély gödröt ásott, míg a jobb parti meder részén kavicsot és homokot halmozott fel. Nyáron, alacsony vízállás idején szekérrel hordták fel innen a sódert, föhenyet és homokot. A gyerekek fürdője a hídtól kb. 100m-re volt. Ettől a fürdőhelytől még délebbre volt a forgó, vagyis a medernek egy olyan nagyon mély része, amelyben körbe járt a víz, örvénylett, kevesen mertek belemenni, fürödni.

Malomhíd, Malom árok

A Malom árok itteni szakasza 1885-ben készült el. A híd készítését 1885. július 29-én vállalta el Koch Miksa győri ácsmester, és öt hónap múlva a fából készített hidat /dec. 3./ át is adták. /94/

Ez a híd többszöri javítással ugyan, de 1933-ig megvolt, amikor betonhídra cserélték át. A háború alatt épen maradt, de nem sokáig, mert már készült az új út és híd. Az eredeti hídépítési költségeit a Família birtokosok fizették, mert a vámszedés is őket illette meg a hidakon, és a malom építésére a jogot ők kapták. A malom helyének kijelölése és terveinek elkészítése Török János társulati mérnök irányelvei szerint történt. A malomépítési tervek 1887. július 8-ig Merse községben a bíróházánál közszemlére lettek kitéve.

1887. július 1-én Vidos Kálmán kiscelli főszolgabíró kiadta az ideiglenes építési engedélyt. /95/

A malom e század elején Farkas Ignác tulajdona volt, és 1949-ig a Farkas család üzemeltett.

Ezen a néven nem emlegetik őket, csak „vizes mónárék”-nak nevezték a családot. A víz hozam ingadozása miatt a malom állandó üzemben tarásához nem volt elegendő, ezért az 1920-as években nyersolaj meghajtású motorral is hajtatták a hengereket. A malmok államosítása után itt is megszűnt az őrlés és darálás. A malommal kapcsolatban térjünk vissza a már említett öntözési problémákhoz. Török János társulati mérnök szerint, a vadvíz csatorna, amely a malmot a csatorna bal partján kiindulva veszi körbe, építése és tisztítása a malomtól délre 200 öl távolságig a malom tulajdonosokat terheli. A Vizitársulat erre a célra pénzt nem adott, s miután a Török hangsúlyozza, hogy a „főcél az öntözés, a víznek ipari célra használása csak mellékes.” /96/

Félő, hogy csatornázás folytán száraz időben a Főcsatorna ki fog száradni és kigyepesedik a fenék, amely felfogja az iszapot és töltődik a meder.

Ennek megakadályozása céljából, a Marcal Zala megyei szakaszán „források nyittassanak, ily források vizeivel a Marcal vizét meglehetne szaporítani.

Kokas utca, Malom utcának is nevezték régen

Öt házból álló zsákutca. Zsellérek, vasutasok építették a házakat még 1910 előtt. Több Nagy József is van a faluban, ezért az itt lakót, Kokas Nagy Józsefnek, vagy dolláros Nagy Józsefnek hívták. Ugyan is egy ideig Amerikában dolgozott még 1910 előtt, és onnan hozott pénzen építette a házát.

Felső, Főőső utca /csúf nevén disznó…/

A régi Mersének két utcája volt, Alsó és Felső utca. Az utóbbi azért kapta a csúfnevet, mert reggelenként a kanász összeszedte a disznókat és ebben az utcában járt utoljára, és a 300-400 disznó ezt az utcát piszkította össze legjobban.

Kertészek kertje

A fenti utcában 1925 előtt volt egy nagy kertészkert, amelyben Kovács József és családja kertészkedett, de őket sem hívták nevükön. Mindenki csak Kovács kertészék, vagy kertész bácsinak hívta. A telken lévő ház egy régi nemesi kúria, az utcasortól 50m-re, beljebb volt a kertben. Erről beszélik, hogy a múlt századi tulajdonosa, Vidos Antal, még életében elkészítette koporsóját, amelyet a ház boltíves, félig nyitott széles folyosón helyezett el, és ebéd után befeküdt pihenni, sőt ilyen helyzetben még a pipájára is rágyújtott. /97/
Ha valaki ilyenkor ment be, és nem tudta különös szokását, és meglátta a koporsóban szundító embert, aki köszönéskor vagy a lépések hallatán megmozdult, úgy elszaladt, hogy többet nem is ment oda. 1945. márciusában harcok voltak itt, Mersén is, és egy gyújtóbomba úgy telibe találta a ház istállóját, hogy minden egyszerre égett. Pont a felszabadulás napján. /98/

Savanyóház, vagy Sörház / Bajcsy Zs. u. 9./

A monda szerint a ház valamikor Sörház volt. A ház első szobája helyén voltak a sörkemencék. A vakolat alatt a fal tele van szögekkel. Többször előfordult, hogy a földes szoba talaja helyenként megsüllyedt. A szomszédban lakott vak házaspár, ha elment a ház előtt, mindig mondta, hogy kong a föld, valami üreg van alatta. Állítólag a ház kamrájából indult ki egy alagút, amely a szomszéd házba vezetett át, és azon keresztül menekültek a betyárok. Savanyó Jóska, mikor erre járt, a mellette lévő házban szállt meg. Nagy mulatozásokat szokott csapni. A Savanyó ház, Savanyó János nevű korábbi gazdájának jobb kezét még 1910 előtt levágta a cséplőgép dobja. A néphit szerint Isten büntetését látta a balesetben, mert vasárnap dolgozott.

Orbán gödrök

Gödrök közepén, mint egy szigeten állt az Orbán család háza. Eredetileg a háztelek nem volt sziget, itt volt a falu vége. A ház körüli földek alatt kavics és homok volt, ezt kibányászták és nagy mélyedés keletkezett, tele gödrökkel, földhányásokkal. Esős időben a víz tavat képezett. 1945 előtt libaúsztató és libalegelő volt, télen a befagyott jégen gyerekek csúszkáltak. A gödröket az Orbán családról nevezték el. Jelenleg játszótér van a helyén, melyet 2005. augusztus 20-i falunapon vehették birtokukba a gyerekek. A játszóteret Mersevát Község Önkormányzata önerőből építette, mindenben megfelel az uniós követelményeknek.

Az Orbán – gödrök ma

Faiskola

Kettő is volt: gyümölcsfaiskola, és szederfa iskola. A gyümölcsfaiskola a jelenlegi tanácsház és orvosi rendelő helyén volt. A szederfaiskola az Orbán gödrök nyugati szélén. Létre hozásukat a múlt század második felében törvény írta elő. A cél az volt, hogy a falusi lakosság helyben megkaphassa a gyümölcsfacsemetéket. 1875. IV. 4-én a képviselő testületi közgyűlésen Horváth Mihály tanító a faiskolák kezelését évi 10 forintért vállalta el. A magokat a község tartozott megrendelni. /99/

A szederfaiskolák létesítését az 1848-ban megindult selyemtenyésztési mozgalom indította el. Széchenyi István a már említett Vidos Józsefet kérte fel a Vas-Sopron megyei Szeder egylet vezetőségi tagjának.

Egy hozzáírt levélben:

„Tisztelt barátom, különös Jóakaróm! Ide mellékelve küldöm pótlólag a selyemről írt kis közleményhez járó függeléket." /100/

A faiskolák kérdése a múlt század második felében állandó téma volt a képviselő testületi gyűléseken, mert az előírt 600 négyszögölt sohasem tudta a község biztosítani.

Harangláb Mersén

Bajcsy Zsilinszky Utca nyugati végén (már nincs ott)

Harangláb Belsővaton

Ady Endre téren 1980-ban lebontották, és az új Római Katolikus templomhoz vitték. Háromszáz évvel ezelőtt már létezett harangláb. Az 1968. évi Canonica Visitatio szerint: mindkét községben harangláb van. Az 1817. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv szerint, pedig a katolikusokkal közös haranglábjuk van. /101/

A belsővati harangláb kereszttel

1858-ban harangot és haranglábat cseréltek. A régi harangot eladták, és összegyűjtöttek hozzá 214 forint 14 krajcárt. A harangok és haranglábak 223 forint 2 krajcárba kerültek. /102/ Ezeket a haranglábakat 1918. tavaszán háborús célok felhasználása végett elvitték.

Mária szobor

Az iskolával szemben, a műút mellett. Felállítási ideje 1905. , amikor a képviselő testület tárgyalta a Mária szobor felállításának helyét, és véghatározatban kimondta, hogy:
„Mária szobornak az Erzsébet fák közt leendő elhelyezését megengedi és e célra a község tulajdonát képező utca teret a Római Katolikus Hit községnek, átengedi.” /103/

Mária – szobor

A szobor felirata a talapzaton lévő márványtáblán:

„Magyarország Nagyasszonya, könyörögj érettünk 1905.”

Készítette: Kondor Kiscell

Kelemen gödrök

A jelenlegi község közepén közterület volt, de a múlt században még a község széleként e térképen „Oede” pusztaság volt. Szintén az agyag, kavics és homokbányászás folytán keletkezett. E század elején kendert áztattak benne. A monda szerint egy asszony, Nagyboldog asszony napján, augusztus 15-én, akarta a korábban beáztatott kendert kiszedni, és ekkor vette észre, hogy a víz piros lett. Megijedt, azt hitte, hogy a víz „vérré változott”, és hogy a víz azért változott vérré, mert ő ünnepnapon akarta kiszedni. Hamarosan el is vándorolt a községből, nevére nem is emlékeznek.

A már említett Orbán gödrök vizét magas vízállás esetén az országút alatt átvezetve a Kelemen gödrökön áteresztették le a Malomárokba. Az elnevezést a Kelemen családtól kapta, mert az ő házuk, kertjük szomszédos a gödörrel.

Belsővati fakereszt és a Mersei kő kereszt
Mindkettő a Kelemen családdal kapcsolatos.

A merseváti kereszt

Belsővaton már a múlt században állt egy fakereszt, rajta Krisztus szoborral. Tetején ívben hajló bádog védőlemezzel, amelyen fent, középen sugaras szentségtartó alakú díszítmény van. A bádogív végein, a keresztfa fekvő végeinél jobbról napkorongot, balról a holdat ábrázoló kör alakú lemez van. A régi kultikus ábrázolásban a nap mindig a fényt, a születést, az életet, a hold az éjszakát, az élet végét, ill. a halált jelképezte.
A keresztet 1843-ban a Pálfy család állíttatta. A monda szerint 1868-72 között a keresztfa valamilyen oknál fogva kidőlt, és a Pálfy család házának falához volt támasztva.
1872. szeptember13-án a „Szentkereszt felmagasztalásának előestéjén" Belsővat felett sötét felhő vonult át, és olyan nagy vihar keletkezett, hogy a villámcsapásoktól majdnem minden ház leégett. Ebből a viharból csodával határos módon menekült meg Kelemen József, aki egy ledőlt tűzfal alól épségben került elő. Megmenekülése tiszteletére hálából mersei házának kertjében fakeresztet készítetett. A belsővati keresztet Pálfy János és Pálfy Ágoston megújítva visszahelyeztette a régi helyére. /104/

Kelemen József által a múlt században készített fakeresztet 1923-ban egy másik utód, Kelemen József kőkeresztre cseréltette. Elhelyezése a Kelemen ház kertjének kerítésében, az országút mellett van.
Felirata: Isten dicsőségére emeltette Kelemen József és családja 1923.
Készítője: Kondor Celldömölk
Az 1920-30-as években, nagyböjtben ehhez a kereszthez jártak ki esténként a katolikus hívek, és egy előimádkozó asszony vezetésével a rózsafüzér imádságot mondták el.

Tikszer, Csali kocsma

Hivatalosan ezt az utcát a múlt században Alsó /oósó/ utcának hívták. Ez az Országút utcája. A múlt század közepén csak néhány ház állt még. Celldömölk felől jövet az első ház volt a Csali kocsma. 1850-52-ben építette Kemény Dénes. Főleg a Monarchia fennállásának idején, de még az 1920-as években is a tojás és baromfiszedő tyúkászok ide szoktak beállni szekereikkel. Ezek zöme ausztriai kereskedő, akiket a faluban „hienceknek" neveztek, vándorutakon szedték össze az árut. Embereikkel körüljárták a falut, és „Áuszi-Áuszi-Csibeáuszi" kiáltásokkal adták a lakosság tudtára, hogy itt vannak, és vigyék az eladni valójukat a Csali kocsmába. Ezért nevezték el ezt az utcát Tikszernek.

Vidos kastély, kúria

„A kúriát a nagyalásonyi Barcza család emeltette 1750 körül barokk stílusban, építése Barcza István nevéhez fűződik. A család egyes ágai az 1754-55-ös nemesi összeírás idején Fejér, Heves, Vas, Veszprém és Zala vármegyékben éltek. Barcza Istvánról fiára szállt az épület. Barcza Jánostól idősebb lánya, Eszter és férje, Koltai Vidos (III.) Zsigmond örökölte a kúriát, így a Koltai Vidos család tulajdonába került a rezidencia, amelynek a közeli Kemenesmihályfán voltak birtokai s kúriái." (Katafai – Németh József: Vas megye kastélyai és kúriái) Itt született Vidos (II.) József, aki 1848-ban országgyűlési képviselő és Vas vármegye alispánja volt, majd a szabadságharcban nemzetőrként harcolt.

Vidos József

Vidos 1849-ben, kolerában hunyt el, holttestét titokban temették el Mersevát határában „két keresztút találkozásánál, egy öreg akácfa tövében", a Bach-korszakban még az őrnagy nyughelyét is titkolni kellett. Vidos (II.) József bátyja, Vidos (I.) Dániel 1851-ben egy kriptát emeltetett a település határában, és titokban oda vitték át az őrnagy holttestét. A XIX. sz. harmadik negyedében két bejárati rizalitot építtetett a kúria elé, amelyek romantikus stílusú díszítést kaptak. Az alispán halála után idősebb fia, Benjamin örökölte a mersei kúriát és birtokot, míg fiatalabb fia, (III.) József a kemenesmihályfai uradalom és rezidenciák tulajdonosa lett. Vidos Benjamin 1921-ben hunyt el, ekkor fia, Vidos (II.) Dániel örökölte az épületet, aki takarékos huszárhadnagy, johanista lovag és kormányfőtanácsos volt, valamint a helyi közéletben és az evangélikus egyház vezetésében jelentős szerepet töltött be. Vidos 1928-ban kibővíttette a kúriát, a hátsó homlokzatához két szárnyat kapcsoltak. A bővítés után az északi oldalszárnyon helyezték el a konyhát, míg a déli oldalszárnyban a kártya- és dohányzószoba volt. A főszárnyban az ebédlő, a nagyszoba és hat lakószoba kapott helyet, a biedermeier bútorokkal berendezett helyiségeket cserépkályhákkal fűtötték. A kúria melletti melléképületben raktár, sütőkonyha, mosókonyha és néhány kiszolgáló helyiség kapott helyet. Kastélynak hívták, de valójában nem volt az, csak kis kúria, amely egy alig gondozott parkban és gyümölcsös kertben volt. A kastély telke téglakerítéssel volt körülvéve. A házat 1945-be kisajátították, eléggé meggondolatlanul, lebontatta az akkori vezetőség. A községben

nem akadt vállalkozó, aki elbontsa az épületet, alsóságiak vállalták és elvitték a bontáskor keletkezett anyag felét, másik felét a falu béliek hordták el. A község szegényebb lett egy épülettel. A település határában ma is áll a Vidos család sírkápolnája, amely alatt kripta húzódik.

A Vidos Család Káldy Péter, Barcza nevű vőjének benősülésekor került Mersére. Tagjai több száz holdon gazdálkodtak, járási és megyei tisztviselők kerültek ki közülük. Kiemelkedő egyéniség, Vidos József, akiről már volt szó.

Barcza- Káldy-Vidos-Pálffy-kúria

(az épület jellege műemlék)

Merse falu földesurai a XVII. században a hosszútóthi Hosszútóthy, a felsőkáldi Káldy, a mezőszegedi Szegedy és a Koltai famíliák voltak, a kúriát építtető nagyalásonyi Barcza család a XVIII: század elején szerzett földbirtokot a településen. A család első írásos említése 1544-en egy vármegyei nemesi összeírásban történt, ekkor a nemesi előnevet adó Nagyalásonyban élt a família Bálint és Gergely nevű tagja. A családot az 1754-55-ős összeíráson már Vas vármegyei birtokosként említik. „Barcza István 1750 körül emeltette a família első kúriáját a településen-amelyet a II. világháború után lebontottak, míg e kúria felépítése fia, Barcza János nevéhez köthető. A népies jellegű klasszicizáló késő barokk stílusú kúria felépítése a homlokzaton ma is látható évszám tanúsága szerint 1792-ben történt. Ezt az újabb kúriát Barcza Jánostól fiatalabb lánya, Borbála és férje örökölte, míg a régebbi idősebb lányára, Koltai Vidos (III.) Zsigmondné Barcza Eszterre szállt. Az alsókáldi Káldy család tagjait V. István király emelte 1272-ben az országos nemesek közé a csehek elleni háborúban tanúsított vitézségükért, magát a Káldy nevet első ízben Egyed használta 1310-ben. Káldy Pál 1797-ben Vas vármegye nemesi felkelő hadnagya volt, 1798-ban kötött házasságot Barcza Borbálával. A földbirtokos 1829-ben bekövetkezett halála után minden bizonnyal 1826-ban elhunyt idősebb Zsuzsanna nevű lányának férjére, Koltai Vidos Imrére szállt az épület. Később Vidos Kornéliát említik a kúria tulajdonosának. A XIX. század végén átalakították a rezidenciát, a XX. Században, pedig egy új szobával bővítették, amely jelentősen megbontja a homlokzat összképét. Az 1920-as években az udvari homlokzaton húzódó klasszicizáló tornácot befalazták, az új falban ablakokat és ajtókat helyeztek el. A Pálffy család tulajdonába Vidos Kornélia házassága révén kerülhetett az épület, amely 1945 után is a Pálffy család tulajdonában maradt." (Virág Zsolt: Magyar Kastélylexikon) Napjainkban lakóházként

használt épületet kisebb kert övezi. A kúria udvarában lévő gazdasági épület alatt boltozatos pince húzódik.

Káldy – kúria

Cziráky hársfái

Az iskola előtti út mentén és a kastélykert körül lévő hársfákról van szó. 1924-ben „követválasztás" volt, és a járás egyik képviselő jelöltje gróf Cziráky György, kenyeri földbirtokos volt. Ellenjelöltként lépett fel. A korteskedés idején minden jelölt megtartotta a maga, ígérgetésekkel tele program beszédét. Mint ilyenkor szokásos, a választó polgárok és a községi elöljáróság is előállt a maga ügyes-bajos dolgaival. Az elöljáróság, de lehet, hogy Vidos Dániel is a község fásításához facsemetéket kért a gróftól, aki, a szavazatok elnyerése érdekében, küldött is kiültetésre alkalmas hársfa csemetéket. Nagy részük 80év alatt szép fává fejlődött, de az útépítés miatt egy részüket kiszedték. A Bajcsy utcában, a harangláb körül még találunk néhány hársfát. /105/

Jégverem /Gyégverem/

Kettő is volt. Az egyik a Vidos kertben a községé, a másik Belsővaton, Linzer Mihály vendéglője udvarán. Télen, ha folyók befagytak, minden házból egy embernek menni kellett jeget vágni. A községi jégvermet ilyenkor töltötték fel jéggel. Rendelet írta elő, hogy egész évben kell jégnek lenni. /egészségügyi, hűtési célokra/

Ányási kastély

A Vidos kert országúti oldalán állt ez a 2-3 szobából álló ház, amely a család korábbi lakása volt. Később az Ányas Lászlóhoz feleségül ment Vidos Máriáé lett és így kapta az „Ányási" nevet. A ház mellett volt egy magtár, nevezetessége az volt, hogy az 1920-30-as években itt szokták tartani az őszi táncmulatságokat.

Kovácsműhely és községi mérleg

A műhely előtt volt a hídmérleg, és a kovácsmester kezelte. A községi kovács fontos személy a falu életében. Mezőgazdasági vasmunkákat végzett. A szekerek, kocsik vasalása, lovak patkolása stb. az ő feladata volt. A kovácsműhelyben sokan megfordultak, jó beszélgető hely ez a falusi ember számára. Az 1920-30-as években Takács János volt a kovácsmester, de gyermekeit senki nem nevezte vezeték nevén, hanem Kovács Ferinek, Kovács Linának hívták. A közös gazdálkodásra való áttérés után a kovácsműhely megszűnt, lakóházak épültek a helyén. Utolsó községi kovács, Boros József volt. De megszűnt a községi hídmérleg is.

Községháza /régi/

A Malom előtti köztéren volt, a „Vadárok" partján. Több célra is szolgált. Volt benne tanácskozó terem, tűzoltószertár, itt tárolták Szent Mihály lovát és a halál keresztet, mert abban az időben csak deszka hullaház volt. A ravatalozót 1950 után építették. Volt egy átvonuló szoba is, amely a csendőr-járőrök pihenő helyéül szolgált. Szülésznő is lakott benne. A ház előtti udvaron volt egy kuglipálya is. Búcsúk alkalmával itt a szabadban volt a táncmulatság.

A rendszerváltás után 1992-től néhány évig a községháza épületének egy részében presszó, itallerakat, használtruha üzlet működött.
2001. óta Szabó Csaba és testvére, Szabó Zoltán szikvíz üzemet nyitottak, „CSABA-SZÍKVÍZ” néven, amely a mai napig üzemel, és a község rendezvényeit támogatják saját készítésű szódájukkal. Másik részében az épületnek fodrászüzlet van, melynek több bérlője is volt már. Jelenleg Marsainé Gulyás Marianna, merseváti lakos üzemelteti.

Régi Községháza (ma fodrász- és szikvízüzem)

Víztorony

A községnek már a háború előtt is probléma volt a jó ivóvíz ellátás, mert a kutak nagy része fertőzött volt. A községben lévő 153 kútból 4 közkút a többi magánszemélyi tulajdonban volt. 1963-ban kezdték meg a vízkutatást az iskolával szemben lévő telken. A fúrt kútvíz minősége, mennyisége megfelelő volt, és felépítették a víztornyot. Az akkori celldömölki járás 29 települése közül, Mersevát volt az ötödik, ahol megoldódott a jó minőségű ivóvíz ellátása.

Víztorony

1975. április 25-én ünnepélyesen felavatták és átadták a törpe vízművet. Minden telekre elvezették, és egy vízcsapot helyeztek el, ahonnét megoldódott a víz vétel lehetősége. A lakásba már mindenki saját költségén végeztette a vízbevezetést.

A Törpe Vízmű Társulat 1973-ban alakult. Négy közéleti és 163 lakossági érdekelttel, akik egyenként 7500Ft-ot fizettek hozzájárulásként. A községben, társadalmi munkában kiásták a fővezeték árkát, lakásonként tíz métert, ami 750 000Ft megtakarítást eredményezett. A hiányzó költségeket a Közös Községi Tanács fizette. A beruházás teljes költsége meghaladta az 5 millió forintot. Külsővat is ebből a kútból kapja az ivóvizet 1988. óta, akkor Vas Megyei Víz és Csatornamű Vállalat működtette, 1992-ben kivált a község ebből a vállalatból, és az óta VASIVÍZ RT, majd, mint VASIVÍZ ZRT üzemel tovább.

Belsővati falurész

Tulajdonképpen egy magasabban fekvő, valamikor szigetnek is nevezett földháton épült, 14-15 házból álló település. Nagy szerepet játszott, mert mint a Marcal-völgy Vas megyei átkelő helye, vámszedőhely, és mivel Pápa Sárvár között fele útján van, Stáció is volt.
A falu rész közepén majdnem derékszögben fordul az út észak felé. Ebben a kanyarban három ház fontos szerepet játszott a múltban. A vámházat az 1950-es években lebontották. Az utolsó vámos Nagy Kálmán volt 1902-ben.
A linzer /Egry/ vendéglő ma már csak lakóház. A Kis Kálmán /Horváth Lajos /háza csak a múlt században volt vendéglő. Velük szemben a vámház úgy volt építve, hogy 2m-rel kijjebb volt a szomszéd háztól, és észak és nyugat felé volt az ablaka. Nyugati sarkán a sorompó oszlopa az 1920-as években is meg volt. „L" alakú, félig nyitott bolthajtásos belső folyosója, gádor volt. Istálló épületei az út mentén voltak.
A járókelőknek, marhahajcsároknak, kocsi és levélpostának útvonala erre vezetett át a Marcal-völgyön. Ausztria felé irányuló marha kivitelnek is fontos útvonala volt.
A „hajcsárok" rendszerint megpihentek. Sok mendemonda él foszlányiban, hogy hajcsárokat ütöttek le, és elvették a pénzüket.
A betyároknak is egyik átjáró útvonal volt ez az út. A Bakonyból, Belsővaton át, a Cseren /Kemeneshát/ lévő Királykúti erdőbe vezetett az útjuk, majd onnan Ostffyasszonyfa határában lévő Ragyogó csárdánál keltek át a Rábán. Ezt az útvonalat azért szerették a betyárok, mert szinte végig réteken, nádasokon és erdőn közlekedhettek. /106/
A Kis Kálmán házának falaiban a monda szerint befalazott ember csontvázára is akadtak. Az út kiegyenesítésével Belsővatot elkerüli minden forgalom és a csend világa fog ráborulni, mert a műútról csak ők fognak ki és bejárni.

Dr. Kovács Jenő (1911-2002)

1911. május 25-én, Abaszéplakon született. 6 éves koráig élt itt. Édesapja 1917-ben, a háborúban meghalt, ekkor a család Mersevátra költözött.

Elemi iskoláit Merseváton végezte, kitűnő eredménnyel. 12 évesen a Szombathelyre, a Vasvármegyei Árvaházba került, mint hadiárva. Itt érettségizett le, szintén kitűnő eredménnyel a Faludy Ferenc Reálgimnáziumban, 1931-ben. Számtan tanár szeretett volna lenni, de tanára javaslatára erről lemondott.

Egy évre katonának állt, majd a Pécsi Egyetemre jelentkezett, itt jogot tanult. Mersevátról írta diplomamunkáját, Mersevát szociográfiája címmel. 1934-ben doktorált. Nem tudott elhelyezkedni, ezért 1 évre, a Celldömölki Jegyzőségre ment fizetés nélküli gyakornoknak. Ismét beadta jelentkezését a csendőrségre és a vasútra. Mivel a csendőrségről előbb kapott visszajelzést, így lett csendőrtiszt. Ez alatt elvégezte az 1 éves csendőrségi akadémiát. 9 évig szolgált itt, majd Gödöllőre került, ahol 1, 5 év után 1945 februárjában orosz fogságba került. 1950 karácsonyakor hazakerült, majd 3 évre, Kazincbarcikára, internáló táborba vitték. 1953-ban bírósági tárgyalás során elítélték 10 évre, mint háborús bűnöst. A csolnoki szénbányába került. Itt már lehetett látogatni. 1956-ig volt itt. '56 októberében hazaküldték, de '57 márciusában visszahívták, mert nem telt le teljesen az akkor már csökkentett büntetése. 1957 novemberében aztán már véglegesen haza került.

Két évig segédmunkásként dolgozott, ez idő alatt könyvelői vizsgát tett, és sokat foglalkozott helytörténettel, néprajzzal.

Egy gázgyárba került Szombathelyen a '60-as években, csoportvezetőként dolgozott itt, innét ment nyugdíjba.

1994-ben kérte büntetése megsemmisítését, sikerrel.

1995-ben Mersevát Község Önkormányzata díszpolgári címet adományozott neki, a település múltját, jelenét feltáró és elemző néprajzi, helytörténeti és tudományos munkásságának elismeréséül.

Dr. Kovács Jenő díszpolgárrá avatása

Két gyermeke született, tőlük tíz unokája és hat dédunokája. Sosem volt elégedetlen, emelkedetten vállalta nem könnyű sorsát, mindig hithű ember volt, mindvégig ez és családja tartotta benne a lelket.
2002-ben halt meg, Szombathelyen, temetésén rengetegen voltak jelen, kifejezve szomorúságukat, részvétüket a családnak.

Önkormányzat

Mint már tudjuk, Vas megyében Mersevát Karakóval együtt elsőként szabadult fel 1945. március 26-án. Az élet a lakosság egyéni dolgainak rendezésével indult meg. A megyei, járási közigazgatás csak a háború befejezése után indulhatott meg.
Merseváton a Celldömölki Járási Főjegyzői Hivatal utasítása alapján az önigazgatási szervek megválasztására 1945. június első napjaiban került sor.
A megindult községi élet, az országos eseményekhez hasonlóan gyors változásokon ment át. Az írások és szemtanúk elbeszélései szerint a háború alatt és azt követő kialakulatlan időszakban a lakosság reális józanságát mindig megőrizte. A háborús károkat felszámolták, a leégett, lerombolt házakat újjáépítették és mindenki hozzálátott a maga elvei szerint jövőjének építéséhez.

Az 1957 után megindult új változások eredményeképpen, ha nehéz szívvel is, de 1959-ben Mersevát dolgozó parasztjai is a közös gazdálkodás útjára léptek. Az azóta eltelt negyven-ötven év átalakította falu életét, életvitelét.
Mersevát község közigazgatásilag 1966-tól Vönöck községhez tartozott, egészen a rendszerváltásig. Merseváton kirendeltség, Tanácstagi csoport működött.
A rendszerváltás előtti ciklusban, (1985. októberétől 1990. júniusig) Mersevát Társközség Elöljáróságként működött Vönöck székhellyel.
Mersevát elöljárója: Nagy Imre, Petőfi u. lakos volt.
Tagjai között voltak:

Vargyai Emil, Vargyainé Fodor Hajnalka, Szalai Endre, Borsits György, Dénes Árpád.
Magyarország Önkormányzati rendszere 1984-ig háromszintű volt, a jelenleg működő községek és városok közé beékelődtek a járások. Ma Magyarország önkormányzati rendszere kétszintű. A települési és területi önkormányzatokat összefoglalóan helyi önkormányzatoknak nevezzük. A helyi önkormányzatok rendszerváltozás utáni elvi alapjait az Alkotmány

1990. augusztus 9-én kihirdetett módosítása fektette le. A helyi önkormányzat önként ellátandó feladatait a lakosság igényei alapján, anyagi lehetőségétől függően maga határozza meg. A helyi önkormányzati autonómia népképviseleti szerve a képviselő testület. Tagjait az állampolgárok választják. A Szervezeti és Működési Szabályzatban foglaltak szerint végzi feladatát a képviselő testület.

1989-90-ben a szocializmus összeomlásával, a rendszerváltás mellett a társadalomszerkezet alakulását alapvetően meghatározta, hogy a szocializmus egyenlőségelvű társadalom volt, azaz benne a magántulajdont minimálisra korlátozták, az állami tulajdont, pedig mint közösségi tulajdont, csaknem kizárólagossá tették. A rendszerváltozásnak pozitív és negatív hatásai is voltak.

Az 1990 nyarán elfogadott /LXV. törvény/ hatályon kívül helyezte a Tanácstörvényt, és létrehozta a helyi önkormányzatokat.

Mersevát 1990-91-ben még Vönöck és Kemenesszentmárton községek önkormányzataival működött együtt. Bevételeik, kiadásaik közösek voltak, üléseiket Vönöckön tartották. A vagyonmegosztással kapcsolatos határozati javaslatban a három község önkormányzati testületi gyűlésen határozott, majd megegyezés szerint osztoztak a vagyonon. 1990-1994 között, amíg az Idősek Klubja átadása meg nem történt, a Művelődési Házhoz tartozó melléképületben működött az akkori hivatal, ott zajlott az ügyfélfogadás is.

1991-ben Mersevát Község Önkormányzata már önállóan működött, január 21-én megállapodást kötöttek a Celldömölk Város Képviselőtestületével a körjegyzőségi feladatok ellátásáról, mely szerint, Mersevát Község Képviselőtestülete és Celldömölk Város Képviselőtestülete az igazgatási feladatok ellátására körjegyzőséget alakít és tart fenn, Celldömölk székhellyel, Merseváton kihelyezett ügyfélfogadással, jegyzői fogadóórával. A körjegyzői feladatokat Baranyai Attiláné Dr. látja el.

Az egész országra jellemző eufórikus hangulat a választások során a községre is jellemző volt. Az emberek felszabadultan várták a következményeket, a választásokon nagy számban részt vettek, és bíztak abban, hogy az önálló önkormányzattal, sokkal inkább a helyi problémákra tudnak koncentrálni.

A község akkori és jelenlegi testülete fontos feladatának tekinti a falufejlődését, biztonságát. 1990-ben elkészült az Emlékmű, mely építését megelőzően Emlékmű bizottság jött létre (1989-ben). Tagjai az 1980-ban alakult Hazafias Népfront Bizottságból az alábbi személyek voltak: Gombási Károly, volt elnök, majd Vargyai Emil, az akkori elnök, Mayer István, Csillag Ferenc, Nagy Imre és Bokán Árpádné voltak, akiknek feladatuk volt kiválasztani az emlékmű formáját. Több településen körül néztek, míg egyszer csak sikerült kiválasztani a

község számára a legmegfelelőbb emlékművet. A terveket Zágorhidi Czigány Csaba, a vasvári Költségvetési Üzem tervezője készítette. Az Emlékmű létesítése teljesen közadakozásból valósult meg, és az I. és II. világháborúban elesett katonák tiszteletére állította a lakosság. Ünnepélyes átadása 1990. júniusában volt. 2005-ben az új térkövet és az új zászlótartókat már az Önkormányzat készíttetette.

Az emlékmű átadása

1991-ben megtörtént a Dózsa utcában a csapadékvíz elvezetése.

1992-ben Belsővaton az Önkormányzat által tervezett útépítés is megvalósult.

1992-ben megalakult a Polgárőrség 26 fővel a lakosság közbiztonsága érdekében, sajnos 1995-96-ban megszűnt. 1992-ben mindkét egyházközösség anyagi támogatást kapott, elsősorban a faluképet is javító feladatok elvégzéséhez, ill. padok elhelyezésére. 1992-ben az önkormányzat pályázatot nyújtott be Idősek Klubja építésére, mely beruházás 1993-ra elkészült az önkormányzat sajáterejéből és pályázati pénzből. Átadása októberben megtörtént, itt kapott helyet 1994-től a Polgármesteri Hivatal is.

1994-ben benevezett a község a Településtisztasági Versenybe, hogy lehetőségeihez mérten felkészüljön a honfoglalás 1100 éves évfordulójára. Ez a verseny megyei szintű volt, és büszkék voltak, hogy második helyezést ért el a község. Az oklevél a Polgármesteri Hivatalban díszeleg. Ebben az évben került átadásra a sertésátvevő is, mely még működik. 1994. augusztusában már tervezik a községben a gázhálózat kiépítését. A beruházás 1995. novemberében átadásra került. Az átadási ünnepségen az iskolások és az énekkar szerepelt. Ez alkalomra az énekkarosok és vezetőjük írtak egy nótát, melynek szövege:

Gázavató-nóta

Merseváti, merseváti rakott utca,
Gázcsövekkel, gázcsövekkel van kirakva,
Hogyha végig megyek rajta,
Attól félek, letörik a cipőm sarka.

Augusztusban megérkeztek a brigádok.
Árkot ástak, csövet húztak a munkások.
Daru forgott jobbra-balra,
Biciklimmel tekeregtem erre-arra.

Azt sem tudom, hova menjek, merre tartsak,
Hogy végül az udvarunkba bejuthassak.
Polgármester megígérte,
Ne féljetek, itt lesz a gáz novemberre.

Elmúltak már a novemberi mindenszentek.
Elmentek már a brigádok, HÁL' ISTENNEK.
Egész falu lesi-várja
Mikor lesz a gázvezeték átadása?

Itt van babám, eljött a nap megérkezett.
ISTEN áldja a sok-sok dolgos kezet.
Nem kell már a szenet rakni,
Mégis tudsz a lakásodba melegedni.

1995-ben az Önkormányzat a Kemenesaljai Mezőgazdasági Termelőszövetkezettől futballpálya kialakítás céljából területet vásárol, majd a régi pálya helyén később telkeket alakít ki.

A telefonhálózat és kábel Tv kiépítése és üzembe helyezése 1996-ban történt.

1996-ban pályázatot nyújtott be az Önkormányzat iskolabusz vásárlására, melyet 1997-ben megvásárolt, és 2003-ban eladta.

1996-ban Emlékparkot hoztak létre az Iskola és a Gondozási Központ közötti téren, ahol a merseváti vöröskereszt emléktáblát helyezett el, és fát ültetett.
Mersevát Község Önkormányzatának Képviselőtestülete határozatot hozott, hogy Kulturális Közalapítványt létesít a Polgári törvénykönyv rendelkezései alapján az alábbiak szerint:

Közalapítvány neve:

MERSEVÁTÉRT KULTURÁLIS ÉS KÖZALAPÍTVÁNY

Célja:

Új közösségi információs és teleszolgálati központ létesítése és működtetése
Érdekképviseleti programok megszervezése
Nyitott profilú kis közösségi információs és telekommunikációs szolgáltatások létrehozása és segítése
Helyi civil szerveződések támogatása
Kapcsolattartás Merseváthoz kötődőkkel
Kulturális és oktatási tevékenységek támogatása
Nemzetközi kapcsolatok kiépítése.

A Közalapítvány kezelője: a Közalapítvány Kuratóriuma, mely öt főből áll:
Elnöke: Csillag Krisztián
Titkára: Orbán Gábor
Tagjai: Kovács Imréné, Mersevát Dózsa u. 11. sz. alatti lakos.
Kovács Jenő, Szombathely, Vajdahunyad u. 11. sz. alatti lakos.
Szabó Sándor, Mersevát, Dózsa u. 10. sz. alatti lakos.
A Kuratórium tagjai a tevékenységüket díjazás nélkül végzik.
Alakulás ideje: 1998. december 16.
Szervezett szemétszállítás 2000-től megoldott a községben, melyet rendeletben határoz meg a testület. A rendelet célja azoknak a települési szilárd hulladék összegyűjtésével, elszállításával és ártalommentes elhelyezésével kapcsolatos helyi szabályoknak a megállapítása, amelyek biztosítják a község köztisztaságával összefüggő feladatok eredményes végrehajtását.
Ebben az évben nagyszabású ünnepséget támogatott az Önkormányzat. A katolikus templom 20. évfordulója alkalmából július 15-én ünnepséget szervezett az egyházközösség, melyre dr. Paskai László bíborost várták.
Az államalapítás millenniumára készülve Vas megye települései, falvai és városai nemzeti örökségünk megőrzését és megújítását vállaló programmal csatlakoznak a nemzet, a

magyarság kiemelkedő ünnepéhez. Dr. Boros Imre PHARE ügyeket felügyelő tárca nélküli miniszter millenniumi zászlót adományozott Mersevát lakóinak. A község nevében Csillag Albert polgármester vette át a kormány ajándékát, 2000. augusztus 20-i falunapon. A millenniumi zászlóra Szabóné Nagy Henriette zászlóanya, pedagógus, a helyi énekkar vezetője kötötte fel az első szalagot.

Millenniumi zászlóátadás

Az ünnepség keretében az Emlékparkban az a felállított kopjafa került leleplezésre, amit az államalapítás ezredik évfordulójának tiszteletére Hérincs János fafaragó, merseváti lakos készített, a fiatalok pedig ünnepi táncot mutattak be.

A Millenniumi emlékműsor

A közvilágítást 2002-ben korszerűsítette és újította fel az önkormányzat.

2002. augusztus 19-i Falunap keretében Faluzászlót és címert avattunk. Az ünnepségen jelen volt Markó Péter, a Vas Megyei Közgyűlés elnöke.

Faluzászló- és címeravatási ünnepség

Mersevát címerét a XIX. századi pecsét alapján, Feiszt György és Kamper László grafikái alapján készítették. A helyi címer és zászló alapításáról és használatuk rendjéről Mersevát Község Önkormányzatának Képviselőtestülete rendeletet alkotott, melyben meghatározta a település történelmi múltjára utaló díszítő szimbólumok: a címer és zászló használatának rendjét.

A címer leírása:

Kék színű dobor pajzsban ezüst hullámpólya mögött, zöld talajból, három arany búzakalász növekszik, tőlük jobbra, hegyével felfelé mutató ezüst ekevas, balra ezüst csoroszlya lebeg.

A szimbólumok jelentése:

A községi képviselőtestület megtartotta középkori földművelésből élő jobbágyközségek által használt ekevas, csoroszlya és búzakalász szimbólumot, melyet a címerben a Marcal folyót jelképező ezüst hullámpólyával egészítettek ki.

A községi zászló:

A 200x300cm-es zászlólap arannyal és kékkel vágott fekvő téglalap, közepén a község címerével.

Ebben az évben esztétikus utcanév táblák kerültek kihelyezésre, így az idelátogatók könnyebben tájékozódnak.

Mersevát Község Önkormányzata 2004-ben csatlakozott a Celldömölki Kistérség Önkormányzatainak Többcélú Társulásához. A Társulás tevékenységi köréhez tartozik:

A kistérség településeinek fejlesztése, egyes közoktatási intézmények fenntartásával összefüggő feladatok közös ellátása.(fejlesztő felkészítés és logopédiai ellátás, egészségügyi alapellátás keretében központi háziorvosi ügyelet).

Mersevát Község Önkormányzatának képviselőtestülete a Nyugat-Balaton és Zala folyó Medence Nagytérség Települési Szilárd Hulladékai Kezelésének Korszerű Megoldására Létrehozott Önkormányzati Társuláshoz 2004-ben csatlakozott.

Az önkormányzat további beruházásai:

2004-2005-ben teljesen felújította az önkormányzat a ravatalozó épületét kívül-belül.

2005-ben a volt iskola épületéből alakította ki az új Polgármesteri Hivatalt, ismét költözik, de most már remélhetőleg végleges helyére a hivatal.

2006-ra tervezett beruházás a Művelődési Ház és Könyvtár teljes felújítása.

2007-re a község legnagyobb beruházási terve, a szennyvízcsatorna és –hálózat kiépítése a célunk, mely beruházás egyik része, a csatornaépítés már elkezdődött.

A tervek megvalósítása csak pályázat útján valósulhat meg, mert az önkormányzat önerőből ezt nem tudja véghez vinni. A csatornahálózat kiépítéshez a lakosság 2003-ban megalakította a Marcalvölgyi Vizikőzmű Társulatot. A Társulat elnöke: Szabó Sándor, aki társadalmi megbízatásban, díjazás nélkül végzi a feladatokat. A Társulat számlájára havonta fizeti a lakosság a hozzájárulást, havi 1520Ft-ot. Ami lakásonként 145 920Ft hozzájárulást jelent.

A csatornaszerződések aláírása

A polgármester aláírja a csatornaszerződéseket

Mersevát Község Önkormányzata azon van, hogy a község fejlődjön, gyarapodjék. Ehhez minden segítséget megad és meg kap a lakosság részéről, mert ha társadalmi munkáról van szó, jön a lakosság és teszi a dolgát. Továbbiakban is azon lesz, hogy minél jobban haladjon, gyarapodjék a község.

Elkészítette a Településrendezési Tervet is, amely alapján a községben építési telkek kialakítása megvalósult, új utcák nyitására is van lehetőség. Mersevát Község Önkormányzata

elsősorban azokat a fiatalokat, akik új lakást építenek, vagy átalakítják a házukat, vissza nem térítendő támogatásban részesíti. Az Önkormányzat bevétele kevés, mert a kommunális és iparűzési adó kivetése a legalacsonyabb szinten van évek óta. A község lakosságának helyben kevés a munkalehetőség. Néhányan mezőgazdasággal, állattartással, családi gazdálkodással foglalkoznak. Munkájukat 1993. óta a Vas megyei Földművelésügyi Hivatal Falugazdásza, Hollósy István segíti. A faluban egy-két vállalkozó is biztosít munkalehetőséget (építőipar, nyílászárók gyártása, beépítése, stb.) A környék (Celldömölk, Pápa, Sárvár) infrastruktúrájának, a jó autóbusz közlekedésnek köszönhetően a munkanélküliség minimális, mert sokan járnak az említett városokba dolgozni.

Mersevát lakossága az Önkormányzattal közösen csatlakozott a kistelepülések postabezárása aláírás gyűjtéséhez, mely eredménye, hogy a községben továbbra is működik a posta.

A lakosság alapellátását mindig szem előtt tartja az Önkormányzat, mind élelmiszer ellátás, mind egészségügyi alapellátás tekintetében. Az alapvető élelmiszer ellátását minden körülmény között igyekszik biztosítani a lakosság számára, akár bevonva az időjárás viszontagsága miatt a helyi vállalkozókat is. Gondolok itt azokra az esetekre, pl. nagy hó, esetén az eltakarítási munkálatokban sokat segítenek: Dénes Sándor, Győrvári Benedek, Borsits György és Csillag Albert helyi vállalkozók a gépikkel. A faluban két élelmiszer bolt és jelenleg két italbolt működik.

Merseváton a gyermekvédelemmel kapcsolatos hatósági feladatokat önkormányzati társulás keretében a celldömölki első fokú gyámhatóság illetékes ügyintézője látja el.

Az egészségügyi alapellátást Dr. Bérdi Gusztáv, háziorvos 1979. július elsejétől végzi. Gyermek orvosi ellátás és rendszeres védőnőellátás helyben és Celldömölkön biztosított. Községünk az első számú orvosi körzethez tartozik orvosi ellátás szempontjából. Rendelési idő a faluban minden héten, kedden délelőtt történik, más időben igénybe vehető a celldömölki beteg rendelés időpontja. Ezen kívül hozzátartozik a beteghez hívás, valamint a folyamatos betegellátás, tanácsadás, az óvoda és (iskola) egészségügyi ellátása is. A háziorvosi rendszer bevezetésével a körzethatárok megmaradtak, de a szabad orvos választás adta lehetőség a határon kívüli betegellátást is lehetővé teszi.

Dr. Bérdi Gusztáv vállalkozó háziorvossal területi ellátási kötelezettség mellett 1997. június elsejétől határozatlan időre szerződést kötött Mersevát Község Önkormányzatának Képviselő Testülete. Az ellátás feltételeit szerződésben rögzítették

A település demográfiai mutatói a 0-18 éves korosztály adataira 2005-ben:

Állandó népesség: 610 fő, ebből nő: 316, férfi: 294 fő; 0-5 éves: 30fő (nő: 13, férfi 17)

6-14 éves: 81 fő (nő: 49, férfi 32 nő) 15-18 éves: 37 fő (nő: 19, férfi 18 fő)

A rendszerváltás óta az alábbi személyek voltak az Önkormányzat tagjai:

1990-94-ig:

Horváth Lajos polgármester, Csillag Albert alpolgármester, Borsits György, Győrvári Benedek, Nagy Imre, Nagy Zoltán képviselők.

1994-1998-ig:

Csillag Albert polgármester, Szabó Sándor alpolgármester, Győrvári Benedek, Horváth Lajos, Katona Jenőné, Varga Norbert képviselők.

1998-2002-ig:

Csillag Albert polgármester, Szabó Sándor alpolgármester, Győrvári Benedek, Erős Sándor, Horváth Lajos, Katona Jenőné, Sebestyén József, Varga Norbert képviselők.

2002-2006-ig:

Csillag Albert polgármester, Szabó Sándor alpolgármester, Csillag Krisztián, Erős Sándor, Győrvári Benedek, Horváth Lajosné, Kovács Imréné, Orbán Gábor képviselők.

Művelődési ház

A kultúrház épületét Horváth Ferenc és felesége Kreizer Mária építették lakás céljára, amikor nyugdíjba mentek. Kreizer Máriának élt Pápán egy jómódú testvére, aki még az 1920-as években ajánlatot tett a külsővati plébánosnak, hogy Merseváton épít egy templomot, ha a plébános legalább havonta mond misét Merseváton is, hogy a hívőknek ne kelljen Külsővatra járni. A plébános ezt nem fogadta el, így nem lett Mersén templom.

Amikor az 1930-as évek elején Kreizer Mária és férje házat épített, pápai testvére segítette őket. A tanítónő szerint a lakást olyan feltétellel építették, hogy ha ők meghalnak, az lesz a merseváti templom. /107/

A tanítónő előbb meghalt, mint a férje, gyermekeik nem voltak, de a tanítónak még éltek a testvérei. Az 1945 utáni változott viszonyok között mégsem lett a házból templom. A tanító eladta a községnek, és a testvérei közelében épített egy kis házat, ahol haláláig, 91 éves koráig élt. 1972 szeptemberében halt meg.

A községi tanács megvásárolta és megnagyobbíttatta a házat, és az óta ott működik a kultúrház, ahol helyet kapott a községi könyvtár, a mozi, a párt és KISZ iroda is. Az első iskolamester Horváth Mihály volt 1903-04-ben, majd fia, Ferenc követte 1912-ig egyedül, később, pedig 1932-ig feleségével tanították a falu fiataljait az iskola padjaiban és azon kívül. A népművelésben, színdarabok és táncok tanításában is kivették a részüket. A nyugdíjba vonult tanítók helyett Takács Károly és majdani felesége tanítottak a községben 1960-ig.
28 évig tanították a mersei gyerekeket iskolán belül és kívül. Kivették a részüket a közéletből is, hiszen színdarabokat tanítottak, előadásokat tartottak. Ők a falu népével együtt éltek.
1960-61-től Zalavári Károly és felesége került az iskola élére. Ők pávakört vezettek és színdarabokat tanítottak. Az utánuk jövő pedagógusok számára sokáig csak átmeneti hely volt az itteni elhelyezkedés, nem kapcsolódtak be a közéletbe annyira, mint elődeik.
Az idők folyamán az épület elhasználódott, korszerűtlen lett.
A rendszerváltási időszak után megerősödött közösségi élet miatt újra szükségét látja az önkormányzat, hogy megnagyobbítsa és korszerűsítse az intézményt. A gázbevezetés és a világítás korszerűsítése már 1995-ben megtörtént. 1996-ban volt egy olyan pályázati lehetőség, amire az akkori Művelődési Házvezetője már pályázott, és a kapott pénzből száz darab széket tudott vásárolni. Az Alapító okirat és a Szervezeti és Működési Szabályzatban foglaltak szerint 2005-től már nem, mint Kultúrház működik, hanem mint Művelődési Ház és Könyvtár. A könyvtár is a Községi Közös Tanács idején Vönöckkel együtt működött, ahonnét letétállományba is kaptunk könyvet. A bélyegzőn ez a felirat volt található: „Községi Könyvtár Vönöck." Erre vonatkozó legrégebbi adat, amit találtam 1961-es év, amikor a könyvtáros Márkus Imréné volt, 1983. december 31. ig. 1990-2004. júniusig heti öt óra volt a nyitvatartási idő a könyvtárban. 2004. június1-től napi nyitva tartással, ingyenes Internet-hozzáféréssel működik. A Celldömölki Városi Könyvtárral volt szerződésünk, (1981. óta), amely megállapodás tartalmazza: a gazdaságosabb, nagyobb választékot, tehát ezért indokolt a letéti állomány. 1993. óta a Városi Könyvtár neve megváltozott: Kresznerics Ferenc, nyelvész, tudós pap nevét vette fel, és így a pontos cím: Celldömölki Kresznerics Ferenc Könyvtár. Szerződésünk továbbra is fennmaradt, mint fiók Könyvtár, de 1991-től Katona József Klubkönyvtár néven 2005-ig, és ettől kezdve már, mint említettem Művelődési Ház és Könyvtár a pontos megnevezés. Szinte mindennapos a kapcsolat, rendszeresen bővül és cserélődik az állomány, ezáltal a látogatottság is nagyobb. Így még jobban biztosított az olvasók rendszeres ellátása. A merseváti könyvtárnak 91 beiratkozott tagja van.
A nyolc év alatt, amit eddig eltöltettem, mint Művelődési Házvezető, számtalan pályázatot nyertünk, ennek köszönhetően fejlődött az intézmény. Pályázat útján növeltük a székek és az

asztalok számát, függönyt cseréltünk, hangosítást vásároltunk, így a falunapi és egyéb műsorok hangosítását helyben tudjuk megoldani. A fiataloknak televíziózásra, videó filmnézésre van lehetőségük az Ifjúsági Klubban.

Minden nemzeti és egyházi ünnepet méltóan megtartunk, az általános iskolások és az énekkar szereplésével. A helyi szervezetek részére biztosítjuk a próbák lehetőségét, előadásokat szervezünk, támogatjuk, segítjük a rendezvények lebonyolítását. Termékbemutatók, ruha és műanyagvásárok, bálok lebonyolítására is van lehetőség.

Az itt lakók életében meghatározó jelentőségűek a helyben működő intézmények, civil szervezetek /Óvoda, Gondozási Központ, Ifjúsági Egyesület, Sportkör, Népdalkör, Vöröskereszt, Tűzoltó Egyesület/ előadásai és rendezvényei.

2006-ban a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának Közkincs programjában sikerült kedvezményes hitelhez jutni, és Önkormányzati hozzájárulással tudjuk korszerűsíteni, megnagyobbítani az intézményt, szociális helyiségeket kialakítani. A munkálatok jelenleg is folynak, egy merseváti építési vállalkozó, Dénes Sándor és alkalmazottjai végzik az átalakítást, aki nemcsak ebben az átalakításban támogatja az Önkormányzatot, hanem számos más építőipari kivitelezésben is, amit csak köszönni lehet neki.

Remélem, hogy a felújítás után, szebb környezetben még szívesebben látogatják az intézményt.

Művelődési ház

A Kultúrházban, Művelődési Házban és Könyvtárban 1961. óta az alábbi személyek dolgoztak:

Mozisszolgáltatási feladatok, jegyszedés, takarítás, gondnoki teendők:

Horváth Samu, Marsai Rozália, Pintér Rezsőné, Altmann Lászlóné, Horváth Lajosné, Katona Jenőné, Szücs Károlyné, Orbán Lászlóné 1994-től napjainkig.

Könyvtárosok, Intézményvezetők:

Márkus Imréné, Vargyainé Fodor Hajnalka, Hérincs Károly, Katona Jenőné, Kovács Imréné 1999-től napjainkig

Intézményvezetők a rendszerváltás óta:

Pethő Ferenc (1991. jan. 1. 1991. aug. 1.)
Varga Norbert (1991. szept. 1. 1992. nov.)
Szücs Andrea (1992. nov. 1. 1993. jan. 1.)
Varga Norbert (1993. jan. 1. 1993. jún. 1.)
Orbán Gábor (1993. jún. 1. 1994. dec. 31.)
Szabóné Nagy Henriette (1995. jan. 1. 1998. jan. 1.)
Józsa Tamás (1998. jan. 1. 1998. okt. 1.)
Kovács Imréné (1998. okt. 1- napjainkig)

Gondozási Központ Mersevát

Mersevát községben az átfogó, magas színvonalú idősgondozás 1994. január 1.-én valósult meg.

1992-ig a Községi Tanács, majd az azt követő Községi Önkormányzat napi egyszeri meleg ételt biztosított a Kemenesszentmártonban működő termelőszövetkezet konyhájáról. 1992-ben már egy fő hivatásos szociális gondozónő segített az étel házhoz szállításában, a rászoruló betegek ápolásában, bevásárlásban és ügyeik intézésében.

A jelenlegi Gondozási Központ az 1993. október 23.-án ünnepélyesen átadott új faluház épületében kapott helyet a polgármesteri hivatallal együtt. A Közösségi ház létrejöttére

mindenki büszke. Az utolsó munkálatokban az emberek szívesen segítettek társadalmi munka keretében.

Gondozási Központ

A szociális munka 1994. Január 1.-én indult, Szociális Segítő Szolgálat néven. Az épületben minden tárgyi és személyi feltétel megfelel a többször módosított 1993. Évi III. törvény / a szociális igazgatásról és szociális ellátásról 1/2000. Sz. CS. M. Rendelet előírásainak. 1999-ben alakult át Gondozási Központtá, mely egyszerre több alapellátási szolgáltatást biztosít a településen élő egyének, családok részére.

Az intézmény szakmai hitvallása, filozófiája: személy központú, humánus, magas szintű, komplex- fizikai, pszichés- ellátás és gondozás kialakítása, működtetése szakképzett, empatikus személyzettel.

Az intézmény az alábbi ellátásokat nyújtja:

- Étkezés
- Házi segítségnyújtás

Szakosított ellátás keretében:

- idősek nappali ellátása- Idősek Klubja formájában- biztosított.

Az intézmény feladata, célja, hogy a településen élő idős illetve szociálisan rászoruló egyéneknek, családoknak segítséget nyújtson a helyzetük javításában, saját környezetükben az önálló életvitelhez.

Étkeztetésben azok az idős, beteg, szociálisan rászoruló személyek és családtagjaik részesülhetnek, akik önmaguk illetve eltartottjaik részére átmenetileg vagy tartósan nem képesek biztosítani a napi egyszeri meleg ételt. A rászorulók jövedelmi viszonyaik, illetve jövedelmi értékhatárok alapján a térítési díj fizetésénél csak a táblázat alapján rájuk eső százalékát kell megfizetniük az intézményi térítési díjnak, mely megegyezik az ebéd árával. Emellett a településen élő lakosok közül bárki a teljes térítési díj megfizetése mellett vendégebédet igényelhet.

Házi segítségnyújtás keretében történik a gondoskodás azokról a személyekről, akik otthonukban önmaguk ellátására csak segítséggel képesek. Az intézmény hivatásos gondozónője végzi a házi gondozást, mely az alábbi feladatokból áll:

Az ellátott fizikális, mentális szükségleteinek kielégítése az önálló életvitel biztosításához.

- Alapellátási feladatok
- Ebéd házhoz szállítása
- Bevásárlás
- Gyógyszerek íratása, kiváltása
- Orvos házhoz hívása, szükség esetén orvoshoz kísérés
- Kórházi kezelés esetén látogatás
- Házimunkában segítség nyújtása
- Hivatalos ügyek intézése, a gondozott személyes kapcsolatainak ápolása
- Az ellátott személyi és környezetének higiénében segítségnyújtás

Idősek Klubja*:* A szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes időskorúak napközbeni ellátását, gondozását, felügyeletét biztosítja, valamint azoknak a 18. Életévüket betöltött személyeknek az ellátását, akik egészségi állapotuk vagy szociális helyzetük miatt a fent említett támogatásra szorulnak.

Az intézmény 50 férőhelyes. A tagok az épületen belül napközben kulturált körülmények között tartózkodhatnak, tölthetik idejüket. Mosásra, tisztálkodásra, a személyi higiéné biztosítására lehetőségük van. Ehhez az intézmény külön női- és férfifürdőt biztosít, melyek fürdőkáddal és zuhanyzóval egyaránt felszereltek, illetve a szükséges tárgyi feltételeket biztosítják. A szolgáltatást igénybe vevők részére mosási, mosatási és vasalási lehetőség rendelkezésre áll.

A napközbeni kikapcsolódásra, pihenésre is lehetőség van a pihenő szobákban.

Az épület tolókocsival is megközelíthető.

Heti egyszeri orvosi ellátás az orvosi rendelőben történik. A szűrővizsgálatoknál a gondozónők segítséget nyújtanak. Gyógyszerek íratása, kiváltása, szedésének felügyelete, injekció beadása, rendszeres vérnyomás- és testsúlymérésre, illetve ellenőrzésre is lehetőség van nemcsak a tagok, hanem az egész falu lakossága részére. Sürgős esetben orvos házhoz hívása, felírt gyógyszerek azonnali kiváltása, a beteg fokozott felügyelete, még munkaidőn kívül is. Kórházba kerülés esetén a beteg látogatása, kezelőorvosával rendszeres kapcsolattartás, konzultáció. Szükség esetén a kórházi ruházat tisztítása. Szakrendelésre, vérvételre kíséret biztosítása.

Az intézmény biztosít szórakozást, művelődést és szabadidős programokat is. Ennek keretében televíziózás, rádióhallgatás, napi és hetilapok biztosítottak. A nemzeti és egyházi ünnepeinket rendszeresen megtartjuk, melyekre mind a dolgozók, mind a tagok közös programokkal készülnek. Az ebédlőt és a pihenőszobákat a tagjaink által hímezett terítőkkel és az általuk készített tárgyakkal díszítettük. Férfitagjaink segítettek a ház körüli park kialakításában, gondozásában. Asszonyaink a kézimunka szakkörben vidáman és szorgoskodva töltik délutánjaikat.

Jó kapcsolatot alakítottunk ki a falu többi intézményével. Az iskola megszűnéséig a tanulók műsorai tették színesebbé műsorainkat, az idősek és a dolgozók, pedig ajándékokkal kedveskedtek nekik. Ezt a viszonyt most a község óvodájával tarjuk fenn. Többek között közösen vártuk a mikulás érkezését, melyhez ők adták a műsort. Az asszonyok heteken át készítették számukra az ajándékzacskókat. Karácsony előtt mézeskalácsot sütöttünk, melyek díszként remekül mutattak karácsonyfánkon. Jó hangulatú összejövetellel, saját kezűleg sütött, szalagos fánkkal ünnepeljük a farsangot. A Klub férfi tagjai virággal és műsorral köszöntik a nőket március 8.-án. Március 15.-én részt veszünk a falu ünnepén, és szűkebb körben ellátogatunk az 1848-as hős, Vidos József családi kriptájához. Anyák napján az óvodások műsorral köszöntik a nagymamákat.

Minden évben szervezünk kirándulást, így elmondhatjuk, hogy lassan az egész Dunántúlt bejártuk a 12 év alatt. Októberben az Idősek napját együtt ünnepeljük a falu minden nyugdíjasával, mely alkalmával színvonalas műsorokat és finom vacsorát kapnak a résztvevők.

Mindenszentekkor közösen vonulunk ki a temetőbe és gyújtunk gyertyát már eltávozott tagjainkért. Több alkalommal vettünk részt színházi előadásokon, főként a Celldömölki Kemenesaljai Művelődési Központ által szervezett műsorokon.

Helyet adunk az időseket érintő vagy érdeklő egészségügyi előadásoknak, gyógytermékek bemutatásának.

Mersevát Község Önkormányzata és a Gondozási Központ dolgozóinak célja az intézményhez segítségért fordulók számára az adekvát segítségnyújtás biztosítása oly módon, hogy tiszteletben tartják a szolgáltatást igénybe vevők autonómiáját mindennemű negatív megkülönböztetés nélkül, és eleget tesznek titoktartási kötelezettségüknek.

A Merseváti Óvoda

Az óvoda létrejöttének körülményei:

Az óvoda korábban idényjelleggel, a nyári időszakban működött csupán, mely nagy segítség volt az édesanyáknak, akik biztonságban tudhatták a gyermekeiket a mezei munkák dandárja idején. A gyermekekkel foglalkozók érdeme a színdarabokról, és a közös játékokról őrzött sok-sok kedves emlék.

Ez a megoldás azonban nem biztosította az édesanyáknak a rendszeres munkavállalás lehetőségét. Egyre erősödött az igény, hogy éven át üzemelő óvodát alapítsanak a községben. A pénz kevés volt, de egy olyan összetartó közösség esetében, mint a Merseváti, ez nem lehetett akadály, különösen akkor nem, ha a gyermekeikről, unokáikról volt szó.

Idézet Mayer István, tanácselnök helyettes 1978. május 8-i leveléből, melyet a MÁV. Építési Főnökség Szocialista Brigádjához írt, Celldömölkre:

„Mersevát községben a reális igények kielégítésének érdekében, a lakosság, községi tanács, és a községben lévő gazdasági és üzemi szervek összefogásával szeretnénk, egészéves napközis óvodát létesíteni. A meglévő gyerek létszám ezt indokolja, és arra kötelezi a községi tanácsot, hogy a szülők ez irányú kérését valamilyen formában megvalósítsa. Mersevát község lakossága, a községi közös tanács nevében felkérem az Építési Főnökséget és annak Szocialista brigádját, Műszaki Gárdájának tagjait, hogy a Merseváton létesítendő napközis óvoda toldaléképítéssel járó tervezési munkákat, mint a MÁV patronálójaként elfogadni, vállalni szíveskedjék."

A tervdokumentációkat a MÁV Építési Főnöksége el is készítette.

További hozzájárulások az óvoda építéséhez:

Kemenesaljai Úttörő MTSZ. Építési anyag: 80 000Ft

Felszerelés vásárlás: 20 000Ft

Erdőgazdasági Fűz és Kosáripari Vállalat: 100 000Ft

Mindkét társadalmi szervezet vállalta az építéssel kapcsolatos összes anyagszállítást.

Közös Községi Tanács tartaléka: 195 000Ft

Saját helyi anyagként a toldalék építéséhez szükséges tető anyagot.

A község lakossága 300 munkanap társadalmi munkát vállalt, melyből 46 nap szakipari munka volt.

A merseváti nép összetartó, elszánt, és nem utolsó sorban tettre kész. Jöttek a fiatalok, a szülők, nagyszülők társadalmi munkába dolgozni, s időt, fáradtságot nem kímélve tette mindenki, amihez értett: téglát hordott, maltert kevert, falat rakott, villanyt szerelt, hordta a cserepet, építette a kerítést, szervezte a munkákat és elkészült a község óvodája, alakítással és hozzáépítéssel a valamikor tanító lakásként használt házból.

Tették azért, hogy a gyermekeknek ne kelljen ingázniuk egészen kicsi korukban, és tették azért, hogy az édesanyák munkát tudjanak vállalni és a családok könnyebben boldoguljanak . Bámulatos volt látni az összefogás erejét és eredményét.

Merseváti Óvoda

Az ünnepélyes átadón Gosztonyi János országgyűlési képviselő vágta át a szalagot, és a község egyházi vezetőinek áldásával indult a munka az óvodában és a hozzá tartozó 50 adagos konyhában. Nem volt véletlen, hogy Gosztonyi János, országgyűlési képviselő vágta át a szalagot, hiszen sokat köszönhet neki és Mayer Istvánnak, az akkori tanácselnök helyettesnek a falu, akik közreműködtek abban, hogy Merseváton óvoda legyen.

Az első gyermekeket 1979. december 04-én fogadtuk.

Egy vegyes életkorú csoportban 25 gyermeket tudtunk ideális körülmények között óvni, nevelni.

Sajnos a demográfiai hullámok nálunk is érezhetőek. Volt olyan év, hogy 36 gyermek is járt az óvodába, de olyan is, hogy csupán csak 17.

Az elmúlt 26 évben sok-sok változás történt.

Az épület karbantartása, állagának megőrzése, modernizálása mindig fontos volt a községnek. Olajkályhákkal indult a fűtés, majd a nyolcvanas évek második felében modern, vegyes tüzelésű központi fűtést kaptunk. A gáz bevezetése a községbe 1995-ben történt meg, és az azt követő évtől már az óvodában is élvezhettük annak kényelmét.

Az Idősek Otthonának pincéjében az iskola részére tornaszobát rendeztek be, melyet mi is használunk az óvodásokkal, és amióta az iskola megszűnt, mi örököltük meg a termet, felszerelésével együtt.

A konyha modernizálására is szükség volt, hiszen az idősek étkeztetését is az óvoda konyhájáról kívánta megoldani a község. A konyha kapacitásának növelése 100 adagra az ÁNTSZ által előírt feltételek teljesülésével valósult meg, és 1997. novemberétől látja el ezt a feladatot is.

Ezt követően, pedig a HACCP rendszert kellett kiépíteni, melyet 2004. májusa óta működtetünk.

2005-ben a Celldömölki Kistérség Önkormányzatainak Többcélú Társulásától nyert pályázati támogatással tudtuk kialakítani és berendezni belső átalakítással a logopédiai- és fejlesztő szobát, mely lehetővé tette hogy a gyermekek az óvoda épületén belül juthassanak fejlesztéshez. Az alakítás következtében az egyik raktár bekapcsolásával új mosdóhelyiséget hoztunk létre, amely megfelel a kor követelményeinek.

A kertünk és játszóudvarunk alakítása, parkosítása folyamatos munkát jelent. Karbantartásában az önkormányzat alkalmazottja van a segítségünkre. Esztétikus fajátékok segítik az udvaron töltött játékidőben a gyermekek mozgásfejlődését, melyeket adományból, pályázatokból, az Önkormányzat támogatásából és nem utolsó sorban szülők segítségével tudtunk megvalósítani.

Arra törekszünk, hogy állagukat megőrizzük, és folyamatosan bővítsük a biztonsági feltételeknek megfelelő játékeszközökkel.

Az elkövetkezendő években is lesz teendőnk bőven. Az óvoda külső tatarozása, és a kerítés rendbetétele, udvarunk betonos területeinek felújítása, valamint a konyhánk további modernizálása, valamint a folyamatos állagmegőrzés lesz a fő célunk.

Személyi feltételek:

A törvényi előírásoknak megfelelő létszámú dolgozót alkalmazunk.
Minden konyhai alkalmazottunk rendelkezik a megfelelő szakképesítéssel, mely alapfeltétele a problémamentes munkavégzésnek. Két szakképzett szakácsnő és egy konyhalány munkáját az élelmezésvezető irányítja, aki szintén rendelkezik a megfelelő végzettséggel.
A gyermekekkel két főiskolai végzettségű óvónő és egy szakképzett dajka foglalkozik.
Az egyik óvónő rendelkezik fejlesztő óvónői végzettséggel is.
Logopédus fejleszti a beszéd fejlődési problémákkal küzdő gyermekeket immár 17 éve. Jelenleg a logopédus kistérségi alkalmazásban dolgozik nálunk.
A szak- és folyóiratokból és a folyamatos továbbképzéseken szerzett információkból biztosítjuk naprakész és pontos munkánkat.
Mindig fontosnak tartottuk a továbbképzéseken, tanfolyamokon való folyamatos részvételt, hiszen azzal tudásunkat bővíthettük, meglévő ismereteinket felfrissíthettük, és olyan ismeretekhez juthattunk, amelyeket a gyermekek fejlesztésében kamatoztathattunk.
Tapasztaltuk, hogy egyre több az olyan gyermek, akinek bizonyos részterületen segítségre lenne szüksége, mi pedig nem vagyunk kompetensek a probléma megoldására. A szülők, pedig sokszor a távolság vagy egyéb okok miatt nehezen tudnák megoldani, hogy fejlesztésre, terápiára hordják a gyermekeiket. A korral haladva egyre többször használjuk a számítógépet.
Helyi programunkat az „Óvodai nevelés országos alapprogramja „alapján készítettük el, valamint felhasználtuk Nagy Jenőné Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel című alternatív program egyes részeit.
Fontosnak tartjuk az itt élő emberek óvodával kapcsolatos elvárásait, az élő néphagyományok ápolását, a gyermekek egyéni fejlettségéhez igazított nevelőmunkát, az esztétikus, nyugodt, családias légkör kialakítását, hogy a gyermekek vidáman, játékosan sajátíthassák el mindazt, ami az iskolába lépéshez szükséges.
Arra törekszünk, hogy gyermekeink a szó igazi értelmében egészséges emberek legyenek. Számunkra a gyermek, mint az egyéniség legyen fontos, éppen ezért az alkalmazott módszereink testi, lelki, szellemi fejlődését maximálisan figyelembe veszi, mindig akkor és mindig azt „tanítjuk”, amire az adott életkorban a legfogékonyabb a gyermek.
Élményeket és tapasztalatokat nyújtunk a környező világ megismeréséhez. Mint tudjuk az óvodás gyermek ismeretei érzelmein keresztül épülnek be, csak az olyan ismeret lesz tartós, ami saját belső érdeklődéséből fakad.
Személyisége egységes egész, egyedi és megismételhetetlen.

Mi a gyermekközpontúságot hirdetjük, hiszen az alkalmazott módszerektől függetlenül, az élmény, az érzelem, és a szeretet fejleszti leginkább a kisgyermeket.
Lényeges, hogy higgyünk szakmai munkánkban. Nagyon fontos, hogy tiszteletbe tartsuk a gyermekeket megillető jogokat.

Feladatunk:

- Nem a családok helyett, hanem velük együtt kell megoldanunk a gondokat.
- Tudjunk azonosulni a család gondjaival, de csak azok megoldását vállaljuk, amiben mi vagyunk a szakemberek.
- Segítünk a szülőknek megtalálni a helyes utat, hogy legyenek képesek felelősséget vállalni a gyermekük iránt.
-El kell fogadtatnunk, hogy csak kellően felkészített, alapvető szociális együttlétre alkalmas stabil érzelmi háttérrel rendelkező gyerekeket tudunk a tőlünk elvárt módon fejleszteni, iskolára felkészíteni.
- Segítsük a szülőket, hogy sok pozitív élményt éljenek meg a gyermekükkel kapcsolatban.
-Törekedjen óvodánk arra, hogy minden területen pozitív mintát adjon a szülőknek.
-Teremtsen lehetőséget arra, hogy a mintaértékű családok pozitívumként álljanak a többiek előtt.
- Meggyőződésünk, hogy a család semmivel sem helyettesíthető örömforrás a gyermek számára, melynek alapja a szeretet.

Koncepcionális elemek

1. Pedagógiai feladatai között kiemelt jelentőségű az anyanyelvi nevelés.
2. A gyermekeink közművelődési tapasztalatainak szerzésére és bővítésére a közeli Kemenesaljai Művelődési Központ előadásaira szervezünk látogatásokat.
3. Óvodánk közvetlen környezetében kiváló lehetőségek vannak, melyeket kihasználva megalapozzuk szűkebb környezetünk megismerését, és a hazaszeretetet. (Marcal, Rába, Ság hegy, Tőzeg-tó)
4. Mozgásszegény életmód ellensúlyozására az udvar és a csoportszoba lehetőségeit kihasználjuk.
5. Nevelésünk során építünk a falusi hagyományok szokások eseményeire nevelésünk során. (májusfaállítás, szüreti felvonulás, falunap stb.).

Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek szükségleteit minél jobban kielégítő környezetet tudjunk biztosítani, mely elősegíti a fejlődésüket. Kihasználva a pályázatok adta lehetőségeket minden évben 1-3 pályázat beadásával próbálunk anyagi fedezetet előteremteni a céljaink megvalósításához. Így sikerült bővíteni játék- és eszköz készletünket, de kirándulásra, úszásoktatásra, gyermeknapi programokra, néphagyományaink őrzésére, jubileumi ünnepély megvalósítására, hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatására is tudtunk programokat finanszírozni pályázaton nyert támogatásból.

A közelmúltban volt az óvodánk 25 éves évfordulója, melyet négynapos ünnepség sorozattal ünnepeltünk. Szakmai napot szerveztünk bemutatóval összekötve a Celldömölk környékén dolgozó fejlesztő óvónőknek és az érdeklődőknek. Nagyszabású gyermeknapot szerveztünk légvárral, vetélkedővel, bábszínházi bemutatóval a második napon a gyermekek örömére. Autóbuszos kirándulásra utaztunk a megyeszékhelyre a harmadik napon, ahol A Falumúzeumban megismerkedtünk a régen használt eszközökkel és megcsodálhattuk a régi parasztházakat, épületeket, majd a KRESZ-parkban töltöttünk felejthetetlen órákat a gyermekekkel. Az utolsó nap az emlékezésé és az ünneplésé volt, hisz a délután során találkozót szerveztünk a volt kollégáknak az óvoda épületében, majd a község művelődési házában búcsúztattuk a nagycsoportosokat és mutattuk be évzáró műsorunkat. Ezt követően pedig meghívott vendégeink körében meghitt hangulatban, fehér asztal mellett köszöntöttük fel az óvoda 25 , 20, és 10 éves dolgozóit és a már nyugdíjas éveit élvező kollégáit.

Bízunk benne, hogy az elkövetkezendő évtizedek is ilyen sok szép, és eredményes évet tartogat a számunkra.

Keresztúri Dezső szavaival szeretném zárni gondolataimat, mely a pedagógiai hitvallásunkkal is megegyezik:

„Úgy gyönyörködj a fiatalokban, mint akik téged folytatnak majd.
De ne magad vágyait, emlékeid álmodd újra bennük,
Ne kényeztesd, ne ünnepeld, ne szidd,
Inkább szeresd érdemük szerint,
Becsüld meg őket.
Légy okos ellenállás, jó gát, tiszta meder,
Hogy növekedjenek, mint súly alatt a pálma,
Hogy önerejükből törhessenek utat maguknak,
S ne nyelje el őket a lápok iszapja,
S a sivatag homokja.”

A Merseváti Általános Iskola

A falu történetének szerves része az iskola története, illetve az iskolaalapítást megelőző időkben a tanítás megszervezése. A XVIII. században természetesen az egyház „közreműködésével" oldották meg a gyermekek tanítását. Erről csak kevés adat áll rendelkezésünkre, de a kutatások során néhány utalást találunk az oktatásra vonatkozóan. A falu történetében, földrajzi elhelyezkedéséből adódóan két település, a mai Külsővat, és Celldömölk játszik szerepet. Így van ez az egyház működésében is. Merseváton nagyobb részben katolikusok, kisebb részben evangélikusok éltek és élnek ma is. Az evangélikusokat a fennmaradt források 1695-ben említik, mint Dömölkkel (Celldömölk) egyesített gyülekezetet, de lelkészük ekkor nem volt. Azelőtt Külsővattal közösen tartottak lelkészt, de később a dömölkiek csatlakoztak hozzájuk, és együtt tartották Gazdag István nevű tanítójukat. 1725-ben, mint olyan gyülekezetet említik, amelynek csak tanítója van. A katolikusokat a külsővati kántortanító tanítja a XVIII. században, iskola csak Külsővaton van, de a tanító néha kiszáll Belsővatra, ahol azonban, nincs rendes iskolaház, a tanító majd itt-ott tanít". Érdekes feljegyzést találunk a tanítók javadalmazásáról Pacher Donát: A dömölki apátság története c. munkájában: „A tanítók fizetéséről is mostohán van gondoskodva. Belsővaton és Mersén kap minden háztól fél köböl gabonát, aztán 5 dénárt, minden igás gazdától 1 kocsi tűzifát; azon felül megmunkálnak neki őszi és tavaszi alá egy-egy hold földet; két holdon a többi szükséges munkát is a hívek végzik; ha éjszaka énekel a holtnál, akkor 25, ha csak amúgy kíséri 12 dénárt kap. "Ezután csak 1853-53-ben bukkan fel egy adat: „Az 1853-54-es tanévben a kimutatás szerint Mersén is van tanító: Reichart Pál, magyarul beszél, három éve tanít, tanítási módja jó, a magaviselete nem, szinte rossz." Az 1867. évi kiegyezés után a kulturális élet megmozdult Vas megyében is. Az 1868. XXXVIII. Törvénycikk szerint „az általános elemi iskolai tankötelezettség elvén az egyházi iskolák mellett közös, vagyis felekezeti jelleg nélküli iskolák létesítésének elvén alapult." E törvény alapján jött létre az államilag segélyezett községi elemi iskola Merse-Belsővaton. Alapítási éve 1872. Az iskola épülete a falu közepén van. Az építéshez a község államsegélyt kapott. Tehát nem egyházi iskola volt. Ennek tényét a megye okiratába így foglalták bele:„….a községi vagyon a hitfelekezetek intézkedési körébe nem tartozik." 1879-ben 482 elemi iskola volt az akkori Vas vármegyében. Ezek közül 9 állami, 46 községi (köztük Merse), 3 magán, 287 római katolikus, 101 evangélikus, 13 református, és 13 izraelita felekezetű volt. A mersei iskolaépület egyik fele volt a tanítói lakás, másik fele a tanterem. Az első „iskolamester" Horváth Mihály volt, őt 1903-tól fia, Horváth Ferenc követte 1932-ig. 1912-ben Kreiser Mária személyében második tanítót is

alkalmaztak. Ő is 1932-ig tanított. A falu lakossága 1869-1930-ig növekedett, ennek megfelelően a tankötelesek száma is. Kevésnek bizonyult az egy tanító és az egy tanterem. Az iskola fenntartása és a tanító fizetése elég nagy gond volt a község számára, de 1912-től mégis alkalmaztak második tanerőt (Kreiser Mária). Tanterem építésére nem volt pénz, ezért az iskolával szemben Vörös József házában egy szobát béreltek ki és a tanítónő egy darabig abban tanított. 1918-ban a meglévő tantermet kettéválasztották így két kisebb tanteremben tanítottak 1945-ig, utána az iskolát megnagyobbították.

A Merseváti Általános Iskola épülete

Ekkor két nagy, egybenyitható tanterem keletkezett. Az egybenyitott helyiségben tartották a katolikus hívek istentiszteleteit. Ez az állapot 1979-ig tartott, amikor elkészült a katolikus templom. Még a háború előtt, 1930-ban megépült a második tanítói lakás is. Ennek első lakója Kreiser Mária volt, de csak nyugdíjazásáig, 1932-ig lakott itt. 1932-től Takács Károly és Wiedmann Erzsébet tanított. A tanítónő az új tanítónői lakásban 1937-ig lakott, ekkor ugyanis Takács Károllyal összeházasodtak. A Takács házaspár 1960-ig tanított a községben. 1960-tól Zalavári Károly és felesége került az iskolába, ők 1974-ig tanítottak együtt. 1974-75-ben Zalavári Károly és Mészáros Ernő, 1975-76-ban Varga Károly és Némethné Őri Irma, 1977-78-ban Somogyi Lászlóné és Némethné Őri Irma, 1978-79-ben Varga Károly és Némethné Őri Irma, 1979-től 1982-ig Varga Károly egyedül tanított. 1982-83-tól Vargyainé Fodor Hajnalka tanított-ekkor már csak egy tanulócsoporttal az első Két osztály tanult Merseváton. 1983-ban megvalósult a napközi otthoni ellátás is. Kezdetben képesítés nélküli tanítók látták el a napközit. 1985-től Császárné Szalai Andrea lett a kinevezett napközis tanítónő. Vargyainé és Császárné 2003-ig, az iskola megszűnéséig

tanítottak Merseváton. A tanítók változásai után nézzük hogyan alakultak 1923-tól a tanulók létszámai: 1923-26-ig 6 osztály és az ismétlő iskolások jártak ide 100 körüli létszámmal. 1927-től 1941-ig 6 osztály 80. 100 tanuló. 1942-től 1949-ig 8 osztály 110 körüli létszámmal. 1950-től 4 osztály, kezdetben 70 körüli létszámmal, de a létszám folyamatosan csökkent. 1950-től a felső tagozatosokat Celldömölkre vitték és az iskola a celldömölki 1. számú Általános Iskola tagiskolájaként működött. A közigazgatás átszervezésével 1980-tól a merseváti iskola a Vönöcki Általános Iskola tagiskolája lett egészen a rendszerváltásig. Ekkor újra Celldömölkhöz csatolták és a Gáyer Gyula Általános Iskola tagiskolája volt egészen a megszűnésig. A felsőbb osztályos tanulók Celldömölkre vagy Külsővatra jártak a szülők választása alapján. Szállításukat autóbusszal oldja meg a község. 1982-től a tanulók létszáma általában 10 fölött volt, de a 20-at csak egy tanévben érte el. A rendszerváltás utáni önkormányzat minden erejével arra törekedett, hogy az iskola megmaradjon, sőt már-már erőn felülinek tűnő anyagi ráfordítással átlagon felüli feltételeket teremtett az oktatáshoz. Mersevátnak jól felszerelt, számítógéppel és egyéb korszerű eszközökkel ellátott, gázfűtéses, minden igényt kielégítő, jól működő iskolája volt. A 90-es években az addig is alacsony tanulólétszám elkezdett tovább csökkenni. Ennek egyfelől a csökkenő születésszám volt az oka, másfelől a szülők egy része úgy látta, hogy gyermeke számára nem felel meg a merseváti iskola, és Celldömölkre íratta gyermekét. Az anyaiskola és az Önkormányzat megpróbálta ellensúlyozni ezt a kedvezőtlen folyamatot (nyelvoktatás, informatikaoktatás, ingyenes tankönyv, logopédiai ellátás stb.), de a létszám folyamatosan csökkent, és tartósan 10 alatt maradt. Végül 2003-ban az önkormányzat határozatot hozott az iskola megszűnéséről. 2003. júniusában utolsó alkalommal volt Merseváton tanévzáró ünnepély, ekkor 9 gyerek vette kezébe bizonyítványát. Elbúcsúztak iskolájuktól a volt tanulók, pedagógusok….A falu nem tudta tovább életben tartani 131 éves iskoláját. Sokunk szerint szegényebbek lettünk, de vannak olyan vélemények is, hogy jó döntés volt. Hogy kinek van igaza, majd a jövőben eldől. A megüresedett iskolából korszerű Polgármesteri Hivatalt alakítottak ki. Az iskola pedig tovább él azok emlékezetében, akik valaha itt tanultak, vagy tanítottak.

A Vöröskereszt Merseváti Szervezete

A Vöröskereszt Merseváti Szervezete 1990 decemberében alakult, akkor 85 fő volt tagja a szervezetnek. Alapítója Katona Jenőné volt. Nem önállóan bejegyzett szervezet, hanem a Magyar Vöröskereszt Celldömölk Területi Szervezetének tagjaként működik. Megalakulása óta nagy szerepet tölt be a falu életében, azóta is szinte minden területen

kivesszük részünket a munkából. Fő feladatunknak a segítségnyújtást tartjuk, de kulturális téren is mind a mai napig tevékenykedünk. Amióta működik a Vöröskereszt, itt helyben szervezzük meg a véradást. Merseváton mindig aktív véradók éltek, ezt mutatja az is, hogy a község megkapta a „kiváló véradó falu" kitüntetést. Véradóink száma azóta is évente 40-50 fő között mozog. Aktív véradóinknak háromévente véradó ünnepséggel, vacsorával kedveskedünk, amin a többszörös véradók a Területi Vöröskereszt vezetőjének (Csótár Csaba) és a Vöröskereszt Merseváti Szervezetének vezetőjének (Kovács Imréné) köszöntése után átvehetik emléklapjukat.

1997-ig évente rendeztünk februárban farsangi bált, ahol a saját készítésű sütemények árusításából, a tombola-jegyek árusításából származó bevétel meghatározta az egész éves működésünket. 1998-ig a Vöröskereszt Merseváti Szervezete rendezte meg minden év augusztusában a falunapot, amely eleinte több napos volt, ma már csak egy napból áll, és a szervezését is átvette a Merseváti Ifjúsági Baráti Egyesület.

A Vöröskereszt rendezi meg minden évben október első szombatján a Nyugdíjas napot, melyen köszöntővel, színvonalas műsorral – melyben az óvodások, iskolások, a népdalkör és más meghívott vendégek szerepelnek -, vacsorával kedveskednek az időseknek. Meg kell említeni, hogy Nyugdíjas napot már a Hazafias Népfront, Vargyai Emil elnök idején, 1987-ben szervezett először.

Nyugdíjas nap

1998-ban először – felelevenítve a '60-as évek hagyományait – szüreti felvonulást és bált rendezett a szervezet. A falu apraja-nagyja maskarába öltözve zeneszóval, lovas-

szekerekkel végigjárta a falut, pogácsával, borral kínálva a közönséget, lisztet, hamut fújva az érdeklődőkre. Ez a hagyomány sikeresen tért vissza, hiszen azóta is kétévente rendezzük meg ezt az ünnepséget, töretlen sikerrel és élvezettel.

Szintén 1998-ban gyűjtést szerveztünk az árvízkárosultak számára, csatlakozva ezzel az országos felhíváshoz. Elsősorban meleg ruhát és burgonyát kaptak a falutól, bizonyítva ezzel a község lakosságának együttérzését.

1999-től minden évben megrendezzük a Falu karácsonya ünnepséget, amelyen a gyerekeknek ünnepi műsorral, szaloncukorral kedveskedünk.

Ettől az évtől kezdve évente kétszer szervezünk véradást, hiszen a község aktív véradói szívesen segítenek, teszik ezt annyiszor, amennyiszer lehetőséget kapnak rá. 2005-től már évente háromszor van a községben véradás.

2000-től a tagok létszáma ismét nőni kezdett, csatlakoztak a helyi fiatal lányok, asszonyok, biztosítva ezzel a további aktív munkát, a szervezet továbbhaladását. Igyekszünk támogatni a rászorulókat, a súlyos, daganatos betegeket jótékonysági esttel, pénzbeli támogatással, látogatással.

Mióta megalakult az Idősek Klubja, velük is közös programokat szervezünk: farsangi délutánt, nőnapi délutánt, kirándulásokat, kézműves foglalkozásokat.
2006. április 29-én részt vettünk Répcelakon a Vöröskereszt 125. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen, melyen minden település szalagot kötött a vöröskereszt zászlójára.
Az énekkar nagy sikert aratott sláger összeállításával.

Mersevát Község Önkéntes Tűzoltó Egyesülete

Az idősebb tűzoltók elmondása szerint a tűzoltó egyesület 1912-ben alakult Merseváton. Külön kocsi fecskendője volt Mersevátnak és Belsővatnak, mivel akkor a két falurész két különálló település volt. Egységkönyvet 1958 januárjától vezettek a községben. Székhelyileg a Vönöcki Közös Tanácshoz tartoztunk, egészen a rendszerváltásig. A járásban megrendezett tűzoltó versenyeken mindig részt vettünk, kezdetben a Tanácshoz tartozó minden falu, aztán felváltva Vönöck, Kemenesszentmárton és Mersevát. Részt vettünk továbbá azokon a vizes gyakorlatokon, amelyet a környékbeli községek rendeztek minden évben.

Az egyesület 1964-ben kapott egy kismotoros fecskendőt, ami a mai napig üzemképes.

1967. május 28-án tűzoltó versenyt rendeztek a községben. 1972-ben tartották a 60 éves jubileumot ünnepélyes keretek között a helyi művelődési házban, ahol kitüntetéseket és jutalmakat adtak át a tűzoltóknak.

Jelenleg a tűzoltó-szertár a művelődési ház egyik melléképületében van, ahova 1987. november 11-én költöztünk. Ugyanebben az évben ünnepeltük a tűzoltóság megalakulásának 75. évfordulóját.

Miután a rendszerváltáskor kiváltunk a Vönöcki Közös Tanácsból, 1990-ben, a Vas megyei Bíróság 1992. december 16-i hatállyal nyilvántartásba vette egyesületünket „Mersevát Község Önkéntes Tűzoltó Egyesülete" néven.

A búcsúi rendezvényt hosszú évtizedekig a tűzoltóság rendezte, a rendszerváltás után bekapcsolódott a Sportkör, a Vöröskereszt Szervezete, majd a Merseváti Ifjúsági Baráti Egyesület is.

A Szent Flórián Tűzoltó Szövetségbe 2000-ben léptünk be, rendezvényeiken, versenyeiken azóta is mindig részt veszünk.

Merseváton 2004. május 29-én rendeztünk területi tűzoltó versenyt, a környék falvainak részvételével.

A lelkes merseváti énekkar ez alkalomra írt egy tűzoltó-nótát, melynek szövege az alábbi:

Tűzoltó-nóta

Vas megye szélén, a Marcal mentén, ma több százan ünnepelnek.
Egyenruhában, kihúzva válluk a tűzoltók versenyeznek.
„Tűz van!" parancsszóra indul már a munka.
Nem szól a tűzlovag, csak vágtat a piros lángon át.
Mersevátra tűzoltók jöttek, jaj, de szépek és bátrak ők.
Mindegyiknek szíve, ha dobban, azt dalolja, légy te is hős!
Fogd meg pajtás a tömlődet, vigyázz, a lángra,
Gyorsan oltsd, a tűzet, mert az életed a tét!
Meglásd, egyszer dicső tetted, és a neved örökkön él.

Sej, haj, szól a nóta, lányok jönnek sorba.
Csillog a két szemük, nézik a tűzoltók hadát.
Szőkék, barnák, feketék, csalfák. Vigyázzatok, huncut a nő.
Minden férfit úgy elvarázsol, hogy önként vállalja az esküvőt.
Vigyázz pajtás, ne kacsingass, szépek a lányok.

Lángra gyújtják a szívedet, ha nem őrködsz rá.
De az se baj, ha a csók elcsattan,
S egy-két fiút itt marasztal.

Mersevát Község Önkormányzata 2005. augusztus 20-án, a falunap keretein belül, ünnepélyes hangulatban csapatzászlót adományozott az egyesületnek.

Mersevát Község Önkéntes Tűzoltó Egyesülete

Jelenleg egyesületünk 23 fővel működik, felszereltségünk, pedig kielégítő.

Merseváti Ifjúsági Baráti Egyesület

Településünk legfiatalabb önszerveződő civil közössége, amely 1999. április 9-én alakult meg. Csoportunk a helyi művelődési igények kielégítésére, a hagyományok ápolására szerveződött kulturális közösség. Az egyesület létrehozásának fő célja a merseváti fiatalok összefogása, a 600 fős kisközség valamennyi korosztálya számára- de főként – a gyermekek részére érdekes programok, kulturális, sport és egyéb rendezvények, egyszóval hasznos időtöltés szervezése, rendezése, melyek elősegítik a helyi kötődések erősítését. Fontos kérdésnek és egyben feladatnak tartjuk a helyi hagyományok feltárását, újraélesztését, ápolását. Szervezetünk hagyományteremtő jelleggel immár 7 éve május hónapban

gyermeknapot, augusztus hónapban falunapot, december hónapban pedig Télapó-váró ünnepséget szervez.

Télapó – váró

Igyekszünk miden évben újabb és újabb, jobbnál-jobb ötleteket megvalósítani, számunkra érdekes előadókat, fellépőket meghívni, színesebb és érdekesebb programokat szervezni rendezvényeinken. A változatos, sokszínű rendezvények, az igényes programok a helyi lakosságon kívül a szomszédos települések lakóit is vonzza. A kulturális rendezvények mellett igyekszünk a fiatalok számára a szabadidő hasznos eltöltése, valamint az egészséges életmódra nevelése érdekében minél több sportprogramot szervezni a községünkben működő Sportegyesület támogatásával.

Merseváti Sportegyesület

1992. decemberében alakult meg, s a helyi sportélet fellendítésében jelentős szerepe van. Az 1993/94-es körzeti bajnokságban kezdte meg a labdarúgó-csapat a tevékenységét. 5 éven keresztül a körzeti bajnokságban, majd 1998 óta a megyei II. osztályú bajnokságban vesz részt egy ifjúsági és egy felnőtt csapattal. Az egyesületnek nincsenek szakosztályai. Az utánpótlás-nevelést szolgálja az ifjúsági csapat működése. 1999. évben került átadásra az új labdarúgó-pálya, amely színvonalas, kultúrált körülményeket biztosít a mérkőzésekhez. A pályától kb. 300 méterre találhatók az öltözők, a Művelődési Házzal közös udvarban.

A Merseváti Sportegyesület tagjai

Az egyesület vezetője: Takács László

Edzők**:** Győrvári Benedek és Fűzfa Zoltán

Népdalkör

A Merseváti Népdalkör 1993. augusztus 23-án alakult tíz lelkes, énekelni szerető asszony kezdeményezésére. Céljuk az volt, hogy önmaguk kedvtelésére heti egy alkalommal összegyűljenek, és az általuk kedvelt dalokat együtt énekeljék.

A műkedvelő csoport tagjainak száma egyre növekedett, s hamarosan a községi műsorokat is színesítették néhány dallal.

Merseváti Népdalkör

Rövid időn belül egyre több helyi ünnepély résztvevőivé váltak az asszonyok. A lelkesedés meghozta gyümölcsét. A népdalkör a környező falvakba is meghívást kapott falunapokra, dalos találkozókra.

Jó kapcsolatot alakított ki az énekkar a szomszédos települések népdalköreivel, citerazenekaraival, akiknek vezetőitől az induláskor szakmai segítséget kapott. A tagok fellelkesedve a szereplések sikerén 2000 májusában beneveztek egy országos minősítő versenyre, Körmendre. A megmérettetés óriási sikert hozott: egy vasi és egy bakonyi népdalcsokor előadásával aranyminősítést kapott a népdalkör.

A kis közösség célja, hogy a csodálatos magyar népdalkincsből minél többet megismerjen, és azokat megismertesse a hallgatósággal. A népdalkör Mersevát kulturális életét minden téren hangulatosabbá, változatosabbá szeretné tenni, ezért többféle módon próbálja a közönség tetszését elnyerni, nem zárkózva el a népdaloktól oly távol álló örökzöld és mai slágerek előadásától sem. A zenei kíséretet Szórádi Szabolcs, celldömölki lakos szolgáltatja élőben a szereplések alkalmával. A népdalkör kedveli a hazafias dalokat is, amiket az idősebbek tanítottak meg a fiatalabbakkal. Ezek a régi dallamok főként nemzeti ünnepeinken hangzanak el nagy-nagy sikerrel.

Az énekkar jelenleg húsz főből áll: tizenöt felnőtt nő és öt általános iskolás diáklány énekel együtt rendszeresen vidám, lelkes hangulatban Szabóné Nagy Henriette vezetésével.

Néptánccsoport

1998 szeptemberében a merseváti vöröskereszt szüreti felvonulást rendezett. Tíz lelkes asszony és lány ezen a délutánon végig táncolta Mersevát utcáit.

A Néptánccsoport szüreti felvonuláskor

A nagy sikerre való tekeintettel jött az ötlet, hogy alakítsunk néptánccsoportot.
Januárban kezdtük el a próbákat, és már a március 15-i műsorban bemutattuk a kapuvári verbunkost.
Lázasan készülődtünk a falunapra, ott a megnyitón népdalokra koreografált táncot adtunk elő, majd másnap a sportpályaavatón polkát táncoltunk. Erre az alkalomra elkészültek a kékfestő szoknyák, melyek anyagához a vöröskereszttől kaptuk a támogatást.
Októberben meghívást kaptunk Külsővatra a Szociális Otthonba, Idősek napjára. Itt is, majd a saját falunkban-szintén Idősek napján- nagy sikert arattunk. Erre az alkalomra a kalocsai fércelőt Ipsics Péter, a Kemenesaljai Néptánccsoport vezetője tanította be. A 2000-es év eseménydúsan telt. Március 12-én, Celldömölkön részt vettünk a „Kultúrával a Nyugat Kapujában" c. fesztiválon, ahol emléklapot kapott a csoport.
A vöröskereszt jótékonysági estjén az addig tanult táncokból mutattunk be válogatást. Májusban Tokorcsra kaptunk meghívást, itt a merseváti énekkarral együtt szerepeltünk. Falunapon fergetes country-val szórakoztattuk a merseváti közönséget, valamint széki táncokat mutattunk be. Szeptemberben újra táncoltunk a szüreti felvonuláson.
Októberben ismét Külsővaton vendégeskedtünk, majd Merseváton szórakozattuk az időseket.
Az október 23-i műsorban „széki négyest" adtuk elő.

2001. áprilisában pályázatot adtunk be a Vas Megye Közművelődési és Ifjúsági Bizottságára, 40 000Ft támogatást nyertünk. Ebből új szoknyákat vásároltunk, valamint a merseváti Önkormányzattól kapott támogatást cipők vásárlására fordítottuk. Ebben az évben is felléptünk a jótékonysági esten, ahol három táncot adtunk elő.
Falunapra „somogyi táncokat" tanultunk be. Az októberi Idősek napján „palóc táncokkal" szerepeltünk.
A csoport munkáját továbbra is Ipsics Péter és felesége segítette. A következő évi falunapra szatmári táncokat tanítottak be. Az októberi Idősek napjára cigánytáncot táncoltunk, igen nagy sikerrel.
2003-ra a lelkesedés alábbhagyott, a próbákra kevesen jártak, ezért júniusban a csoport feloszlott.

A Római Katolikus Templom létesítése és működése

A katolikus hívő közösség a Külsővati Plébániához tartozik, mint filia. A plébánia a Veszprémi Érseki Főegyházmegye hatáskörébe tartozik országos szinten. A merseváti egyházközösségnek nem volt temploma, imaházban tartották a szentmiséket. (iskolában) Ősi vágy teljesült, amikor Egry Lajos a Merseváti Egyházközség gondnoka a Mersevát, Dózsa György út 20. szám alatt lévő telkét (400 öl) ajándékozta az egyházközösségnek kápolnaépítés céljára 1978. január 14-én.

Idézet 1978. február 17-i levélből:

„Igen Tisztelt Megyéspüspök Úr!

Ajánlása alapján – a Budapesti Állami Egyházügyi Hivatal egyetértésével – elvi engedélyemet adom Egry Lajos merseváti lakos (mint ajándékozó) és a merseváti Római Katolikus Egyházközösség (mint ajándékozott) között létrejött ajándékozási szerződés megkötéséhez.
Tájékoztatom egyben, hogy az Állami Egyházügyi Hivatal és az illetékes járási hivatali, helyi tanácsi szervek vezetői egyetértenek az ingatlan gazdasági épületének istentiszteleti hellyé történő átalakításával. Amennyiben arra sor kerül, úgy kérem –az idevonatkozó rendelkezések

értelmében- az elvi engedély megadása érdekében a Vas megyei tanács Végrehajtó Bizottságának megkérését.
A fentiekről – másodpéldány megküldésével – tájékoztattam Szabadhegy Szabolcs külsővati plébános urat."

Aláírás: Csonka György

Egyházi és állami jóváhagyással dr. Paskai László veszprémi püspök támogatásával megindult az építés Szabadhegyi Szabolcs külsővati plébános áldozatos irányításával Csillag Ferenc világi elnök szervezésében a hívek önkéntes sok munkájával, pénzadományával, svájci atyák, Artur Weber és Georg Schmidt nagylelkű pénzadományával és mások közreműködésével készült el a kápolna. Magyarok Nagyasszonya tiszteletére szentelte fel dr. Paskai László 1980. november 8-án a papok és hívők örömére, Isten dicsőségére, melyet a bejáratnál a márványtábla őriz. A modern stílusú ablakok, a lambériás padok kényelme igazi templomi áhítatot sugároz a liturgikus előírásoknak megfelelően. Sekrestye, hitoktató terem, gyónási lehetőség, raktár, takarító-eszközök, illemhely biztosítva vannak. Belsőleg teljesen felszerelt, külső környezete rendezett, parkosított. Minden vasárnap és nagy ünnepeken délelőtt 10 órakor van szentmise kántori éneki vezetéssel. A templomot a hívek a község lakosságának megfelelő arányban látogatják, a hitoktatás is biztosított, még az óvodás gyermekek számára is. Az egyházközösség búcsújárásokon is részt vesz, elsőáldozást évente, bérmálást kétévente tartunk.

2000. júliusában dr. Paskai László tartott misét, a templom 20. évfordulója alkalmából.

Jelenlegi lelkipásztorunk 1989. január 1-től Bali Tibor külsővati plébános.

Katolikus templom

Evangélikus templom

A templom 1938-ban épült a Kemenesalján gyűjtött adományokból, egyházi pénzekből, Vidos Dániel telkén. A legtöbb segítséget ő adta. Az épület legnagyobb része szergényi és Ság hegyi kőből épült. 1940-ben dr. Kapri Béla püspök szentelte fel, akit a község bírója, Horváth Lajos köszöntött. A templom harmóniumát a nemes és nemzetes Bobai Jánosné adományozta.

1940-ben még nem volt harangja a templomnak, ezt 1959-ben, a gyülekezet adományaiból vették meg és ez év december 6-án szentelték fel. A gyönyörű templom igazi ékessége a 12 m magas süveg volt. Az Őrségből szerzett fából építették. Mikor azonban zajlottak az átépítések, a harangszerkezetet lecserélték vasvázasra.

Az épületet 1979-ben újították fel, teljesen a Sümegen található evangélikus templom mintájára épült, utoljára 2005-ben végeztek rajta teljes belső festést.

Jelenleg kéthetente vasárnaponként tartanak itt istentiszteletet, illetve keresztelést és esketést is tartanak, a konfirmálás viszont minden évben Celldömölkön zajlik. A lelkészi feladatokat több mint 10 éve Sághy András evangélikus lelkész látja el.

Evangélikus templom

Hérincs János

1919. november 30-án, Celldömölkön született. Az első osztályt Merseváton, a többit Celldömölkön végezte.

Az iskola elvégzése után mezőgazdaságban cselédként dolgozott.

1941-ben bevonult katonának Szombathelyre, Mátyás király ötödik honvéd gyalogezredében szolgált, és még ebben az évben november 1-jén Oroszországba ment a frontra. Tizenegy hónapot volt ott. Majd amikor hazajött jelentkezett a csendőrségre, ott szolgált a háború végéig. Ekkor Ausztriába, angol fogságba került. 1945. októberében jött haza Mersevátra. A rendőrségnél való jelentkezésnél internálták Szombathely mellé, Vát községbe, ahol 1946. júliusáig volt.

Hérincs János

Majd újra a mezőgazdaságban dolgozott. 1952-ben ment a vasútra dolgozni, de 1953-ban elbocsátották. 1954-ben újra visszavették és innét ment nyugdíjba 1979. november 30-án. Azóta Merseváton, testvérével és sógorával él. A fafaragást nem tanulta senkitől sem, csupán szabad idejében, saját kedvtelésből faragott. Munkáiból már kiállítást is szervezett a Vöröskereszt Merseváti Szervezete. Az egyik ilyen szép munkája a már említett kopjafa.

Kopjafa

VISZONTLÁTÁSRA

Irodalom, írásbeli források és adatközlők:

1) Rugonfalvi Kiss István: Az utolsó nemesei felkelés Bp. 1909. /119. o.
2) Dr.Góczán László: A Marcal medence talajföldrajza
3) Cholnoky Jenő: Magyarország földrajza 252. 285. o.
4) Endrédy Zoltán A csend foglya szól c. kötetből Dunántúli szemle 194363-4sz. kötet
5) Sziklay-Borovszky: Vas vármegye /Bp. 1898./ 5. o.
6) Dr. pécsi Márton és Sárfalvi Béla: Magyarország földrajza /Bp. 1960/ 109-110. o. és Dr.Góczán László II: 213. o.
7) Dr.Góczán II: 214. o.
8) Dr. Góczán I: 54. o.
9) Kiss: 12-15. oldalakon lévő kimutatásból
10) Dr.Góczán I: 63. o.
11) Dr Góczán I: 127. o.
12) Dr. Góczán I: 11-12. o.
13) Dr. Góczán I: 94. o.
14) Antalffy Gyula:
15) Marcalvölgyi Vizitársulat iratai: 1863. -1948. Megyei levéltár
16) M. V. T. iratok: 65/1863. sz. irat
17) Magyar Statisztikai Közlemények: 41-42. kötet
18) Mersevát község képviselőtestületének közgyűlési jegyzőkönyvei 1906.
19) K. T. jk: 1870. 1891. 1898. 1907.
20) Mint a 18-as sz. alatt
21) K. T. jk: 1907. 1914. 1932. 1933. 1934.
22) Stat. Közl. 83. 86. sz. kötet
23) Vas Népe: Katyusák a falu alatt 1965. III. 2.
24) Kiss: 86. 91. o.
25) Pacher Donát: A Dömölki Apátság története /Bp. 1912. I. kötet 21. o.
26) Sziklay: 286. o.
27) Pacher: 20. o.
28) Anzsu Okmánytár: 7/98. 189. o.
29) Payr Sándor: A dunántúli Evangélikus Egyházkerület története 188. 358. o.
30) Csánki Dezső: Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában II. k. 838. o.
31) Dr. Bogyai Tamás: A jáki apátsági templom és Szent Jakab kápolna D. Sz.1944.186.o.

32) Vas vármegye közgyűlési jegyzőkönyvei: 1786/87. 2323-11. 2397-17. 2558-17.

33) Csánki: II. kötet 775. o.

34) J. M. Korabinszky: Lexikon von Ungarn Pozsony 1784.

35) 1899. V. 19-én Külsővaton, Ősze Rezső VI. o. tanuló által leírt osztozkodási irat, Családiosztozkodás

36) Csánki: III. kötet 259. o.

37) Horváth Tibor Antal: Adalékok a kormányzói kancellária történetéhez Vasi Szemle 1936/3. sz. 213. o.

38) Stahl Ferenc: Vas megyei törökhódoltság összeírása a XVII. sz. közepéről Vasi Szemle 1970/1-2. sz. 114-117. o.

39) Pesty Frigyes: Merse-Belső-Vath 59-34-36: 323-4.

40) Mint a 39-es

41) Rugonfalvi I. k. 119. o.

42) M. V. T. iratok 23/1885. b. irat

43) Pacher: 86-87. o.

44) +Horváth Imre 1971-ben 68 éves

45) Vas Népe 1975. IV. 26: Ellenőrizték a megye negyven bányáját

46) V. m. Prot: 1807-8. 345. o.

47) V. m. Prot: 1807-8. 711-12. o.

48) Dr. Kovács Jenő feljegyzései

49) Pesty I.

50) +Kovács János 1851-1936.

51) +Pálfy István okl. gazda 1935-ben 55éves

52) Rugonfalvi I. k. 213. o. Horváth László Külsővat

53) Rugonfalvi I. k. 119. o.

54) Rugonfalvi II. k. 34. o.

55) Balogh: 123. o.

56) Ordas Iván: Vidos Józsefről Kézirat 1958. Bp.

57) Pesty I.

58) +Kovács János

59) +Horváth Imre 1903-1971.

60) M. V. T. iratok 1/1863.

61) Rugonfalvi 119. o.

62) +Vidos Dániel 1934-ben 52éves

63) Ordas
64) Sziklay: 51. o.
65) Pesty I.
66) Pallas Nagylexikon X. k. 27. o. /Bp. 1895./
67) Csánki II. 756. 811. o.
68) Pacher: 36. 60. o. V. m. Prot 1596. 51. o.
69) Pacher: 82. o. I. jegyzet
70) Pesty I.
71) Horváth Imréné Pálfy Mária 74éves
72) Pesty I.
73) Csánki II. k. 736. és 827. o. Pesty I.
74) Vidos testvérek birtokmegosztási egyezséglevele 1810-ből Radó György celldömölki lakos
75) K. T. jk. 1896-97.
76) Pesty II.
77) Balogh 31. o.
78) Vidos testvérek iratai
79) Pesty I.
80) K. T. jk. 1908. VIII. 2.
81) K. T. jk. 1911. I. 7.
82) K. T. jk. 1921. IX. 13.
83) K. T. jk. 1884. VIII. 3.
84) Vass: 22. o.
85) Kovács József 60éves
86) +Nyulász János +Pálfy István
87) Rugonfalvi I. k. 119. o.
88) M. V. T. iratok 24/1873.
89) Dr. Bedy Vince: A győri Székes kápolna története 1938. 415. o.
90) Esze Tamás: Béri Balogh Ádám Vasi Szemle 1962. I. sz. 68-76. o.
91) Családiosztozkodási irat
92) Esze: 68-76. o.
93) Payr: 188. o.
94) M. V. T. iratok 20/1885. b.
95) M. V. T. iratok 5/1887. b.

96) M. V. T. iratok 4/1887. b.
97) +Horváth Ferenc tanító 1972-ben 91éves
98) Vas Népe 1965. III. 2. Katyusák a falu alatt
99) K. T. jk. 1875. IV. 4.
100) Ordas 18. o
101) Külsővati plébániai iratok
102) +Pálfy István iratából
103) K. T. jk. 1905. VIII. 19.
104)+Pálfy István
105) Horváth Imre 79éves
106) +Kovács János
107) Horváth Imréné /Kovács Mária / 64éves
108) Mersevát Község Önkormányzata: Kovács Imréné
109) Művelődési Ház: Kovács Imréné
110) Gondozási Központ: Németh Imréné
111) Merseváti Óvoda: Pethőné Takács Zsuzsanna; Kovács Imréné
112) Merseváti Általános Iskola: Vargyainé Fodor Hajnalka
113) Vöröskereszt Merseváti Szervezete: Kovács Melinda
114) Mersevát Község Önkéntes Tűzoltó Egyesülete: Erős Sándor
115) Merseváti Ifjúsági Baráti Egyesület: Szücs Andrea
116) Merseváti Sportegyesület: Takács László
117) Merseváti Népdalkör: Szabóné Nagy Henriette
118) Merseváti néptánccsoport: Horváthné Kenesei Hajnalka
119) Katolikus templom: Bali Tibor; Kovács Imréné
120) Evangélikus templom: egy merseváti evangélikus család elbeszélése alapján: Kovács Imréné
121) Hérincs János: Kovács Imréné
122) Fotók: Kovács Melinda

Tartalomjegyzék

Előszó.....3

Most nézzük, hogy miről tanúskodnak a község nevek és területek elnevezései.....16

Belsővat.....18
A folyómedrekről és a hidakról.....21
Fekete tó.....21
Határ leírása.....24
Határhíd az Erzsébet árkon.....24
Erzsébet /Örzsébet / árok.....25
Sánc.....26
Homórud.....27
Itzés rét.....27
Mise út, Mise híd.....27
Nagy árok, Négyöles, Főcsatorna, Nagymarcal.....28
Sorok /Sarok/.....28
Tüske.....28
Zuggó.....28
Malomrét, vagy Gálosrét.....28
Malomárok, vagy Vasvármegye mellékcsatorna.....29
Rengeti.....30
Nyel.....30
Káposztás kertek.....31
Magasi út, Magasi híd.....31
Cinca /Czinca, Cincza/ patakocska.....31
Egyes fa.....31
Kripta út, a kriptával.....32
Temető.....32
Kalingya dűlő.....34
Tagút.....35
Himeskő, vagy Hímeskü.....35
Nelli major, vagy Succki.....36
Felső-Radómajor, vagy röviden Főőső Major.....36
Hottó.....37
Eszterházi vasút.....37
Vönöcki út.....38
GYESEV őrház, Bakterház.....38
Petend /Felső, Alsó, Középső/.....38
Gyarmati tábla.....38
Akasztó dűlő.....39
Második kűhíd /Kőhíd/.....39
Laci tag.....39
Póstaút-Országút.....39
Pityervár, Nyögtelep, Proletárházak.....40
Hótai és Hótai út.....41
Dísznópáskom, disznólegelő.....41
Csornika.....41
Vasút- Bakterház.....41
Cigányrét.....42
Fenék és Grófi lap.....42
Feneketlen tó.....43
Bándi mező.....43
Adorjáni malomárok.....44
Erzsébet, Örzsébet domb.....44
Kastil kert, Kastély kert.....44
Nagyhíd, Marcal híd.....46
Malomhíd, Malom árok.....46
Kokas utca, Malom utcának is nevezték régen.....47
Felső, Főőső utca /csúf nevén disznó…/.....47

Kertészek kertje....47
Savanyóház, vagy Sörház / Bajcsy Zs. u. 9./....48
Orbán gödrök....48
Faiskola....49
Harangláb Mersén....49
Harangláb Belsővaton....50
Mária szobor....50
Kelemen gödrök....51
Belsővati fakereszt és a Mersei kő kereszt....52
Tikszer, Csali kocsma....53
Vidos kastély, kúria....53
Barcza- Káldy-Vidos-Pálffy-kúria....55
(az épület jellege műemlék)....55
Cziráky hársfái....56
Jégverem /Gyégverem/....57
Ányósi kastély....57
Kovácsműhely és községi mérleg....57
Községháza /régi/....57
Víztorony....58
Belsővati falurész....60
Dr. Kovács Jenő (1911-2002)....60
Önkormányzat....62
Művelődési ház....72
Gondozási Központ Mersevát....75
A Merseváti Óvoda....79
A Merseváti Általános Iskola....85
A Vöröskereszt Merseváti Szervezete....87
Mersevát Község Önkéntes Tűzoltó Egyesülete....89
Merseváti Ifjúsági Baráti Egyesület....91
Merseváti Sportegyesület....92
Népdalkör....93
Néptánccsoport....95
A Római Katolikus Templom létesítése és működése....96
Evangélikus templom....98
Hérincs János....99

Irodalom, írásbeli források és adatközlők:....102